

—

va

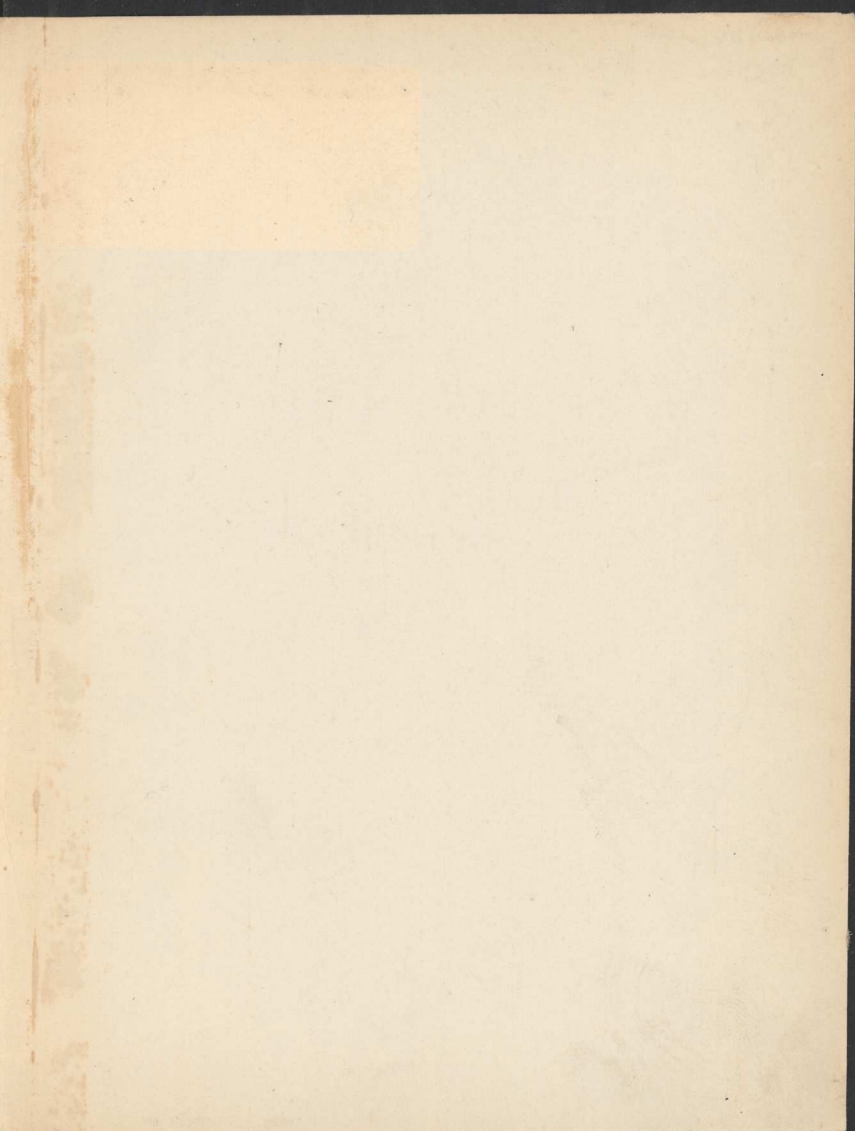
enju

ry

m.

9

153467

Książnica Pomorska

0 000000 335003

Dublet:
4.15.14.5.
26.1m.60r. B

WYDAWNICTWO USTAW POLSKICH
Nr. 1. J. CZERNECKIEGO Nr. 1.

H II 30 12250

USTAWA

O ZWALCZANIU LICHWY WOJENNEJ

WRAZ Z ODNOŚNEMI ROZPORZĄDZENIAMI
MINISTRA APROWIZACJI

629.

WYDAŁ I OBJAŚNIŁ

Dr. JÓZEF REINHOLD

ŚĘDZIA I DOCENT UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO

Prawa Handlowego

UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

Czarna ..... półka ..... No

629 M

WARSZAWA — KRAKÓW
NAKLADEM KSIĘGARNI J. CZERNECKIEGO

24601

DzS 79

Wydano
z dubletów
B. U. W.

ABC. V. 4/12

c.60

UWAGI WSTĘPNE

Materiały do ustawy. Na podstawie uchwały Rady Ministrów z 18. marca 1920 przesłało ministerstwo sprawiedliwości dnia 19. marca 1920 marszałkowi sejmowi projekt ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej z prośbą o przedłożenie go sejmowi ustawodawczemu jako wniosku nagłego; do projektu dołączyło ministerstwo starannie opracowane motywy (druk sejmowy ustawodawczy Nr. 1629 z dwoma załącznikami). W druku sejmowym ustawodawczym Nr. 1821 przedłożyła komisja prawnicza swe „sprawozdanie w przedmiocie załatwienia:

1) rządowego projektu ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej (Druk Nr. 1629);

2) wniosków:

a) pp. Korfantego, Głębińskiego i tow. w sprawie zmiany dekretu w przedmiocie obrony ludności przed lichwą wojenną, Nr. 19, poz. 50, Dziennik praw (Druk Nr. 343),

b) p. Skarbka i tow. w sprawie ustawy o lichwie wojennej (Druk Nr. 449),

- c) pp. P. S. L. „Wyzwolenie“ w sprawie walki z tajemnymi gorzelniami (Druk 116),
d) pp. Wł. Kwiatkowskiego, R. Srótki z N. Z. L. w sprawie administracyjnego nakładania kar za tajne gorzelnictwo (Druk Nr. 1357),
3) konstytucyjnego zatwierdzenia dekretów z 5-go grudnia 1918 Nr. 19 poz. 50 i 11. stycznia 1919 Nr. 7 poz. 109 Dz. praw“.

Dnia 2. lipca 1920 sejm uchwalił ustawę o zwalczaniu lichwy wojennej, którą ogłoszono 4. sierpnia 1920 w dzienniku ustaw Rzeczypospolitej polskiej Nr. 67 pod poz. 449.

Zadanie i znaczenie ustawy. Ustawa o zwalczaniu lichwy wojennej pozostaje w genetycznym i przyczynowym związku z wzrastającą z dnia na dzień drożyzną artykułów powszedniego użytku. Wedle motywów do ustawy drożyzna „jest w wielu wypadkach przeważnie lub wyłącznie dziełem nieuczciwej spekulacji“. O wiele trafniejszym okazuje się pogląd sprawozdania komisji sejmowej, wedle którego „przyczyną drożyzny jest zniszczenie olbrzymich ilości surowca i wytworów, które mogły być użyte na zaspokojenie potrzeb ludności, powtórne zniszczenie lub przerobienie do celów wytwórczości wojennej wielkiej ilości warsztatów pracy czy to rolniczej czy przemysłowej, wreszcie (*last non least*) niesłychane powiększenie się

małowartościowych środków płatniczych, t. j. pieniądza papierowego“.

Poznanie istotnych przyczyn drożyzny pozwala nam nie przeceniać znaczenia naszej ustawy jako środka walki z drożyzną. Powstrzymanie drożyzny i poprawę obecnych stosunków ekonomicznych może sprowadzić — jak słusznie referent komisji prawniczej podnosi — działalność, idąca w kierunku odwrotnym do tego, jakim szła wojna, a więc świadoma twórcza praca zamiast szału zniszczenia, tudzież, co dodać należy, oparcie waluty o silną podstawę. Pod tym kątem widzenia ustawę o zwalczaniu lichwy wojennej uważać można tylko — jak sprawozdanie komisji prawniczej się wyraża — za półśrodek, który może pomścić nadużycia, ale zła gruntownie nie uleczy.

Drugie ograniczenie skuteczności ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej płynie stąd, że zadanie jej polegać ma na normowaniu życia gospodarczego, a przynajmniej na wpływaniu na jego znaczny wycinek. Tylko naiwna wiara w wszechmoc ustawy może jej przypisywać skuteczną zdolność do regulowania objawów życia gospodarczego zapomocą zakazów i kar. W szczególności ustawa nasza, karząc pobieranie nadmiernej, niesłusznej ceny, dotyka problemu słusznej ceny. Pojęcie słusznej ceny wytworzyło

się w wiekach średnich i odpowiadało ówczesnym poglądom ekonomicznym, wedle których każde dobro miało swoją „wrodzoną“ wartość wewnętrzną, „*bonitas intrinseca*“, a cena każdego dobra, zgodna z jego wartością wewnętrzną, była stała i bezwzględnie oznaczoną. *Iustum pretium* każdego dobra znajdowało wyraz w *legitimum pretium*, w cenie, którą władza oznaczała dla całego szeregu dóbr, a nawet usług.

Współczesnej teorii ekonomji problem słusznej ceny jest niemal zupełnie nieznan. Dla klasycznej ekonomji harmonja życia gospodarczego jest wynikiem swobodnego współzawodnictwa; stąd też cena, która tworzy się w stanie wolnej konkurencji, jest sama przez się ceną słuszną. Szkoła wiedeńska, która w przeciwieństwie do szkoły klasycznej stara się określić wartość dobra, biorąc za punkt wyjścia nie jego koszt, lecz jego użyteczność, zdolność do zaspakajania potrzeb, poprzestaje na wyjaśnianiu procesu tworzenia się cen, a kwestji słusznej ceny jako kwestji normatywnej nie zna. Wszelako i ze stanowiska współczesnej teorii ekonomji nie da się wykluczyć świadoma działalność państwa zapomocą zarządzeń administracyjnych lub ustawodawczych w kierunku wywarcia wpływu na cenę dóbr lub usług. W szczególności może ustawodawca zapomocą sankcji karnej

stworzyć motyw, hamujący normalny motyw działalności gospodarczej, t. j. dążenie do zysku. Przyjmując atoli nawet, bezwzględną skuteczność takiego motywu ustawodawczego, nie wolno zapominać, że i w tym wypadku działalność ustawodawcy pozostanie ograniczoną do skromnych rozmiarów, gdyż na zjawiska życia gospodarczego składa się prócz działalności ludzkiej szereg czynników, od woli naszej niezależnych.

Powyższe zastrzeżenia nie kwestjonują bynajmniej racji bytu ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej, lecz pragną wyjaśnić, dlaczego ustawa może swe zadanie — nawet przy jej najlepszem stosowaniu — osiągnąć tylko w stosunkowo szczerpym zakresie.

Ustawę cechują nader surowe sankcje karne za pewne przestępstwa lichwy wojennej ustawa przewiduje karę długoletniego ciężkiego więzienia, a nawet karę dożywotniego ciężkiego więzienia i karę śmierci. Ze stanowiska kryminalno-politycznego nasuwają się uzasadnione wątpliwości, czy ta surowa represja karna jest uzasadnioną. Przyznać wprawdzie należy, że lichwa wojenna jako przestępstwo skierowane przeciw ogółowi wyrządza szkodę lub narazi na niebezpieczeństwo w nierównie szerszych granicach, niż n. p. lichwa kredytowa lub rzeczowa. Wszelako ze stanowiska podmiotowego lichwa wojenna

okazuje się etycznie mniej naganna, niż lichwa kredytowa. Niejedno działanie, które wypełnia istotę jednego z przestępstw lichwy wojennej, byłoby przedtem ze stanowiska prawa obojętne lub nawet dozwolone. Lichwę kredytową karze się, ponieważ w niej wyraża się bezwzględny, brutalny, brudny egoizm; lichwa wojenna zaś podlega karze tylko dlatego, że jej sprawca nie okazał dość zmysłu społecznego, by w czasach dla ogółu wyjątkowych zaniechać pogoni za zyskiem lub wyzyskiwania konjunktury. Uzasadnioną zatem okazuje się w porównaniu do lichwy kredytowej raczej łagodniejsza, niż surowsza, sankcja karna dla lichwy wojennej.

Pod względem politycznym oznacza ustawa o zwalczaniu lichwy wojennej pewien krok na drodze do unifikacji prawa w Polsce. Jest to pierwsza większa ustawa karna wszechdzielnicowa; jedynie dla b. dzielnicy pruskiej przewiduje art. 57 wprowadzenie ustawy w czasie późniejszym.

**I. Ustawa o zwalczaniu lichwy wojennej
z dnia 2. lipca 1920.**

Dz. ustaw Nr. 67 poz. 449.

Zaopatrywanie ludności w przedmioty
powszedniego użytku.

Art. 1.

Przedmiotami powszedniego użytku w rozumieniu ustawy niniejszej są rzeczy ruchome, służące pośrednio lub bezpośrednio do zaspokojenia powszednich potrzeb ludzi i zwierząt domowych, jako to: żywność, ziemio-plody i odzież, przedmioty służące do opału lub oświetlenia, środki lecznicze, wyroby ty-tuniowe i t. p., tudzież przedmioty monopolu państwowego i przedmioty potrzeby wojennej, wreszcie surowce, półfabrykaty, maszyny i narzędzia, służące do wytwarzania przed-miotów: powszedniego użytku, monopolu pań-stwowego i potrzeby wojennej.

Ustawa użyła ochrony prawnej przedmiotom powszedniego użytku. Ustawodawca zdawał sobie sprawę z ważności, a zarazem i z trudności ścisłego określenia tego pojęcia; stąd uznał za wskazane nie ograniczyć się do definicji legalnej, lecz wyliczyć nadto przykładowo kilka artykułów powszedniego użytku celem zilustrowania przedmiotów, które ustawa ma na myśli.

W myśl określenia ustawy, wzorowanego na § 1. austr. rozp. ces. z 24. marca 1917, D. p. p. Nr. 131¹⁾, znamiona przedmiotów powszedniego użytku są następujące:

1) rzecz ruchoma; nie podpadają zatem pod to pojęcie ani usługi (por. wszelako art. 2, ust. 2 i art. 21), o ile pracujący nie dostarczał własnego materiału, ani mieszkanie (por. art. 23);

2) rzecz, służąca do zaspokojenia potrzeb ludzi i zwierząt domowych. Chodzi tu o potrzeby w ekonomicznem tego słowa znaczeniu w przeciwieństwie do potrzeb religijnych, etycznych i t. p., a zatem o potrzeby, do których zaspokojenia służą zewnętrzne środki, t. j. dobra rzeczowe lub usługi; w obrębie tych potrzeb atoli nie zachodzi ze stanowiska ustawy różnica między potrzebami elementarnymi (potrzeba pokarmu, ciepła, opału i i.), a potrzebami kulturalnymi (utrzymanie ciała i zdrowia, nauka i wychowanie, potrzeby intelektualne i towarzyskie).

¹⁾ Austria była pierwszym państwem, które drogą ustawodawczą próbowało zwalczać lichwę wojenną, a austr. rozp. ces. z 1. sierpnia 1914. D. p. p. Nr. 194 stanowiło wzór dla ustawodawstwa niemieckiego i szwajcarskiego.

Obok potrzeb ludzi wymienia ustawa potrzeby zwierząt domowych; z *ratio legis* (por. nagłówek: „zaopatrywanie ludności w przedmioty powszedniego użytku“) wynika, że nie należy rozumieć określenia „zwierzęta domowe“ w potocznem tego słowa znaczeniu, lecz w ciaśniejszem znaczeniu, a mianowicie uważać za zwierzęta domowe tylko te, które służą do zaopatrywania ludności w przedmioty powszedniego użytku; stąd pod pojęcie to nie podpadają w szczególności zbyt kowne zwierzęta domowe;

3) rzecz, służąca do zaspokojenia powszednich potrzeb ludzi i zwierząt domowych. Powszednie potrzeby należy z jednej strony odróżnić od potrzeb niezbędnych lub bezwzględnych, z drugiej strony zaś od potrzeb zbyt kownych. W przeciwieństwie do przedmiotów niezbędnej potrzeby, t. j. koniecznych do utrzymania wegetacji, do zaspokojenia powszednich potrzeb służą — jak motywy do ustawy trafnie podnoszą — wszelkie rzeczy ruchome, które w szerszych kołach ludności, stojącej na pewnym stopniu kultury, stanowią powszednią, po większej części niemal codzienną potrzebę. Istotną cechą przedmiotów powszedniego użytku jest obiektywna powszechność ich zapotrzebowania; stąd pod to pojęcie nie podpadają przedmioty, używane może nawet codziennie, ale jedynie przez nieliczne jednostki pewnego rzadkiego zawodu lub rzemiosła; n. p. owoce, które w lecie są niewątpliwie przedmiotem powszedniego użytku, przestają nim być w zimie. Wszelako okoliczność, że pewne przedmioty służą do zaspokojenia potrzeb tylko pewnych grup ludności, nie pozbawia

ich charakteru przedmiotów powszedniego użytku, stąd n. p. potrawy narodowe lub artykuły spożywcze, sporządzone wedle przepisów religijnych (rytualne, [„koszerne“], mleko, „mace“) stanowią niewątpliwie przedmiot ochrony prawnej po myśli artykułu pierwszego.

4) rzecz, służąca pośrednio lub bezpośrednio do zaspokojenia potrzeb. Znamię to rozszerza znacznie zakres pojęcia przedmiotów powszedniego użytku; za rzeczy, służące pośrednio do zaspokojenia potrzeb ludzi i zwierząt domowych, uważać należy materiały surowe, półfabrykaty, maszyny i narzędzia, rzeczy, służące do opakowania, przechowywania, transportu przedmiotów użytku, a więc wory na zboże, lód, zwierzęta pociągowe, wozy, automobile i t. d.

Ustawa wymienia przykładowo następujące przedmioty powszedniego użytku:

a) żywność, ziemiopłody i odzież. Odnośnie do środków żywności należy uwzględnić, że wobec zmiany warunków zaopatrzenia ludności, wywołanej stosunkami wojennymi, w szczególności wobec braku środków żywności, spowodowanego przewagą konsumpcji nad produkcją, niektóre artykuły, które w czasach pokojowych mogły uchodzić za przedmiot zbytku, obecnie stanowią przedmiot powszedniego użytku, n. p. czekolada, kakao i i.; za przedmiot powszedniego użytku uznać należy i wody mineralne, szczególnie w okolicach, pozbawionych dobrej wody do picia, w polu, rum, piwo i i.

Odzież obejmuje ubrania, bieliznę i obuwie.

Czy i o ile rodzaj i jakość środków żywności i odzieży wpływa na charakter przedmiotu powszedniego użytku, należy oceniać ze względu na konkretną właściwość przypadku; tak n. p. ubranie frakowe stanowi dla kelnera niewątpliwie przedmiot powszedniego użytku;

- b) przedmioty, służące do opału lub oświetlenia, a więc węgiel, drzewo, koks, benzyna, spirytus, dalej świece, nafta, gaz, zapałki i t. p.;
- c) środki lecznicze, t. j. nie tylko lekarstwa w ścisłym tego słowa znaczeniu (materiały apteczne i chemiczne), lecz także przybory i przyrządy lekarskie;
- d) wyroby tytoniowe, a więc cygara, papierosy, tytoń, dalej bibułki i tutki do papierosów, fajki itp.;
- e) przedmioty monopolu państwowego;
- f) przedmioty potrzeby wojennej, przez które wedle motywów rozumieć należy nie tylko przedmioty, służące do bezpośredniego użytku wojennego, jak broń, amunicja, przedmioty wyekwipowania (mundur, obuwie, tornister, lornety polowe), uprząż, wozy, automobile, materiały do budowy, zwłaszcza kolei polowych, przybory opatrunkowe i t. p., lecz także przedmioty, które pośrednio są niezbędne do prowadzenia wojny, jak surowce i półfabrykaty, służące do wyrobu przedmiotów bezpośredniego użytku wojennego. Ustawa wyraźnie wymieniła przedmioty potrzeby wojennej celem uchylenia wszelkich wątpliwości, czy pewnego rodzaju przedmioty potrzeby wo-

jennej, używane może jedynie przez pewne specjalne oddziały wojskowe, mają być uważane za przedmioty, stojące na równi z przedmiotami powszedniego użytku;

- g) surowce, półfabrykаты, maszyny i narzędzia, służące do wytwarzania przedmiotów powszedniego użytku, monopoli państwowego i potrzeby wojennej. Ten ostatni ustęp ustawy pochodzi od sejmowej komisji prawniczej, która, uznając jego zbyteczność wobec użycia w ustawie słów: „służące . . . pośrednio do zaspokojenia powszednich potrzeb ludzi . . .“, pragnęła wszelako przez tę „poprawkę“ wyraźnie (a więc, niejako dwa razy!) wypowiedzieć, że przedmiot ochrony ustawy stanowią i surowce lub półfabrykаты, z których wytwarza się przedmioty powszedniego użytku, jak maszyny i narzędzia, za pomocą których wytwarza się tego rodzaju przedmioty.

Motywy trafnie uzasadniają użycie w ustawie terminu „przedmioty powszedniego użytku“ dla przeciwstawienia tych przedmiotów, które jak „chleb powszedni“ stały się normalną potrzebą szerszych kół ludności — przedmiotom zbytku. Określenie „przedmioty koniecznej potrzeby“ lub „przedmioty pierwszej potrzeby“ mogłoby prowadzić do zbyt ścieśniającej interpretacji; podobnie nieodpowiednią okazałaby się nazwa „przedmiotów użytkowych“ lub „przedmiotów codziennej potrzeby“, gdyż pierwsza właściwie nic nie mówi, druga zaś mogłaby spowodować mylną interpretację, jakoby chodziło jedynie o przedmioty, których się codziennie używa.

Art. 2.

Upoważnia się Radę Ministrów do wydawania rozporządzeń, mających na celu zaopatrzenie ludności w przedmioty powszedniego użytku lub ułatwienie tego zaopatrzenia i utrzymania tych przedmiotów w stanie zdatnym do użytku, tudzież zapobiegania zwwyżce cen, w szczególności: do wydawania rozporządzeń, dotyczących wyrobu, przechowywania, obrotu i konsumpcji tych przedmiotów, ich ujawnienia, pośrednictwa w obrocie temi przedmiotami, tudzież ustalania i ujawniania wysokości cen.

Takie same rozporządzenia Rada Ministrów może wydać odnośnie do koniecznych usług.

Rozporządzenia te nie mogą uchylać lub zmieniać postanowień niniejszej ustawy.

Artykuł ten daje rządowi upoważnienie do wydawania wyjątkowych zarządzeń, których wymaga wyjątkowe położenie, w jakim znalazło się społeczeństwo wskutek braku odpowiedniej ilości przedmiotów powszedniego użytku.

Ustawa nie określa tych zarządzeń szczegółowo, jak to czyni n. p. austr. rozp. ces. z 24. marca 1917, D. p. p. Nr. 131, lecz — idąc za wzorem ustawo-

dawstwa niemieckiego i francuskiego — upoważnia ogólnie rząd do „wydawania rozporządzeń, mających na celu zaopatrzenie ludności w przedmioty powszedniego użytku lub ułatwienie tego zaopatrzenia i utrzymania tych przedmiotów w stanie zdatnym do użytku, tudzież zapobieganie zwyżce cen“, a jedynie przykładowo wylicza upoważnienie do wydawania rozporządzeń, „dotyczących wyrobu, przechowywania, obrotu i konsumpcji tych przedmiotów, ich ujawnienia, pośrednictwa w obrocie temi przedmiotami, tudzież ustalania i ujawniania wysokości cen“ — jako upoważnienia konkretne, płynące z upoważnienia ogólnego.

Formę ogólnikową wybrała ustawa — jak motywy podnoszą — nie tylko dla zapewnienia ustawie przejrzystości i jasności, lecz także z tego powodu, że wszelkie wyliczenie poszczególnych upoważnień sprowadzić może skrępowanie tam, gdzie ze względu na okoliczności, w obecnej chwili trudne do przewidzenia, skrępowanie takie nie byłoby wskazane, a często i nie odpowiadałoby intencji ustawodawcy.

Ustawa upoważnia nadto rząd do wydawania podobnych rozporządzeń i odnośnie do „koniecznych usług“. Postanowienie to zawdzięcza swe przyjęcie do ustawy sejmowej komisji prawniczej, która, uznając słuszność powszechnych skarg na lichwę usług, postanowiła i w tym kierunku stworzyć dla rządu możliwość regulatywu, mającego jednak jedynie obejmować najprostsze i najkonieczniejsze usługi, n. p. posługaczy publicznych, woźniców, wytwarzanie i naprawę obuwia i ubrań i t. p. Wyraz „konieczne

usługi“ odpowiada swem znaczeniem terminowi art. 1 „przedmioty powszedniego użytku“.

Ustawa postanawia przezornie, że rozporządzenia rządu „nie mogą uchylać lub zmieniać postanowień ustawy“; zastrzeżenie to, niezwykle i zbyt częste w państwie praworządnem, jest niestety u nas uzasadnione brakiem ustawy konstytucyjnej.

Art. 3.

Prawo wydawania poszczególnych rozporządzeń może Rada Ministrów przekazać Ministrowi Apropowizacji [w porozumieniu z komitetem opiniodawczym, złożonym z właściwych Ministrów oraz z delegatów organizacji społeczno-gospodarczych a mianowicie: rolniczych, przemysłowych, handlowych, rzemieślniczych i robotniczych].

Słowa, ujęte w nawias: „w porozumieniu z komitetem opiniodawczym, złożonym z właściwych Ministrów oraz z delegatów organizacji społeczno-gospodarczych, a mianowicie: rolniczych, przemysłowych, handlowych, rzemieślniczych i robotniczych“ — skreśliła rozporządzenie Rady obrony państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. w przedmiocie upoważnienia Ministra Apropowizacji do wydawania rozporządzeń apropowizacyjnych, związanych z prowadzeniem wojny, Dz. ust. R. P. Nr. 73, poz. 500; obacz to rozporządzenie pod III.

Rozporządzenia Ministra Apropowizacji, wydane na zasadzie tego upoważnienia ob. pod IV—XI.

Art. 4.

Niestosowanie się do rozporządzeń, wymienionych w art. 2 i 3, lub zarządzeń na ich podstawie wydanych, o ile w rozporządzeniu nie będzie przewidziana kara łagodniejsza — karane będzie w drodze administracyjnej aresztem do 6 miesięcy i grzywną do miliona marek lub jedną z tych kar.

W razie niemożności ściągnięcia tej grzywny — należy zamienić ją na areszt nie powyżej 6 miesięcy; jeśli orzeczono grzywnę obok kary pozbawienia wolności, kara aresztu, przewidziana na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny, nie może przekraczać trzech miesięcy.

Można orzec konfiskatę przedmiotów, do których przestępstwo się odnosi, bez względu na to, czyją stanowią własność.

Usiłowanie i udział karane będą narówni z dokonaniem.

Ściganie przedawnia się w ciągu lat 3.

Artykuł ten zawiera t. zw. blankietową ustawę karną administracyjną. Najwyższa sankcja karna dla

przekroczeń, które zawierać będą rozporządzenia, wydane na zasadzie art. 2 i 3 ustawy, wynosi sześć miesięcy aresztu i grzywna do miliona marek.

Urzędy walki z lichwą.

Art. 5.

W siedzibach sądów okręgowych utworzone będą Okręgowe Urzędy walki z lichwą, których zakres działania rozciągać się będzie na obszar sądu okręgowego.

Poza siedzibą sądu okręgowego utworzone być mogą ekspozytury Urzędu walki z lichwą.

Art. 6.

Główny Urząd walki z lichwą ma siedzibę w Warszawie; działalność jego rozciąga się na cały obszar, na którym obowiązuje niniejsza ustawa.

Naczelnika głównego Urzędu walki z lichwą mianuje Naczelnik Państwa na przedstawienie Ministra Apropowizacji.

Główny Urząd walki z lichwą podlega bezpośrednio Ministrowi Apropowizacji.

Art. 7.

Okręgowy Urząd walki z lichwą powołany jest do:

1. wykonywania rozporządzeń, wydanych na zasadzie art. 2 i 3; w drodze rozporządzenia (art. 2 i 3) można wykonanie przekazać również powiatowym władzom administracyjnym lub innym władzom;

2. wydawania orzeczeń karnych w myśl art. 4, tudzież nakazów karnych (art. 45) i wykonywania kar, wymierzonych orzeczeniem lub nakazem karnym; w drodze rozporządzenia (art. 2 i 3) można to prawo przekazać również powiatowej władzy administracyjnej;

3. dochodzenia przestępstw, zastrzeżonych ustawą niniejszą właściwości sądowej; nie wyklucza to prawa innych władz do przeprowadzenia powyższych dochodzeń; w szczególności co do przestępstwa, przewidzianego w art. 26, dochodzenia władz skarbowych traktowane będą narówni z dochodzeniami Urzędów walki z lichwą;

4. wykonywania innych czynności określonych ustawą niniejszą lub postanowieniami szczególnymi.

Art. 8.

W dochodzeniu przestępstw zastrzeżonych właściwości sądowej, Okręgowym Urzęd-

dom walki z lichwą, przysługują prawa i obowiązki władz policyjnych.

W stosunku do władz sądowych i prokuratorskich Urzędy te mają w tym zakresie te same prawa i obowiązki, jakie w postępowaniu karno-sądowym mają względem sądów i urzędów prokuratorskich władze policyjne.

Na żądanie prokuratora lub sądu winny Urzędy walki z lichwą w każdej chwili udzielić im do wglądu akt, dotyczących dochodzeń w sprawach, należących do właściwości sądu, jak i dochodzeń o przestępstwa, przewidziane w art. 4.

Art. 9.

Okręgowe Urzędy walki z lichwą podlegają bezpośrednio Głównemu Urzędowi walki z lichwą.

Główny Urząd kieruje zwalczaniem lichwy wojennej i wykonuje kontrolę nad Okręgowymi Urzędami walki z lichwą, usuwa dostrzeżone nieprawidłowości, wyjaśnia wątpliwości, udziela wskazówek i szczegółowych instrukcji, czuwa nad wyszkoleniem podwładnych organów, rozstrzyga odwołania od orzeczeń kar-

nych (art. 7 l. 2), gromadzi i przygotowuje materiały do wydawania rozporządzeń, przewidzianych w art. 2 i 3.

Główny Urząd walki z lichwą przedstawia wnioski w sprawie wydania rzeczonych rozporządzeń tak Ministrowi Apropowizacji, jak i za jego pośrednictwem innym Ministrom.

Art. 10.

Rada Ministrów ustali na wniosek Ministra Apropowizacji organizację Urzędów walki z lichwą, tudzież etaty urzędników i funkcjonariuszy tychże Urzędów, oraz sposób mianowania tychże.

W ten sam sposób określić należy utworzenie przy Okręgowych Urzędach walki z lichwą komisji do badania cen i zysków.

Do zakresu działania tych komisji należeć będzie:

- 1) współdziałanie przy oznaczaniu cen prawnie ustalanych (taryfowych);
- 2) współdziałanie przy zatwierdzaniu cenników i kalkulacji cen, składanych w tym celu przez rolników, przemysłowców i kupców;
- 3) wydawanie opinii na żądanie sądów i innych władz.

W komisji muszą być odpowiednio reprezentowane interesy rolnictwa, przemysłu, handlu i spożywców.

Wydanie szczegółowych przepisów organizacyjnych należy do Ministra Aproprowizacji w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 11.

Minister Aproprowizacji ustala tryb postępowania administracyjnego w sprawach o przestępstwa przewidziane w art. 4.

Przed wydaniem orzeczenia karnego należy dać obwinionemu możliwość przedstawienia swojej obrony.

Zaaresztowanie prewencyjne w tem postępowaniu (art. 4) nie jest dopuszczalne; wykonanie kary pozbawienia wolności przed prawomocnością orzeczenia nie może nastąpić.

Stronom służy od orzeczeń karnych odwołanie do Głównego Urzędu walki z lichwą; odwołanie można wykluczyć, jeśli orzeczono jedynie grzywnę nie powyżej 1.000 marek lub, na wypadek niemożności ściągnięcia tejże, areszt nie powyżej dni siedmiu.

Art. 12.

Władze państwowe cywilne i wojskowe, tudzież samorządowe winny udzielać Urzędowi walki z lichwą żądanej pomocy i donosić im o przestępstwach, przewidzianych w ustawie niniejszej. W szczególności Urząd walki z lichwą odwołać się może do pomocy i współdziałania policji państwowej.

Art. 13.

Każdy jest obowiązany należycie wylegitymowanym organom, działającym na zlecenie Urzędu walki z lichwą, udzielić wyjaśnień, należących do zakresu działania tegoż Urzędu, w tym samym rozmiarze, jak w postępowaniu karno-sądowym.

Osoby, nie stawające na wezwanie Urzędu walki z lichwą bez usprawiedliwionej przyczyny, będą przymusowo sprowadzone, o czym należy uczynić uprzednio wzmiankę w wezwaniu.

Art. 14.

Organom, działającym na zlecenie Urzędu walki z lichwą, należy dozwoić wstępu do

pomieszczeń handlowych i przemysłowych, tudzież składów, w których znajdują się przedmioty powszedniego użytku.

Wkraczanie do mieszkań i pomieszczeń prywatnych, tudzież przeglądanie ksiąg, zapisków i dokumentów dozwolone jest jedynie na mocy szczegółowego pisemnego upoważnienia naczelnika okręgowego Urzędu walki z lichwą (kierownika ekspozytury); organy, upoważnione do przeglądania ksiąg, zapisków i dokumentów, muszą być przysięgą służbową zobowiązane do zachowania tajemnicy.

Artykuły 5—14 wstępują w miejsce dekretu z 11. stycznia 1919 w sprawie utworzenia Urzędu walki z lichwą i spekulacją przy ministerstwie apro wizacji, Dz. pr. Nr. 7, poz. 109 i mają stanowić jasną ustawową podstawę instytucji, która już istnieje pod nazwą urzędów walki z lichwą i spekulacją.

Dążeniem rządu nie jest — jak zapewniają motywy — mnożenie urzędów, lecz przeciwnie ograniczenie ich do miary najkonieczniejszej potrzeby. Jeżeli ustawa przewiduje utworzenie, względnie utrzymanie głównego urzędu walki z lichwą i okręgowych urzędów walki z lichwą, to myśli tej przyświeca ten cel, aby umożliwić w sposób najskuteczniejszy trudną walkę z tem *sui generis* przestępstwem, zrodzonym i wybujałym na tle ogólnego niedostatku, wywołanego niszczącą wojną; tę walkę należy powierzyć

w pierwszym względzie specjalnie ukwalifikowanym i żadnymi innymi zadaniami administracji państwowej nieobarczonym organom władzy. Takimi organami są: główny urząd walki z lichwą i okręgowe urzędy walki z lichwą.

Główny urząd walki z lichwą z zakresem działania na całe państwo (na razie na obszar b. zaboru rosyjskiego i austriackiego) ma kompetencję rzeczową, określoną w art. 9; zakres działania okręgowych urzędów walki z lichwą określa art. 7.

W stosunku do sądów i urzędów prokuratorских zakres działania okręgowych urzędów walki z lichwą normuje przepis art. 7 ust. 4 i art. 8. Ustawa przewiduje w art. 10 utworzenie przy okręgowych urzędach walki z lichwą „komisji do badania cen i zysków“; nadanie tym komisjom charakteru obligatoryjnego, jak i oznaczenie ich zakresu działania i składu nastąpiło dopiero w sejmowej komisji prawniczej na życzenie delegata komisji handlowo-przemysłowej. Szczegółowe określenie organizacji urzędów walki z lichwą, jak i komisji do badania cen i zysków ma nastąpić w drodze rozporządzenia. To samo tyczy się postępowania w sprawach o przestępstwa, przewidziane w art. 4; art. 11 zawiera tylko kardynalne zasady postępowania, których rozporządzenie oczywiście zmienić nie może. Rozporządzenie w sprawie trybu postępowania w urzędach walki z lichwą zostało ogłoszone w dzienniku ustaw Nr. 95 poz. 627; por. pod II.

Postanowienia karne.

Art. 15.

Kto bez uzasadnionej przyczyny odmawia organom, działającym na mocy zlecenia Urzędu walki z lichwą, udzielenia wyjaśnień lub wstępu do lokalu (art. 13 i 14), lub świadomie składa nieprawdziwe zeznania — ulegnie karze pozbawienia wolności do trzech miesięcy i grzywnie do 50.000 marek lub jednej z tych kar.

Art. 15 normuje dwa różne przestępstwa: 1) oporne zachowywanie się wobec organów, działających na mocy zlecenia urzędu walki z lichwą i 2) świadome składanie nieprawdziwych zeznań przed tymi organami.

Przez „organy działające na mocy zlecenia urzędu walki z lichwą“ rozumieć należy nie tylko urzędników tego urzędu, lecz także inne władze, działające na skutek zlecenia urzędu, n. p. organy policyjne. „Uzasadnioną przyczynę“ do odmówienia wyjaśnień lub wstępu do lokalu może stanowić brak należytej legitymacji (por. art. 13), w szczególności, o ile chodzi o wkraczanie do mieszkań i pomieszczeń prywatnych, brak szczegółowego pisemnego upoważnienia naczelnika okręgowego urzędu walki z lichwą lub kierownika ekspozytury (por. art. 14). Motywy do ustawy podają, że „uzasadniona przyczyna“ do odmówienia wyjaśnień, odmowy zeznań i t. p. za-

chodzi w szczególności wówczas, gdy winny sam był podejrzany o popełnienie przestępstwa lub gdyby chodziło o osobę, względem której służy mu prawo uchylenia się od zeznań; przykład ten należy uznać za nietrafnie dobrany, gdyż pomijając okoliczność, iż sprawcę w tego rodzaju wypadkach chronią z reguły dostatecznie przepisy procedury karnej, sprawca będzie mógł powołać się dla uwolnienia siebie od odpowiedzialności karnej, raczej na wyższą konieczność, względnie na przymus niepokonalny, niż na uzasadnioną przyczynę.

Brak uzasadnionej przyczyny należy do ustawowej istoty czynu przestępnego; stąd błędne mniemanie sprawcy, że zachodzi uzasadniona przyczyna do odmówienia wyjaśnień i t. d., może wykluczyć jego odpowiedzialność karną po myśli § 2 lit. c kod. austr., § 59 kod. niem., a art. 43 kod. ros. Zakres wyjaśnień, do których udzielenia obowiązany jest każdy, określa art. 13 ust. 1.

Przez karę pozbawienia wolności należy rozumieć w byłej dzielnicy rosyjskiej i pruskiej karę więzienia, a w byłej dzielnicy austriackiej karę ścisłego aresztu (art. 29); stąd przestępstwa, określone w art. 15, stanowią w pierwszych dwu dzielnicach występki, w b. dzielnicy austriackiej natomiast przekroczenie.

Grzywnę przewiduje ustawa albo kumulatywnie z karą pozbawienia wolności jako karę dodatkową, albo alternatywnie jako karę zasadniczą.

Przestępstwa, przewidziane w powyższym artykule, należą do właściwości sądów (art. 44).

Art. 16.

Kto w rachunkach, fakturach, księgach handlowych i innych papierach i dokumentach, mogących stanowić podstawę do obliczenia wartości lub ceny przedmiotów powszedniego użytku, świadomie umieszcza nieprawdziwe lub niezupełne dane, ulegnie karze pozbawienia wolności do 6 miesięcy i grzywnie do 100.000 marek, lub jednej z tych kar.

Surowsze postanowienia ustaw karnych dzielnicowych pozostają w mocy.

Przestępstwo, określone w tym artykule, ma charakter subsydjarny (por. ust. 2); o ile zatem działanie sprawcy wypełnia ustawową istotę przestępstwa cięższego, art. 16 nie wchodzi w zastosowanie, ani nie można przyjąć zbiegu (idealnego) między przestępstwem z art. 16 i owym cięższym przestępstwem.

Podmiotowo wymaga art. 16 winy umyślnej (*verbum* „świadomie“); nieumyślne dopuszczenie do umyślnego popełnienia przestępstwa z art. 16 stanowi *delictum sui generis* (por. art. 27). Przestępstwo z art. 16 należy do właściwości sądów (art. 44) i stanowi w b. dzielnicy rosyjskiej i pruskiej występki, zaś w b. dzielnicy austriackiej przekroczenie (art. 29).

W razie skazania za przestępstwo z art. 16 sąd może orzec utratę prawa prowadzenia przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego, albo prawa

trudnienia się pewnego rodzaju handlem lub przemysłem albo prawa zajmowania się pośrednictwem na czas do lat trzech (art. 31); nadto sąd zarządzi ogłoszenie krótkiej treści wyroku w dziennikach, tudzież wywieszenie wyroku na czas do dni 14 na lokalu przedsiębiorstwa lub domu (art. 32).

Art. 17.

Kto przy nabywaniu przedmiotów powszedniego użytku żadaną przez pozbywającego cenę, lub gdy tenże nie żąda określonej ceny, cenę prawnie ustaloną (taryfową) dobrowolnie podwyższa, ulegnie karze pozbawienia wolności do jednego miesiąca i grzywnie do 10.000 marek, lub jednej z tych kar.

Jeśli czyn popełniono przy nabywaniu przedmiotów powszedniego użytku celem dalszego pozbycia, winny ulegnie karze pozbawienia wolności do sześciu miesięcy i grzywnie do 100.000 marek, lub jednej z tych kar.

Podmiotem przestępstwa może być tylko nabywca, t. j. kupujący przedmioty powszedniego użytku. Czynność przestępna polega na licytacji *in plus*, a mianowicie na ofiarowywaniu ceny wyższej ponad żadaną przez sprzedawcę lub też ceny wyższej ponad taryfową w wypadku, gdy sprzedawca nie żądał określonej ceny; samo nabycie przedmiotów powszedniego użytku nie należy do istoty czynu przestępnego.

Ustęp 2 art. 17 zawiera kwalifikowaną formę przestępstwa, określonego w ust. 1, którą cechuje znamię podmiotowe: zamiar dalszego pozbycia. Co do rodzaju kary pozbawienia wolności i przestępstwa, co do właściwości i co do kar dodatkowych, porównaj uwagi do art. 16 (ob. art. 29, 31, 32 i 44).

Po myśli art. 33 należy orzec w razie popełnienia przestępstwa z ust. 2 art. 17, konfiskatę na rzecz skarbu państwa przedmiotów, do których przestępstwo się odnosi, jeśli należą do winnego, lub też konfiskatę wartości tych przedmiotów.

Nieumyślne dopuszczenie do popełnienia przestępstwa, przewidzianego w ust. 2, art. 17, stanowi odrębne przestępstwo z art. 27.

Art. 18.

Kto, celem dalszego zarobkowego pozbycia przedmioty powszedniego użytku, wykupuje po drodze od ludzi, zdążających na targ, lub na targu przed urzędownie oznaczoną godziną jego rozpoczęcia, ulegnie karze pozbawienia wolności do trzech miesięcy i grzywnie do 50.000 marek lub jednej z tych kar.

Tej samej karze ulegnie, kto, celem dalszego zarobkowego pozbycia, przedmioty powszedniego użytku wykupuje od drobnych sprzedawców (handlujących).

Artykuł ten zawiera wedle motywów drobne wypadki handlu łańcuchowego (paskowego) traktowanego w zasadzie o wiele surowiej (por. art. 24, l. 4).

Podmiotem przestępstw, przewidzianych w obu ustępach art. 18, może być każdy (v. „kto“); z reguły będzie nim zawodowy handlarz, gdyż istotne znamię dla obu przestępstw stanowi wykupywanie przedmiotów powszedniego użytku „celem dalszego zarobkowego pozbycia“. Projekt rządowy określał to znamię słowami „celem dalszego pozbycia“; obecne brzmienie zawdzięcza ustawa komisji sejmowej, która pragnęła jedynie przez zmianę tekstu szczegółowiej „ująć zasady wyrażone w projekcie rządowym“. Zamiar dalszego zarobkowego pozbycia da się stwierdzić przez zbadanie okoliczności, towarzyszących popełnieniu czynu, jak i stosunków osobistych sprawcy,

Wykupywanie przedmiotów powszedniego użytku dla zaspokojenia potrzeb własnego gospodarstwa nie podlega karze.

Co do rodzaju przestępstwa i kary pozbawienia wolności, por. art. 29, co do właściwości sądu, ob. art. 44, odnośnie do kar dodatkowych (pozbawienia prawa prowadzenia przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego i t. d., ogłoszenia wyroku i konfiskaty), por. art. 31, 32 i 33.

Art. 19.

Kto za przedmioty powszedniego użytku rozmyślnie żąda cen lub świadczeń wzajemnych oczywiście nadmiernych, lub kto

takie ceny, świadczenia lub obietnicę tychże przyjmuje, bez względu na to, czy korzyść przyspaść ma jemu, czy innej osobie, ulegnie karze pozbawienia wolności do sześciu miesięcy i grzywnie do miliona marek lub jednej z tych kar.

Winny ulegnie karze pozbawienia wolności od jednego miesiąca do lat trzech i grzywnie do dwu milionów marek, jeśli czynu, określonego w ustępie pierwszym, dopuścił się, będąc już poprzednio skazanym za przestępstwa, przewidziane w artykule niniejszym albo w art. 21—25 i 26 ust. 2, czy to według ustawy niniejszej, czy ustaw poprzednich, albo gdy czynem swym interesy publiczne ciężko zagroził. lub gdy nieprawny zysk, uzyskany lub zamierzony, przekracza kwotę 10.000 marek.

Artykuł powyższy zawiera postanowienie praktycznie najważniejsze; określa bowiem typowy przypadek lichwy wojennej w ścisłym tego słowa znaczeniu, polegający na podbijaniu cen.

Podbijanie cen jest rodzajem lichwy wogóle, a lichwy rzeczowej lub gotówkowej (w przeciwieństwie do lichwy kredytowej) w szczególności. Lichwa wyzyskuje indywidualne położenie jednostki i zwraca się przeciw interesom jednostki; poszkodowanym

przez lichwę jest wyzyskany kontrahent. Natomiast podbijanie cen polega na wyzyskaniu ogólnego położenia ekonomicznego i zwraca się przeciw interesom ogółu (lichwa masowa); uszkodzenie sfery ekonomicznej jednostki, które jest istotne dla pojęcia lichwy, jest dla podbijania cen bez znaczenia, a poszkodowanym przez lichwę wojenną jest ogół, który poszczególne przypadki podbijania cen narażają w drodze ich uogólniania na bezpośrednie niebezpieczeństwo wzrostu cen i drożyzny.

Podmiotem przestępstwa, określonego w art. 19, może być każdy (v. „kto“), a zatem zarówno wytwórca, kupiec, jak i każda inna jednostka; również obojętną jest rzeczą, czy wytwórca lub kupiec wykonywa swój zawód zarobkowo albo zawodowo.

Do podmiotowej istoty czynu należy wina umyślna (verbum „rozmyślnie“), a zatem wedle kodeksu austriackiego *dolus directus*, wedle kodeksu niemieckiego i rosyjskiego *dolus directus* lub *dolus eventualis*. Nieumyślne dopuszczenie do popełnienia przestępstwa z art. 19, t. j. skutkiem niedbalstwa lub braku dozoru, stanowi *delictum sui generis* z art. 27.

Przedmiotowa istota czynu polega na żądaniu za przedmioty powszedniego użytku cen lub świadczeń wzajemnych oczywiście nadmiernych lub na przyjmowaniu takich cen lub świadczeń albo ich obietnicy.

Ustawowe określenie znamion lichwy wojennej może — jak tego dowodzą przykłady ustaw zagranicznych — oprzeć się na systemie subiektywnym i za kryterjum podbijania cen uważać żądanie lub

pobieranie nadmiernego zysku — albo też na systemie obiektywnym i zakładając, że istnieje słuszna cena, *justum vel aequum pretium*, karać żądanie nadmiernej ceny. Systemu subiektywnego trzyma się ustawodawstwo niemieckie i angielskie, gdy ustawodawstwo austriackie od pierwszej chwili wprowadziło system obiektywny.

Ustawodawca polski, który zdawał sobie sprawę z tego, że żaden z tych systemów nie stanowi idealnego rozwiązania kwestji, oświadczył się jednak za systemem obiektywnym, głównie dlatego, że system ten „wobec pewnej giętkości danego pojęcia (i. e. nadmiernej ceny) nie wyklucza jednak momentu subiektywnego, jak o tem świadczy praktyka najwyższego trybunału sądowego i kasacyjnego austriackiego“.

Już ze względu na tę wskazówkę motywów do ustawy, w pierwszym rzędzie zaś ze względu na identyczność zasadniczych określeń w ustawie naszej i austriackiej, wskazaną jest rzeczą zapoznać się w ogólnych zarysach z judykaturą austriacką. Od pierwszej chwili zarysowały się w literaturze i w judykaturze austriackiej dwa zasadniczo odmienne poglądy na kwestję, kiedy cenę należy uważać za oczywiście nadmierną.

Jeden pogląd uważał za cenę nie nadmierną, a zatem za cenę słuszną — cenę targową, czyli cenę, po której kupiec może uzupełnić swoje zapasy (cenę *en gros*), powiększoną o normalny zysk. Drugi pogląd przyjmuje za podstawę do oznaczenia słusznej ceny koszta własne (koszta produkcji, względnie ko-

sza nabycia, „Gestehungskosten“) z doliczeniem zwykłego w czasach pokojowych zysku, „zysku cywilnego“, jak to Löffler określił. Ten drugi pogląd zwyciężył dzięki powadze najwyższego trybunału, który określił w sposób zasadniczy swe stanowisko w orzeczeniu z 16 marca 1915, Kr. I. 126/15. Z argumentacji Trybunału kasacyjnego zasługują na przytoczenie następujące wywody:

„Jeżeli sprzedawca i kupujący stoją wobec siebie zupełnie swobodnie, jeżeli zapasy i potrzeby, podaż i popyt pozostają do siebie w równomiernym stosunku, co z reguły zachodzi w odniesieniu do przedmiotów codziennego użytku, dających się pomnożyć, to pod wpływem współzawodnictwa cena ustali się na wysokości kosztów produkcji, powiększonych o miejscowo zwykły zysk. Cena nie może na dłuższy czas utrzymywać się poniżej ani powyżej tego poziomu...

Przyczyny, wywołane stanem wojennym, zniosły swobodne działanie popytu i podaży i usunęły niemal zupełnie współzawodnictwo, które normalnie zmuszało sprzedającego do uwzględniania niższych ofert innych sprzedawców. Fizyczny wpływ obawy przed brakiem opanował targ i wywołał niemal u wszystkich, którzy posiadają zapasy i nimi handel prowadzą, bezwzględną dążność do wyzyskania korzystnego położenia aż do ostateczności, przez żądanie coraz wyższych cen. Każde podwyższenie ceny przez jednego pobudza wszystkich innych do nowego podnoszenia cen. Cenę oznacza ten, kto żąda najwięcej. Pod tym kątem widzenia należy dziś oceniać

t. zw. cenę targową lub dzienną; cena ta nie jest już wypadkową regularnego obrotu, lecz ceną, którą dyktuje dowolność sprzedawców. Ceny te, które tworzy egoizm i brak poczucia społecznego, nie mogą stać na równi z cenami targowymi w czasie pokoju. Stąd nasuwają się następujące dwa wnioski:

1. tak zwane ceny targowe lub dzienne, które powstają właśnie przez ustawą zabronione wyzyskiwanie nadzwyczajnych stosunków wojennych, nie mogą decydować;

2. punkt wyjścia dla każdej oceny mogą stanowić jedynie koszty własne sprzedającego i zwykły zysk przy tego rodzaju transakcjach.

Rzeczywiste koszty własne i zwykły zysk są uchwytne i wielkościami, które należy wziąć za podstawę orzeczenia, jeżeli się chce utrafić w intencję ustawodawcy. Ustawodawca pragnął w swych normach stworzyć przeciwwagę wobec ekonomicznej przewagi posiadaczy zapasów przedmiotów niezbędnego użytku i zapobiec wzbogaceniu się jednostki na koszt ogółu. Jeżeli się bierze za podstawę dowolnie wytworzoną cenę targową lub dzienną, to pozwala się decydować najdroższej cenie, — a dla takiego poglądu brak wszelkiego rozumnego i etycznego uzasadnienia — to bierze się w ochronę nie kupującego, lecz sprzedającego, który jej w czasie wojny napewno nie potrzebuje, gdyż podczas wojny i niewątpliwie na długi czas potem niema powodu do obawy, by ceny spadły“.

Stanowisko austriackiego trybunału kasacyjnego i jego uzasadnienie nasuwa poważne wątpliwości.

Pogląd, że słuszna cena jest sumą indywidualnych kosztów wytwarzania i normalnego zysku, opiera się na teorii klasycznej ekonomji, wedle której pod wpływem wolnego współzawodnictwa dokonywa się automatycznie zbliżanie cen do kosztów dóbr. Teorja ta, o ile jest trafną, może znaleźć zastosowanie jedynie do dóbr, które dają się dowolnie pomnożyć, nie zaś — jak przyjmuje trybunał kasacyjny — do dóbr, które dają się pomnożyć; dobrami, dającymi się dowolnie pomnażać, nie są jednak nawet w normalnych czasach przedmioty codziennego użytku, a zwłaszcza środki żywności. Podniesienie produkcji n. p. ziemiopłodów ma za warunek podwyższenie kosztów tej produkcji, a zatem bynajmniej nie jest dowolne.

Również trudno przyznać słuszność wywodom sądu najwyższego, jakoby wojna zmieniła podstawy gospodarcze procesu wytwarzania cen; austriacki trybunał kasacyjny stawia bez ogródek ryzykowną tezę, że cena w normalnych czasach stanowi wypadkową popytu i podaży, a podczas wojny wobec uchylecia wolnego współzawodnictwa cenę dyktuje jedynie egoizm i brak zmysłu społecznego. Teza ta zapoznaje z jednej strony, że siły, występujące w życiu gospodarczem, pozostały i podczas wojny niezmienione i że najwyżej nastąpiło przesunięcie ich układu na korzyść sprzedawcy, z drugiej strony zaś, że egoizm i brak zmysłu społecznego i w normalnych czasach odgrywają taką samą rolę w życiu gospodarczem, co podczas wojny, a to pod postacią

dążności kupca do osiągnięcia zysku i do wyzyskania konjunktury.

Mimo tej teoretycznie wątpliej podstawy kryterjum nie nadmiernej ceny, podane w cytowanym orzeczeniu i w szeregu dalszych orzeczeń trybunału kasacyjnego, stało się podstawą dla judykatury austriackiej, co przypisać należy nie tyle sile argumentacji, ile raczej tej okoliczności, że kryterjum to opiera się na znamionach uchwytnych, co sam trybunał kasacyjny w swoim orzeczeniu podnosi.

Nie ulega wątpliwości, że i judykatura polska pójdzie tą drogą i za podstawę do stwierdzenia, czy cena lub świadczenie wzajemne nie są oczywiście nadmierne, przyjmie kosztą własne sprzedawcy z doliczeniem normalnego zysku. Wskazuje na to już dziś w szczególności stanowisko motywów do ustawy, analogiczne do stanowiska austriackiego trybunału kasacyjnego. „Ceny targowej, mogącej być zaufania godnym wskaźnikiem — podają motywy — dziś niema, wobec zupełnie innych praw, według których tworzy się cena normalna (sic!); stąd i przy systemie „nadmiernej ceny“ nie może oczywiście wchodzić w grę cena targowa i tem się tłumaczy, że judykatura ustalała kosztą nabycia i zysk nadmierny. Celem umożliwienia energiczniejszego zwalczania lichwy należy do ustawy wprowadzić pojęcie, dopuszczające oparcia się w praktyce nie wyłącznie o momenty subiektywne. Nie będzie więc ulegać wątpliwości, że kupiec, którego dotknęła strata wskutek kradzieży, pożaru lub złej woli lub niedbalstwa podwładnego personalu, nie będzie mógł bezkarnie prze-

rzucić tej straty na konsumenta, lecz będzie musiał pogodzić się z zasadą „*casum sentit dominus*“. Również nie będzie mógł określać cen przy uwzględnieniu kosztów ponownego zaopatrzenia się w towar (remboursement), gdyż w ten sposób zmuszałby konsumentów do zaopatrzenia go w kapitał obrotowy“.

Kwestja obliczenia kosztów własnych napotyka na najmniej stosunkowo trudności u kupca. Stąd też trudno odmówić w pewnym stopniu słuszności zarzutom, że ostrze ustawy, a zwłaszcza jej praktycznego stosowania, zwraca się jedynie przeciw nieuczciwemu handlowi.

Koszta własne kupca oznacza się przez stwierdzenie kosztów transportu, opakowania, magazynowania, z uwzględnieniem ubytku przez wysychanie, parowanie, tudzież kosztów najmu lokalu, utrzymania personelu, kosztów własnego utrzymania i t. d. Motywy do ustawy pozwalają nawet kupcowi „zaliczyć sobie pewien procent na kapitał rezerwowy, mający na celu ratowanie przedsiębiorstwa przed przesileniem w wypadku, gdyby ponowne nabycie towaru wymagało nadzwyczajnego wysiłku“, aczkolwiek uwzględnianie i tej okoliczności pozostaje w rażącej sprzeczności z zasadniczym stanowiskiem motywów. Nierównie trudniej przedstawia się obliczanie kosztów wytwarzania dla produkcji pierwotnej; ściśle rzecz biorąc, należałoby obliczać rentę gruntową, uwzględniać jakość gruntu, dochodzić wysokości wydatków na gospodarstwo, na płace personelu, badać wysokość kwoty, przypadającej na

amortyzację maszyn i t. d. Że tego rodzaju obliczenia do celu by nie doprowadziły, choćby nawet były możliwe w poszczególnych przypadkach, jest rzeczą jasną; przyjąć należy, że praktyka będzie w tych wypadkach jedynie badała dawniejszą cenę artykułów produkcji i ewentualnie przy pomocy znawców stwierdzi, czy wyższa ceny jest uzasadnioną.

Badanie kosztów własnych nie ogranicza się jedynie do cyfrowego stwierdzenia wysokości nakładów i wydatków, lecz winno obejmować ich racjonalność i konieczność. Wiadomo, że w czasie wojny konsument szuka towaru za wszelką cenę; okoliczność ta skłania producenta lub kupca do nieracjonalnych wydatków, byle tylko towar uzyskać. Do wyrobu marmelady używa się najszlachetniejszych owoców, wieśniak karmi świnie tortami; kupiec płaci znaczne prowizje agentom, których czynność ekonomiczna polega może jedynie na zbieraniu ogłoszeń w dziennikach, lub ponosi koszt transportu towaru, który częstokroć po długiej bezcelowej wędrówce wraca do stacji nadawczej. Motywy do ustawy naprowadzają przykład kupca, który, nie starając się nabyć towaru od producentów lub na targach, gdzie ceny są niższe, kupuje wyłącznie od przekupniów, przynoszących mu towar do sklepu, co przy doliczeniu nawet przeciętnego zysku, powoduje cenę, przewyższającą cenę, ogólnie w drobnym handlu pobieraną. We wszystkich tych przypadkach cena okaże się oczywiście nadmierną, a to nawet przy minimalnym zysku, gdyż na nią składają się wydatki nieracjonalne i nieekonomiczne.

Na pojęcie zysku składają się ze stanowiska gospodarczego :

- a) wynagrodzenie przedsiębiorcy za jego pracę,
- b) procent od wyłożonego kapitału i
- c) premia za ryzyko, połączone z prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Wysokość normalnego, „cywilnego“ zysku nie da się ogólnie i bezwzględnie określić; praktyka niewątpliwie będzie obliczała ten zysk w postaci procentu od kosztów własnych, n. p. 10⁰/₀—20⁰/₀.

Słowa „oczywiście nadmierna cena“ należy interpretować w znaczeniu przedmiotowym; nadmierność ceny winna być oczywistą dla wszystkich, dla ogółu, a nie dla samego sprawcy lub dla jego kontrahenta.

W przeciwieństwie do ustawy austriackiej, ustawa nasza pominęła przy określaniu lichwy wojennej znamię wyzyskiwania stosunków, wywołanych stanem wojennym. Pominięciu temu nie należy atoli przypisywać istotnego znaczenia, gdyż ustawa (por. motywy) wychodzi z założenia, że karalność lichwy wojennej uzasadnia „wyzyskanie przymusowego (scil. wywołanego wojną) położenia ludności“, a podniesienie tej okoliczności w ustawie można było słusznie uznać za zbyt czyste, gdyż wpływ wojny na życie ekonomiczne naszego społeczeństwa jest rzeczą notoryjną.

Ustęp drugi art. 19 zawiera następujące przydadki kwalifikowanej lichwy wojennej :

- a) przypadek t. zw. recydywy względnej, to znaczy, gdy sprawca popełni przestępstwo z ust. 1

art. 19, będąc już poprzednio karany (oczywiście tylko przez sąd) albo choćby tylko skazanym za takie przestępstwo albo za przestępstwo tego rodzaju, t. j. za przestępstwo z art. 21—25 i 26 ust. 2, a to bez względu na to, czy skazanie nastąpiło wedle ustawy obecnej, czy wedle ustaw poprzednich (dzielnicowych). Uwzględnianie tych ostatnich ustaw będzie wymagało od sędziego skrupulatnego badania i porównywania istoty przestępstw, popełnionych przez sprawcę, z istotą przestępstw naszej ustawy; w razie wątpliwości co do identyczności lub nawet analogji tych przestępstw sędzia winien przestrzegać zasady: *in dubio mitius*;

- b) gdy sprawca swem działaniem naraził na poważne niebezpieczeństwo interes publiczny, n. p. przy dostawach dla wojska, dla rządu, dla gmin i t. p.;
- c) gdy nieprawny zysk, uzyskany lub zamierzony, przenosi kwotę 10.000 marek.

Oдноśnie do rodzaju przestępstwa i kary pozbawienia wolności poz. art. 29; przestępstwo z ust. 2 art. 19 stanowi w b. dzielnicy austriackiej występki, a w byłej dzielnicy rosyjskiej należy do właściwości sądu okręgowego. (ob. art. 52 l. 1). W razie drugiej recydywy przestępstwo z art. 19 staje się zbrodnią; por. art. 24 l. 7. Co do kar dodatkowych ob. art. 43—33, co do skutków skazania art. 43, co do odpowiedzialności osób trzecich art. 34 i nast.; co do łagodzenia kary ob. art. 30.

Art. 20.

Przekroczenie cen prawnie ustalonych (taryfowych) nie stanowi samo przez się o cenie lub świadczeniach nadmiernych w rozumieniu niniejszej ustawy; gdy cen tych nie przekroczone, niema przestępstwa.

Również niema przestępstwa, gdy cena przeciętna za przedmioty tego samego rodzaju, których koszty nabycia są różne, przy uwzględnieniu przeciętnych kosztów nabycia nie jest nadmierna.

Art. 20 pozostaje do art. 19 w stosunku wyjątku do reguły.

Postulaty obrotu zmuszają ustawodawcę do przełamania zasady, że żądanie lub pobieranie oczywiście nadmiernej ceny za przedmioty powszedniego użytku stanowi przestępstwo; art. 20 zawiera dwa następujące ograniczenia tej zasady:

- a) gdy nie przekroczone cen prawnie ustalonych (por. art. 2 i 3), nie ma przestępstwa, choćby cena *in concreto* okazała się ceną oczywiście nadmierną. Motywy naprowadzają dla uzasadnienia tego wyjątku, iż „należy suponować, że ceny maksymalne będą wykluczały nadmierność zysku (ma być: c e n y), a zupełnie wyjątkowymi wypadkami nie należy obarczać ani samej ustawy, ani jej wykonawców“;

- b) gdy cena przeciętna za przedmioty tego samego rodzaju, których koszty nabycia są różne, przy uwzględnieniu przeciętnych kosztów nabycia nie jest nadmierną, nie ma przestępstwa, choćby cena przeciętna okazała się w odniesieniu do jednego rodzaju towaru oczywiście nadmierną, t. j. przewyższała kosztą nabycia z doliczeniem zwykłego zysku.

Pierwsze zdanie art. 20 zawiera stwierdzenie, zbyteczne zresztą w ustawie, że przekroczenie cen prawnie ustalonych, nie stanowi samo przez się przestępstwa z art. 19. Przekroczenie takich cen, które ustali rada ministrów (art. 2) czy minister aprowizacji (art. 3), karane będzie w drodze administracyjnej (art. 4); o ile takie przekroczenie cen maksymalnych będzie zawierało znamiona przestępstwa z art. 19, sprawca zostanie oczywiście pociągnięty i do odpowiedzialności karnej przez sąd.

Art. 21.

Karom przewidzianym w art. 19 i na zasadach tamże wskazanych, ulegnie również ten, kto za pośredniczenie w sprawach, dotyczących obrotu przedmiotami powszedniego użytku, rozmyślnie żąda zapłaty lub świadczeń wzajemnych oczywiście nadmiernych, lub kto zapłatę taką, świadczenie lub obietnicę tychże przyjmuje, bez względu na to, czy ko- rzyści te mają przyspaść jemu, czy innej osobie.

Pośrednictwo w obrocie towarami lub nieruchomościami odgrywa w dzisiejszym ustroju ekonomicznym poważną rolę, a kodeksy handlowe uznają je przeważnie za odrębną gałąź czynności handlowych.

W czasie wojny nierównie więcej jednostek, niż w normalnych czasach, chwyciło się pośredniczenia zwłaszcza w obrocie przedmiotami powszedniego użytku, jako zapewniającego łatwe i obfite dochody; stąd w wielu przypadkach pośrednictwo przybrało charakter zbytecznego i zasądom uczciwego handlu przeciwnego wciskania się między kontrahentów, które nadto swym kosztem obciąża z reguły w wysokim stopniu cenę towaru.

Ustawodawca polski, jeden z pierwszych, słusznie uznał w powyższym artykule konieczność represji karnej wobec wyzysku przy pośrednictwie w obrocie przedmiotami powszedniego użytku. Nasuwają się jednak poważne wątpliwości, czy ustawodawca nie poszedł za daleko w określaniu granic karalności tego rodzaju pośredniczenia.

Wyzysk przy pośrednictwie stanowi przypadek lichwy rzeczowej lub gotówkowej, której karygodność uznało ustawodawstwo karne nierównie później, niż karalność lichwy kredytowej.

I tak do ustawodawstwa karnego w Niemczech wprowadziła pojęcie lichwy rzeczowej dopiero nowela z r. 1893 (§ 302 c k. k. n.), w Austrii zaś ces. rozp. z 12. paźdz. 1914, o lichwie, Dz. p. p. Nr. 275 (§ 4); niemal wszystkie nowsze projekty karne (szwajcarski, niemiecki, austriacki) i kodeksy

karne (Neuenburg, Norwegja) karzą już obok lichwy kredytowej i lichwę rzeczową.

Zarówno kodeks karny niemiecki, jak i austr. rozporządzenie cesarskie o lichwie ograniczają ze względu na nowość sankcji karnej karalność lichwy rzeczowej do przypadków jej z a r o b k o w e g o uprawiania.

Ustawa nasza tego ograniczenia nie wprowadza. Do istoty karalnego wyzysku przy pośrednictwie należy :

1) po stronie podmiotowej: zamiar wyzyskania przymusowego położenia ludności; znamię to, acz wyraźnie w ustawie nie zawarte, wynika niewątpliwie z ratio legis, z ducha ustawy i wreszcie z motywów do ustawy;

2) po stronie przedmiotowej:

- a) żądanie lub przyjmowanie za pośredniczenie w sprawach, dotyczących obrotu przedmiotami powszechnego użytku
- b) zapłaty lub świadczeń wzajemnych oczywiście nadmiernych.

I w określaniu tego ostatniego znamienia ustawa nasza idzie dalej, niż n. p. kodeks karny niemiecki lub austr. rozp. ces., które żądają r a ż ą c e g o s t o s u n k u wartości majątkowej między wzajemnymi świadczeniami.

Rozwiązanie kwestji, kiedy zapłatę za pośrednictwo *in concreto* należy uznać za oczywiście nadmierną, będzie stanowiło trudne zadanie; jego trafne rozwiązanie będzie wymagało od sędziego znajomości życia gospodarczego, pozwalającej ściśle rozróżniać

między nieuczciwem a ekonomicznie uzasadnionem pośrednictwem, niemniej znajomości stosunków i zwyczajów handlowych.

Przestępstwo wyzysku przy pośrednictwie jest przestępstwem umyślnem; nieumyślne (skutkiem niedbalstwa lub braku dozoru) dopuszczenie do (umyślnego) popełnienia tego przestępstwa stanowi przestępstwo z art. 27.

Przestępstwo z art. 21 ulega karze na „zasadach“, wskazanych w art. 19, a zatem będzie karane w myśl ustępu 2 art. 19 surowiej, jeżeli zachodzi wypadek recydywy, jeżeli zagrożono ciężko interesy publiczne lub jeśli nieprawny zysk, zamierzony lub uzyskany, przekracza kwotę 10.000 marek. W razie drugiej recydywy przestępstwo to staje się zbrodnią; por. art. 24 l. 7.

Zresztą por. uwagi końcowe do art. 19.

Art. 22.

Karom, przewidzianym w art. 19 i na zasadach tamże wskazanych ulegnie również ten, kto przy wymianie pieniędzy żąda zapłaty lub świadczeń wzajemnych oczywiście nadmiernych, lub kto zapłatę taką, świadczenie lub obietnicę tychże przyjmuje bez względu na to, czy korzyść przypaść ma jemu, czy innej osobie.

Motywy uzasadniają ten przepis następująco: „Pytanie, czy pieniądz, zwłaszcza papierowy, będący wyobrazicielem wartości, lecz nie reprezentujący w sa-

mej swej substancji pozytywnej wartości, należy do przedmiotów powszedniego użytku w rozumieniu art. 1 niniejszej ustawy, może wywołać w praktyce uzasadnione wątpliwości, zwłaszcza, że judykatura niemiecka, interpretując pojęcie przedmiotu codziennej potrzeby („Gegenstände des täglichen Bedarfs“), orzekła, że papiery wartościowe nie podpadają pod to pojęcie prawne. Również tendencja ustawodawstwa francuskiego zdaje się iść po tej linii, jakby o tem świadczyła ustawa z 27 czerwca 1919 o handlu biletami teatralnymi.

Nie można jednak zapominać, że wyzysk przy wymianie pieniędzy szerzy się w sposób nadzwyczajny, zwłaszcza na podłożu różnorodności waluty, będącej w państwie w obiegu.

Przepis art. 21 projektowanej ustawy poddaje karze niesumiennych spekulantów, choćby działanie ich nie stanowiło istoty pokrewnego przestępstwa, mianowicie oszustwa“.

Komisja sejmowa odrzuciła zawarte w projekcie rządowym znamię „zarobkowej“ zamiany, chcąc poddać ukaraniu wszystkich, którzy, choćby przygodnie, niby to z grzeczności, pieniądze wymieniają i za to nadmiernych świadczeń żądają lub je pobierają.

Por. też uwagi do art. 19 i 21; druga recydywa nadaje przestępstwu z art. 22 charakter zbrodni (art. 24, l. 7).

Art. 23.

Karom, przewidzianym w art. 19 i na zasadach tamże wskazanych, ulegnie właści-

ciel, zarządca domu, tudzież każdy posiadacz mieszkania lub innego lokalu, urządzonego lub nieurządzonego i każdy w ich imieniu działający, winny żądania lub przyjęcia za mieszkanie lub lokal zapłaty, świadczeń wzajemnych, oczywiście nadmiernych, lub obietnicy tychże.

Przy najmach, których czas trwania nie jest ściśle określony, przyjmując należy przy obliczaniu zysku (art. 19 ust. 2) wysokość rocznego czynszu.

Motywy do tego artykułu brzmią:

„Przepis art. 3 dekretu z dnia 5 grudnia 1918 r. Nr. 19 Dz. pr. poz. 50 wprowadził do ustawodawstwa b. dzielnicy rosyjskiej karę za lichwę mieszkaniową, grożąc karą tak właścicielowi realności, jak i administratorowi, tudzież każdemu wogóle posiadaczowi mieszkania, który żąda za wynajem ceny, zawierającej zysk lichwiarski.

W obecnym stanie rzeczy, gdy spekulacja mieszkaniowa w większych centrach, a zwłaszcza w stolicy, przybiera zastraszające rozmiary, nie można rezygnować z kryminalności lichwy mieszkaniowej.

W por. z art. 3 dekretu z 5 grudnia 1918 r., projektowany przepis nie ogranicza się do najmu, mając na uwadze rozwiniętą spekulację, polegającą na odstępowaniu praw najmu, przy równoczesnem pozbyciu całego urządzenia (t. zw. „sprzedaż mie-

szkania"); dlatego też wyraźnie w tekście projektowanego przepisu wspomniano o mieszkaniu urzędzonym lub nieurzędzonym.

Przy najmach, których czas trwania nie jest ściśle określony, a więc przy najmach, które przedłużają się milcząco lub takich, które nie mogą być rozwiązane wobec postanowień ustaw o ochronie lokatorów, zająć może niejednokrotnie pytanie, czy do danej nieuzasadnionej podwyżki czynszu stosować należy postanowienie ustępu 1 czy ustępu 2 art. 19; skoro bowiem kara wymierzona być ma na zasadach art. 19, zachodzi przy najmach, których czas trwania nie jest ściśle określony, pytanie, jaki zysk zamierzano uzyskać.

Rozwiązanie tych wątpliwości daje ustęp 2 art. 23 stanowiący, że w razie wątpliwości należy przy obliczeniu zysku przyjąć wysokość rocznego czynszu.

Pamiętać wreszcie należy, że przepis pierwszego ustępu art. 20, który jest przepisem natury ogólnej, stosuje się również do lichwy mieszkaniowej; „przekroczenie tedy norm określonych w ustawach o ochronie lokatorów nie stanowi jeszcze samo przez się o nadmierności ceny lub świadczeń wzajemnych w rozumieniu przepisu art. 23“.

Przepis art. 23 stosuje się i do pomieszczeń zbyt-
kownych; postanowienia projektu, wykluczające stosowanie art. 23 do „pomieszczeń zbyt-
kownych“, uchyliła komisja sejmowa „raz dlatego, że nawet ci, których stać na pewien zbytek, muszą mieć dach nad głową, a powtóre, że nie łatwo jest znaleźć miarę na ocenę, które mieszkanie jest zbyt-
kowne, a które

nie, lub o ile w pewnem mieszkaniu jakaś część odpowiada „powszedniej potrzebie“, a jaka jest zbytekiem“.

Druga recydywa nadaje przestępstwu z art. 23 charakter zbrodni (art. 24 l. 7); ob. zresztą uwagi do art. 19.

Art. 24.

Kto:

1) środki żywności czyni niezdatnemi do spożycia lub dopuszcza do ich zepsucia, aby je pozbyć z większym zyskiem;

2) w celu sprowadzenia lub utrzymania zwyżki cen lub przysporzenia sobie lub innej osobie zysku oczywiście nadmiernego, skupuje, gromadzi lub ukrywa zapasy przedmiotów powszedniego użytku lub ogranicza ich wyrób lub handel niemi;

3) ze świadomością, że działanie jego przyczynia się do zmniejszenia podaży przedmiotów powszedniego użytku, przedmioty takie niszczy, uszkadza lub czyni niezdatnemi do użytku;

4) przedsiębierze inne nieuczciwe machinacje, mogące wywołać lub utrzymać zwyżkę przedmiotów powszedniego użytku, a w szczególności bierze udział w handlu łańcuchowym (paskowym);

5) uczestnicy w znowie lub związku, mających na celu przestępstwa, przewidziane w p. 1—4 niniejszego artykułu lub w art. 19—23 i 25;

6) innych do popełnienia przestępstw w p. 1—5 niniejszego artykułu wymienionych wzywa, nakłania, do popełnienia takich przestępstw się ofiaruje lub takie zaofiarowanie przyjmuje;

7) przestępstw, przewidzianych w art. 19, 21, 22, 23, dopuszcza się po dwukrotnem skazaniu za jedno z tych przestępstw, czy to według ustawy niniejszej, czy ustaw poprzednich, lub choćby po jednorazowem skazaniu za przestępstwa, wymienione w niniejszym artykule pod 1—6 —

ulegnie za zbrodnię karze ciężkiego więzienia (domu karnego) od 1 roku do lat 15 i grzywnie do dwu milionów marek.

Winny przestępstw, przewidzianych w p. 1—6, ulegnie karze ciężkiego więzienia (domu karnego) dożywotniego i grzywnie do dwu milionów marek lub karze śmierci, gdy przestępstwem swem wyrządził lub zamierzał wyrządzić szczególnie ciężką szkodę interesom publicznym, w szczególności interesom za-

opatrzenia armji w czasie wojny, lub wywołał zaburzenie spokoju publicznego w większym rozmiarze, co mógł przewidzieć.

Art. powyższy zawiera siedm przypadków zbrodni: pewne czynności czy same przez się czy ze względu na charakter sprawcy ustawodawca uznał za szczególnie niebezpieczne dla prawidłowego zaopatrzenia ludności w przedmioty powszedniego użytku, a zatem za wymagające najsurowszej reakcji prawno-karnej.

Do p. 1. Wypadek rozmyślnego niszczenia środków żywności zachodzi w szczególności, jeżeli sprawca artykuły, które jako środki żywności poddano cenom maksymalnym, sztucznie psuje, by je sprzedać dla celów przemysłowych, nie będąc krępowanym cenami prawnie ustalonymi; n. p. zmrozenie kartofli w tym celu, by je następnie korzystnie sprzedać gorzelniom. Do istoty podmiotowej zbrodni należy zamiar pozbycia niszczonych środków żywności z większym zyskiem, a nie po „cenie oczywiście nadmiernej“. Samo osiągnięcie zysku jest dla istoty czynu przestępnego bez znaczenia.

Do p. 2. Znamiona zbrodni, określone w art. 24, p. 2, wymienia ustawa rozłącznie; istotę tej zbrodni wypełnia zatem samo skupywanie, względnie samo gromadzenie lub samo ukrywanie zapasów przedmiotów powszedniego użytku. Po stronie podmiotowej wymaga ustawa zamiaru wywołania lub przynajmniej utrzymania zwyżki cen; o ile ten zamiar stwierdzono w chwili popełnienia czynu, to sprawca odpowiada za zbrodnię z art. 24, l. 2, choćby później

zmuszony był sprzedać towar ze stratą, gdyż n. p. spekulacja *a la hausse* zawiodła.

Do p. 3. Różnica między zbrodnią, określoną pod p. 1, a zbrodnią określoną, pod p. 3, polega:

- a) na zakresie przedmiotów, chronionych przez ustawę: przedmiot ochrony ustawy stanowią wedle p. 1 środki żywności, wedle p. 3 przedmioty powszedniego użytku;
- b) na istocie podmiotowej przestępstwa: po myśli p. 1 ustawa wymaga zamiaru osiągnięcia zysku, po myśli p. 3 zaś wystarcza świadomość sprawcy, że jego działanie pociąga za sobą zmniejszenie podaży, przyczem motyw działania sprawcy (podobnie jak i okoliczność, że istotnie nastąpiło wskutek jego działania ograniczenie podaży) jest bez znaczenia dla karnej oceny jego czynu.

Do p. 4. Ustawa nie określa bliżej, na czym polegają „nieuczciwe machinacje“, a to — jak motywy podają — z powodu ich wielkiej różnorodności. Pod pojęcie to podpada wedle motywów każdy nieuczciwy zabieg, mający na celu zakłócenie normalnego rozdziału towaru, tudzież sztuczne oddziaływanie na tworzenie się cen, w szczególności rozsiewanie nieprawdziwych wiadomości, mogących oddziaływać na zwyczaj cen, n. p. co do zamierzonego sekwestru, zakazów wywozu i przywozu, sfingowanie oferty i t. p.

Z pośród nieuczciwych machinacji ustawa wymienia udział w t. zw. handlu łańcuchowym lub paskowym. Ustawodawca i w tym wypadku zaniechał podania definicji legalnej tego pojęcia, pozostawiając

sędziemu ocenę *in concreto*, czy zachodzi wypadek handlu łańcuchowego.

Handel łańcuchowy jest wykwittem spekulacji wojennej. Jego najprostszą, a zarazem najczęściej spotykana forma polega na tem, że towar (w większej ilości) oddaje się na skład lub umieszcza w jakimś magazynie, a sprzedaż towaru następuje z ręki do ręki przez oddanie kwitu składu lub innego dokumentu (listu przesyłkowego, terminatki i j). W ten sposób towar, pozostając na jednym i temsamem miejscu i będąc niedostępnym dla konsumpcji, zmienia ustawicznie swego właściciela tak długo, póki ostatni nabywca nie stwierdzi, że wskutek wzmożonego popytu za towarem potrafi osiągnąć taką cenę, która nie tylko pokrywa jego koszta własne, t. j. pierwotne koszta towaru z doliczeniem zysku dla każdego z jego poprzedników z osobna, stanowiących ogniwa w łańcuchu, ale nadto zapewnia i jemu samemu mniej lub więcej znaczny zysk.

Bardziej rafinowaną formę handlu łańcuchowego przedstawia umowa o udział w zysku lub umowa spółki. Dwie firmy kupują i sprzedają wspólnie towar, przyczem każda z nich policza sobie wprawdzie tylko mierny zysk, równocześnie jednak obciąża swe konto wydatków udziałem w zysku na rzecz spółnika, niekiedy na rzecz kierownika oddziału, kierownika filji i t. p.

Przez długi czas specjalna forma spekulacji polegała na zbieraniu ogłoszeń w dziennikach. A ogłasza w gazetach równocześnie, że szuka pewnego towaru (z reguły bez ograniczenia) i że ofiaruje tensam towar do sprzedaży. Uzyskawszy w ten

sposób oferty od posiadaczy towaru, jak i od przyszłych nabywców, występuje wobec pierwszych w roli kupującego, wobec drugich zaś w roli sprzedającego i — zamiast najwyżej poprzestać na prowizji pośrednika — zagarnia o wiele wyższy zysk, który podraża znacznie towar.

Za najniebezpieczniejszą może pod względem gospodarczo-społecznym uznać należy formę handlu łańcuchowego, polegającą na tem, że grosista wykupuje towar u detalistów, by go „puścić na pasek“, a zatem już po odbyciu drogi przez towar od producenta do ostatniego ogniwa, oddzielającego towar od konsumenta, zarządza się wsteczny pochod towaru, by opóźnić spełnienie gospodarczej funkcji towaru, t. j. zaopatrzenie ludności, a równocześnie wyśrubować jego cenę.

Lżejszą, „niewinną“ formę handlu łańcuchowego przedstawia w wielu przypadkach t. zw. handel przemysłowy lub pokątny, którego przedmiot stanowią z reguły artykuły żywności, podlegające sekwestrowi lub cenom maksymalnym; „niewinność“ tej formy spekulacji polega jedynie na tem, że przedmiot jej stanowi przeważnie nieznaczna ilość towaru. Sprawca kupuje towar, n. p. artykuły żywności u włościan i sprzedaje je w mieście po wyższych cenach osobom, na których dyskrecję może liczyć.

Przykłady powyższe nie wyczerpują oczywiście wszystkich typów „paska“, wystarczają jednak, by stwierdzić następujące znamiona, wspólne z reguły wszystkim formom handlu łańcuchowego:

- a) na normalną drogę towaru od producenta do konsumenta wciskają się osoby niepowołane, tworząc łańcuch, pasek; ich działalność jest pod względem gospodarczym nie tylko zbyteczna, lecz wręcz szkodliwa, gdyż:
- b) wywołują zboczenie towaru z jego normalnej drogi, utrudniają jego cyrkulację, a przez to hamują spełnienie jego gospodarczej funkcji, t. j. zaopatrzenie ludności, nadto
- c) podrażają w znaczny sposób cenę towaru, gdyż każde ogniwo łańcucha obciąża ją swymi wydatkami, swą prowizją i swym zyskiem.

Można tedy określić handel łańcuchowy — przy uwzględnieniu naszej ustawy — jako ekonomicznie zbytecznej i szkodliwej wciskanie się osoby pośredniej między producenta a konsumenta, połączone z niebezpieczeństwem zwłoki w zaopatrzeniu ludności w przedmioty powszedniego użytku, tudzież z niebezpieczeństwem utrzymania lub wywołania wyżki cen tych przedmiotów.

W myśl ustawy podlega karze, kto bierze udział w handlu łańcuchowym. Podmiotem przestępstwa może zatem być każdy bez względu na to, czy posiada uprawnienie do handlu. Działanie przestępne stanowi czynność prawną, zapomocą której sprawca staje się ogniwnem łańcucha; czynność ta z reguły polega na kupnie lub na sprzedaży, może jednak przybrać formę umowy spółki, pełnomocnictwa komisu i t. p. Sama oferta kupna lub sprzedaży może

uzasadniać usiłowanie przestępstwa (ob. art. 28), o ile umowa do skutku nie przyjdzie.

Pod względem podmiotowym wystarcza świadomość sprawcy, że swem działaniem może utrzymać lub wywołać wyżkę cen przedmiotów powszedniego użytku; natomiast ustawa bynajmniej nie wymaga, by sprawca świadomie lub celowo współdziałał ze swymi poprzednikami, ani też, by wogóle miał wiadomość o poprzedzających jego działanie przestępne ogniach handlu łańcuchowego.

Handel łańcuchowy jest przestępstwem zaniebezpieczającym, t. j. przestępstwem, polegającym na narażaniu na niebezpieczeństwo; z przestępstwem tem łączy się tylko niebezpieczeństwo wywołania szkody ekonomicznej, t. j. wywołania lub utrzymania wyżki cen; natomiast samo wywołanie tej szkody nie należy do istoty czynu przestępnego.

Czy zarobki pośrednich nabywców będą oczywiście nadmierne, jest przy handlu łańcuchowym rzeczą obojętną. Nawet przy bardzo niskim procentowym zarobku sprawca — jak motywy słusznie podnoszą — ulega karze, albowiem z punktu widzenia szkody społecznej nie można ograniczać się jedynie do badania, jak się przedstawia sprawa w poszczególnem ogniwie łańcucha, lecz należy mieć na względzie całokształt szkody, jaką wyrządza handel łańcuchowy, choćby zarobki poszczególnego ogniwa nie były wygórowane; praktyka zaś wykazuje podrożenie towaru, który przeszedł drogę handlu łańcuchowego, w przerażającej wysokości.

Do p. 5. Ustawodawca uważa przestępstwo, wymienione w art. 19—23, 24 p. 1—4 i 25, za tak niebezpieczne dla społeczeństwa, że wprowadził reakcję karną o charakterze zapobiegawczym: karze mianowicie wszelkie porozumienie się co do popełniania wymienionych przestępstw jako takie, bez względu na dokonanie, porozumienie się, które z reguły samo przez się stanowi bezkarną czynność przygotowawczą. Zmowa (spisek) oznacza umowę, mającą na celu popełnianie przestępstwa, oznaczonego *in specie*, gdy związek (banda, szajka) oznacza połączenie się kilku osób w celu dokonywania przestępstw, oznaczonych *in genere*.

Do p. 6. Postanowienie p. 6, wypływa, jak postanowienie p. 5, z dążności ustawodawcy do zapobiegania przestępstwom lichwy wojennej. Wzorem dla tego postanowienia był niewątpliwie § 49 a niemieckiego kodeksu karnego, tak zwany paragraf Duchesne, wprowadzony nowelą z 26. lutego 1876, względnie ustawa belgijska z 7 lipca 1875 (*Loi contenant des dispositions pénales contre les offres ou propositions de commettre certains crimes*).

Ustawa karze wzywaniu do popełniania przestępstw, wymienionych w art. 24 p. 1—4, ofiarowanie się do popełnienia takich przestępstw lub przyjęcia takiego zaofiarowania jako odrębne, samodzielne przestępstwa, jako *delicta sui generis*; błędem jest zatem mniemanie motywów, że po myśli p. 6 „ulega karze podżeganie, choćby podżegano bezskutecznie“, gdyż podżeganie do przestępstwa, którego nie popełniono ani popełnić nie usiłowano, jest kodeksowi

niemieckiemu i rosyjskiemu, hołdującym zasadzie akcesoryjności udziału, nieznane, a wedle kodeksu austriackiego podlega karze już po myśli § 9.

Do p. 7. Ustawa stosuje surową represję wobec recydywy. Dla przestępstw, przewidzianych w art. 19, 21, 22 i 23, pierwsza recydywa wpływa na surowszy wymiar kary (por. ust. 2 art. 19), a nawet na kwalifikację czynu przestępnego, o ile chodzi o b. dzielnicę austriacką, druga recydywa zaś nadaje przestępstwu charakter zbrodni; podobnie popełnienie jednego z tych przestępstw po choćby jednorazowym skazaniu za przestępstwa, wymienione w art. 24 p. 1—6, stanowi okoliczność, kwalifikującą przestępstwo jako zbrodnię.

Przestępstwa, wymienione w art. 24, karze ustawa jako zbrodnie karą ciężkiego więzienia, o ile chodzi o b. dzielnicę rosyjską i austriacką, względnie karą domu karnego (Zuchthaus), o ile chodzi o b. dzielnicę pruską. Ustawodawca zdawał sobie wszelako sprawę z różnorodności tych przestępstw co do ich stopnia nasilenia tak pod względem podmiotowym, t. j. co do wielkości przewinienia karnego, jak i pod względem przedmiotowym, t. j. co do rozmiarów szkody ekonomicznej; stąd też stworzył bardzo szerokie ramy wymiaru kary w granicach od roku do piętnastu lat, które umożliwiają sędziemu jak najdalej idącą indywidualizację przy wymiarze kary; obok kary pozbawienia wolności ustawa zagraża grzywną do dwu milionów marek. Co do łagodzenia kary ob. art. 30.

• Po myśli ust. 2 art. 24, ustawa zagraża za przestępstwa wymienione w tym artykule, karą dożywotniego ciężkiego więzienia i grzywną do dwu milionów marek lub karą śmierci, jeżeli sprawca:

- a) przestępstwem swem wyrządził lub zamierzał wyrządzić szczególnie ciężką szkodę interesom publicznym, w szczególności interesom zaopatrzenia armji w czasie wojny, lub
- b) wywołał zaburzenie spokoju publicznego w większym rozmiarze, co mógł przewidzieć.

Wprowadzając karę śmierci dla najcięższych przypadków lichwy wojennej, kierował się ustawodawca głównie względem na opinię przeważającej większości społeczeństwa, domagającej się rzekomo „w imię odstraszenia spekulantów wojennych od ich przestępnego działania“ kary śmierci. Ten sam wzgląd zadecydował i w komisji sejmowej, która mimo opozycji, reprezentowanej przez posłów: dra Hartgłasa, dra Marka, dra Liebermana i Pużaka, zatrzymała karę śmierci w ustawie. Wszelako warunki stosowania kary śmierci podaje ustawa w tak ogólnikowej formie, nie określając — jak motywy otwarcie przyznają — „pozytywnych danych, które winny decydować o obowiązku sędziego wymierzenia kary śmierci“, że uzasadnioną okazuje się nadzieja, iż sędzia tego „obowiązku“ nigdy nie wykona.

Art. 25.

Karze, przewidzianej w ust. 1 artykułu poprzedzającego, ulegnie za zbrodnię również

ten, kto przedmioty powszedniego użytku potajemnie, bez właściwego zezwolenia i w celach zysku zagranicę pozbywa lub dostarcza.

Jeśli wartość tych przedmiotów nie przekracza 1000 marek, winny ulegnie karze pozbawienia wolności od 1—6 miesięcy i grzywnie do 100.000 marek.

Jeśli sprawca wyrządził lub zamierzał wyrządzić szczególnie ciężką szkodę interesom publicznym — należy wymierzyć karę, przewidzianą w ust. 2 poprzedzającego artykułu.

Artykuł powyższy karze, podobnie jak art. 1 dekretu z 5 grudnia 1918, Dz. pr. Nr. 19, poz. 50, przemytnictwo przedmiotów powszedniego użytku; *ratio legis* stanowi dążność do ochrony kraju przed ogałaniem go z tego rodzaju przedmiotów.

Przemytnictwo przedmiotów powszedniego użytku, t. j. ich pozbywanie lub dostarczanie zagranicę, ulega karze, o ile odbywa się:

- a) potajemnie; jawne usiłowanie przewiezienia, n. p. zgłoszenie dobrowolne towaru na komorze granicznej uchyla odpowiedzialność karną,
- b) bez właściwego zezwolenia, a zatem bez zezwolenia właściwej władzy centralnej, względnie właściwego urzędu dzielnicowego,
- c) w celach zysku; znamię to odróżnia przemytnictwo z art. 25 od przemytnictwa, uzasadniają-

cego n. p. tylko odpowiedzialność przed władzami skarbowemi; natomiast kwestja wysokości zysku, w szczególności kwestja, czy sprawca zamierzał osiągnąć zysk oczywiście nadmierny, jest dla oceny przestępstwa z art. 25 bez znaczenia.

Przemytnictwo przedmiotów, których wartość nie przekracza 1000 marek, stanowi występki, względnie dla b. dzielnicy austriackiej przekroczenie i podlega karze więzienia, względnie ścisłego aresztu od 1 do 6 miesięcy i grzywnie do 100.000 marek; zresztą przemytnictwo, określone w art. 25, stanowi zbrodnię, karaną ciężkim więzieniem (domem karnym) od roku do lat 15 i grzywną do dwu milionów marek. W wypadku, przewidzianym w ustępie trzecim, t. j. jeżeli sprawca wyrządził lub zamierzał wyrządzić szczególnie ciężką szkodę interesom publicznym, n. p. w razie przemycania do kraju nieprzyjacielskiego (przykład motywów), ustawa zagraża karą ciężkiego więzienia (domu karnego) dożywotniego i grzywną do dwu milionów marek lub karą śmierci.

Art. 26.

Kto bez właściwego zezwolenia ze zboża, jego przetworów, ziemniaków i cukru pędzi napoje wyskokowe, ulegnie karze pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do lat dwu i grzywnie od 10.000 do 100.000 marek.

Jeśli pędzono napoje wyskokowe w celach zarobkowych, winny ulegnie za zbrodnię karze ciężkiego więzienia (domu karnego) od 1 roku do lat 15 i grzywnie od 10.000 do dwu milionów marek; tej samej karze ulegnie winny czynów, przewidzianych w art. 24 p. 5 i 6, popełnionych odnośnie do takiego przestępstwa.

Artykuł 26 karze tajne gorzelnictwo, ponieważ przez niszczenie zboża, ziemniaków i cukru przyczynia się do zużycia tych artykułów w sposób szkodliwy dla zaopatrzenia ludności w przedmioty powszedniego użytku.

Artykuły, z których nie wolno bez zezwolenia władzy pędzić napojów wyskokowych, wylicza ustawa wyczerpująco; wytwarzanie zatem napojów wyskokowych z owoców, jagód i z innych artykułów, mniej ważnych dla wyżywienia ludności, nie podlega karze po myśli art. 26.

Przestępstwo tajnego gorzelnictwa stanowi występki i ulega karze więzienia, względnie ścisłego aresztu od sześciu miesięcy do dwu lat i grzywnie od dziesięciu tysięcy do stu tysięcy marek.

Przestępstwo to staje się zbrodnią, karana ciężkiem więzieniem (domem karnym) od roku do piętnastu lat i grzywną od dziesięciu tysięcy do dwu milionów marek, jeżeli sprawca:

- a) popełnia przestępstwo z art. 26 ust. 1 w celach zarobkowych; cel ten może już wynikać z jednorazowego popełnienia przestępstwa, acz zazwy-

czaj dopiero kilkakrotne popełnienie przestępstwa dowodzi jego charakteru przestępstwa dla zarobku ;

- b) uczestniczy w zмовie lub związku, mającym na celu przestępstwo z art. 26, ust. 1 ;
- c) innych do popełniania przestępstwa z art. 26 ust. 1 wzywa, nakłania, do popełnienia tego przestępstwa się ofiaruje lub takie zaofiarowanie przyjmuje.

Art. 27.

Kto skutkiem niedbalstwa lub braku dozoru dopuścił do popełnienia jednego z przestępstw, przewidzianych w art. 16, 17 ust. 2, 19, 21—25 i 26 ust. 2, ulegnie karze pozbawienia wolności do trzech miesięcy i grzywnie do 100.000 marek, lub jednej z tych kar.

Postanowienie to nie określa pewnej formy lub pewnego stopnia udziału w przestępstwie, lecz ustanawia *delictum sui generis* z winy nieumyślnej, karząc każdego, który skutkiem niedbalstwa lub braku dozoru dopuszcza do popełnienia jednego z przestępstw, określonych w art. 16, 17 ust. 2, 19, 21—25 i 26 ust. 2.

W przeciwieństwie do art. 4 (uchylonego) dekretu z 5 grudnia 1918, Dz. pr. Nr. 19, poz. 50 podmiotem przestępstwa z art. 27 może być nie tylko właściciel lub kierownik, lecz także każdy zajęty w przedsiębiorstwie czy to w charakterze pełnomocnika, czy też urzędnika lub w jakimbądź charakterze.

Art. 28.

Usiłowanie przestępstw, przewidzianych w niniejszej ustawie, tudzież udział w tych przestępstwach, ulega karze narówni z dokonaniem.

Kwestję z n a m i o n usiłowania przestępstw, wymienionych w niniejszej ustawie, tudzież udziału w tych przestępstwach oceniać należy wedle ustawy karnej dzielnicowej. Natomiast odnośnie do k a r a l n o ś c i usiłowania tych przestępstw i udziału w nich, zawiera art. 28 następujące zasady:

- 1) usiłowanie przestępstw, określonych w ustawie o lichwie wojennej, ulega karze;
- 2) udział w tych przestępstwach ulega karze;
- 3) usiłowanie tych przestępstw ulega karze narówni z dokonaniem.
- 4) udział w tych przestępstwach ulega karze narówni z dokonaniem.

Stwierdzenie pierwszej zasady, ze stanowiska kodeksu austriackiego zbyt czyste, ma znaczenie jedynie ze stanowiska kodeksu rosyjskiego i niemieckiego, które to ustawy karzą usiłowanie występku tylko w wypadkach w ustawie wyraźnie oznaczonych. Zasada druga odpowiada stanowisku wszystkich trzech kodeksów, jeżeli uwzględnimy, że przestępstwa, określone w ustawie o lichwie wojennej, stanowią zbrodnie i występkę wedle kodeksu niemieckiego i rosyjskiego, a również i przekroczenia tylko wedle kodeksu austriackiego. Zasada trzecia, zgodna ze stanowiskiem kodeksu austriackiego, odbiega od stanowiska kodeksu

rosyjskiego i niemieckiego, które uznają zasadę niższej karalności usiłowania; zasada czwarta wreszcie, zbliżona do stanowiska kodeksu austriackiego, różni się zwłaszcza co do karalności pomocnictwa zasadniczo od stanowiska ustawy karnej niemieckiej i rosyjskiej. Wszelako przyjąć należy, że usiłowanie przestępstw, określonych w naszej ustawie, tudzież pomocnictwo do tych przestępstw sąd będzie uwzględniał jako okoliczność łagodzącą, dla którego to poglądu kodeks austriacki zawiera nawet ustawową podstawę.

Art. 29.

Przez karę pozbawienia wolności, wymienioną w art. 15, 16, 17, 18, 19 (21, 22, 23), 25, 26, 27 należy rozumieć w byłej dzielnicy rosyjskiej i pruskiej więzienia (art. 3 ust. 3 przep. przechodnich z 7 sierpnia 1917 do kodeksu karnego z roku 1903 i § 16 niem. kod. kar. z 1871), zaś w byłej dzielnicy austriackiej ścisły areszt (§ 245 u. k.).

W byłej dzielnicy austriackiej przestępstwa, przewidziane w ustawie niniejszej, nie będące zbrodniami i zagrożone karą pozbawienia wolności powyżej sześciu miesięcy, są występkami, pozostałe — przekroczeniami.

Cytowane w powyższym artykule postanowienia ustawowe brzmią:

- a) Art. 3 ust. 3 przep. przechodnich z 7 sierpnia 1917 do kodeksu karnego z roku 1903:

W wypadkach, gdy kodeks karny powołuje się na kary, zniesione tym artykułem, przepisy niniejsze będą stosowane do tych kar, które zastępują kary zniesione. Gdy w rozporządzeniach poza kodeksem karnym przestępstwo zagrożone jest karą zamknięcia w więzieniu bez oznaczenia jakiegokolwiek terminu, wymierzana będzie kara od dwu tygodni do lat sześciu.

- b) § 16. niem. kod. kar. z 1871 r.:

Najwyższym wymiarem kary więzienia jest lat pięć, najniższym wymiarem jeden dzień.

Skazanych na karę więzienia można zatrudniać w zakładzie więziennym w sposób odpowiadający ich uzdolnieniu i stosunkom; na własne ich żądanie powinno się ich w ten sposób zatrudniać.

Poza obrębem zakładu (§ 15) wolno ich zatrudniać tylko wówczas, gdy na to sami przystaną.

- c) § 245 u. k. austr.:

Areszt drugiego stopnia oznacza się dodatkiem „areszt ścisły“. I w nim również trzyma się zastrzeżonego bez kajdan, jednakże pod względem odżywiania i pracy traktuje go się tak, jak tego wymaga urządzenie zakładów karnych przeznaczonych dla takich skazańców wedle przepisów, które pod tym względem obowiązują lub specjalnie mają być ogłoszone.

Nie wolno mu z nikim się schodzić w nieobecności dozorca więzienia, ani też rozmawiać językiem, dla dozorca niezrozumiałym.

Art. 30.

Przepisy ustaw karnych dzielnicowych o nadzwyczajnem złagodzeniu kary nie stosują się do przestępstw, przewidzianych w ustawie niniejszej. W wypadkach mniejszej wagi lub w razie ważnych okoliczności łagodzących, może jednak sąd karę pozbawienia wolności, przewidzianą w rozmiarze nie przenoszącym 6 miesięcy, złagodzić na areszt, karę, przewidzianą w art. 24 ust. 1 (25 ust. 1) i 26 ust. 2 złagodzić na więzienie (art. 3 ust. 3 przep. przechodnich z 7 sierpnia 1919 r.*) do kod. kar. z roku 1903, § 15 u. k. austr. i § 16 niem. k. k.) od sześciu miesięcy do lat pięciu, a w wypadkach art. 26 ust. 1 ograniczyć się do jednej z kar.

§ 15 austr. u. k. brzmi:

„W pierwszym stopniu kary więzienia pozostać będzie skazany bez kajdan, wszakże pod ścisłą strażą; co do odżywiania należy go traktować tak, jak tego wymaga urządzenie zakładów karnych, prze-

*) Przeoczenie redakcyjne zamiast 1917.

znaczonych dla takich skazańców wedle przepisów, które pod tym względem obowiązują lub specjalnie mają być ogłoszone. Nie wolno mu z nikim się schodzić w nieobecności dozorca więzienia, ani też rozmawiać językiem, dla dozorca niezrozumiałym“.

Ustawa uchyla w odniesieniu do przestępstw, w niej przewidzianych, przepisy austr. kod. kar. o nadzwyczajnem łagodzeniu kary (§§ 54, 266).

Za wypadek mniejszej wagi poczytuje się ten, gdy przeciwne prawu skutki czynu są mało ważne, a zła wola sprawcy nieznaczną i gdy sprawca ze względu na okoliczności sprawy może zasługiwać na przebaczenie, zastosowanie zaś kary, przewidzianej w ustawie, byłoby zbyt surowe (art. 53 a k. k. ros., wyprowadzony art. 9 przep. przechodnich z 7 sierpnia 1917).

Kary dodatkowe, zastępcze, skutki skazania i odpowiedzialność osób trzecich.

Art. 31.

W razie skazania za przestępstwa przewidziane w art. 16—19, 21, 22 i 24—26 ust. 2 sąd może orzec utratę prawa prowadzenia przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego albo prawa trudnienia się pewnego rodzaju handlem lub przemysłem, albo prawa zajmowania się pośrednictwem na czas do lat trzech.

Art. 32.

W wypadkach skazania za przestępstwa, wymienione w artykule poprzednim, tudzież w art. 23, sąd zarządzi ogłoszenie krótkiej treści wyroku w dziennikach, tudzież wywieszenie wyroku na czas do dni 14 na lokalu przedsiębiorstwa lub domu (art. 23).

Koszty ponosi skazany.

Art. 33.

W wypadkach przestępstw, przewidzianych w art. 17 ust. 2, 18, 19, 22, 24—26, należy orzec konfiskatę na rzecz skarbu państwa przedmiotów, do których przestępstwo się odnosi, jeśli należą do winnego, lub też konfiskatę wartości tychże przedmiotów.

Gdyby nie można ściągnąć kwoty, która stanowi równowartość podlegającą konfiskacie, należy postąpić stosownie do przepisów ustawy niniejszej o zamianie grzywny na karę pozbawienia wolności.

Sąd może orzec konfiskatę przedmiotów, do których odnosi się przestępstwo, również w wypadku, gdy nie należą do winnego, chyba że przeszły na własność poszkodowanego.

Jeśli konfiskata przedmiotów, należących do winnego, dopiero po wydaniu wyroku okaże się niewykonalną, sąd pierwszej instancji osobną uchwałą (decyzją) orzeknie konfiskatę wartości; od uchwały (decyzji), którą powziąć należy bez rozprawy, dopuszczalne jest zażalenie w ciągu dni 14 po doręczeniu uchwały, do sądu bezpośrednio przełożonego, który bez rozprawy rozstrzyga ostatecznie.

Przewidziana w art. 31 utrata praw jest fakultatywnie zagrożoną i zależy od uznania sędziego (v. „sąd może orzec...“). Ogłoszenie wyroku w dziennikach (art. 32) jest obowiązkowe; od decyzji sądu zależy, czy ogłoszenie wyroku ma nastąpić jednorazowo, czy kilkakrotnie.

Art. 33 normuje „konfiskatę“ przedmiotów, do których przestępstwo się odnosi; dla odróżnienia od właściwej konfiskaty, przewidzianej w 38 i w dalszych artykułach, trafniejszym byłoby użycie w art. 33 określenia „zajęcie“.

„Konfiskata“ z art. 33 jest obowiązkową, jeżeli się odnosi do przedmiotów stanowiących własność sprawy, fakultatywną zaś, jeżeli przedmioty, do których przestępstwo się odnosi nie należą do sprawy (przykład motywów: opiekun nieletniego, prowadzący jego przedsiębiorstwo, dopuścił się przestępstwa, za które pośrednio przez konfiskatę małoletni mógłby być bardzo dotkliwie ukarany). Konfiskata przedmiotów, do których przestępstwo się odnosi, jest wykluc-

czoną, jeżeli te przedmioty przeszły na własność poszkodowanego.

Jeżeli konfiskata przedmiotów jest niewykonalną, należy w myśl ustawy orzec konfiskatę ich wartości; orzeczenie takie zawiera z reguły wyrok skazujący, wyjątkowo zaś osobna decyzja (art. 33, ust. 4).

W razie niemożności ściągnięcia kwoty, która stanowi równowartość podlegającą konfiskacie, należy po myśli art. 41 orzec areszt według słusznego uznania sędziego, jednak na czas nie dłuższy niż trzy miesiące, względnie dwa miesiące, jeżeli orzeczenie następuje w nakazie karnym (art. 45, ust. 3).

Art. 34.

Obok kar za przestępstwa, przewidziane w art. 19, 21—24, należy orzec solidarny wszystkich uczestników przestępstwa obowiązek zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kwoty, odpowiadającej wysokości nieprawnej korzyści uzyskanej z przestępstwa.

Można również nałożyć solidarny obowiązek zapłaty kwoty, wymienionej w ustępie poprzedzającym, na osoby, nie będące uczestnikami przestępstwa, jeśli nieprawna korzyść z czynu im przypadła.

To samo tyczy się tych, którzy od osób wymienionych w ustępie 1 i 2 po dniu popełnienia przestępstwa otrzymali korzyść majątkową,

jeśli dowiedzionem będzie, że osoby te w czasie nabycia korzyści o zamiarze ukrycia majątku wiedziały lub z zachodzących okoliczności tego domniemywać się musiały, lub gdy korzyść taką jako darowiznę lub spadek otrzymały; to samo odnosi się do każdego dalszego nabywcy korzyści majątkowej.

W wypadkach, przewidzianych w ust. 2 i 3, obowiązek zapłaty ograniczony będzie do wysokości otrzymanych korzyści według wartości w chwili otrzymania; jeśli korzyść otrzymano jako darowiznę, nabywca w dobrej wierze odpowiada do wysokości istniejącego jeszcze wzbogacenia.

Gdy uzyskana korzyść jest nieznaczna, można pominąć stosowanie niniejszego artykułu.

Art. 35.

W wypadku, przewidzianym w ust. 1 poprzedzającego artykułu, należy w razie niemożności ściągnięcia kwoty, przypadającej na rzecz Skarbu, stosować odpowiednio przepis art. 41.

Gdy zachodzą trudności zastosowania postanowień art. 34, ust. 2 i 3, należy, nie

wstrzymując wyrokowania, zastosować następnie odpowiedni przepis art. 37.

Art. 36.

Osoby, względem których zachodzi odpowiedzialność, przewidziana w art. 34, ust. 2 i 3, wezwać należy do rozprawy, o ile to jest możliwe; niestawiennictwo ich nie przeszkadza orzeczeniu ich odpowiedzialności.

Są one uprawnione osobiście lub przez pełnomocnika wskazywać sądowi okoliczności ważne do ocenienia ich odpowiedzialności i czynić odpowiednie wnioski, tudzież żądać w tej mierze rozstrzygnięcia sądu wyższej instancji według przepisów o zaskarżeniu wyroków co do kary.

Do postępowania stosować należy odpowiednio przepisy o postępowaniu karnem.

Obok kary wprowadza ustawa nową formę represji wobec przestępstw lichwy wojennej, mianowicie obowiązek zapłaty na rzecz skarbu kwoty, odpowiadającej wysokości nieprawnej korzyści, uzyskanej z przestępstwa; motyw ustawodawczy stanowi chęć odebrania sprawcy zysku bezprawnego, osiągniętego z popełnienia przestępstwa.

Obowiązek ten ustawa nakłada solidarnie i

a) obligatoryjnie na wszystkich uczestników przestępstwa,

b) fakultatywnie na:

1) osoby, nie będące uczestnikami przestępstwa, którym nieprawna korzyść z czynu przypadła,

2) osoby, które od osób poprzednio wymienionych otrzymały korzyść majątkową po popełnieniu przestępstwa, o ile w czasie nabycia korzyści wiedziały o zamiarze ukrycia majątku lub tego domniemywać się musiały,

3) osoby, które korzyść taką jako darowiznę lub spadek otrzymały, a to pośrednio lub bezpośrednio.

Rozmiary zwrotu nieprawnych korzyści określa art. 34, ust. 4.

Stosowanie art. 34 w drodze nakazu karnego jest niedopuszczalne (art. 45, ust. 2).

W razie niemożności ściągnięcia od uczestników przestępstwa kwoty, przypadającej na rzecz skarbu państwa, należy orzec areszt wedle słusznego uznania sędziego, jednak na czas nie dłuższy niż trzy miesiące (art. 35, ust. 1 i art. 41).

Obowiązek zwrotu nieprawnych korzyści należy orzec w toku postępowania karnego; dla zabezpieczenia praw zobowiązanych do zwrotu ustawa zawiera normy postępowania w art. 36.

Gdyby atoli obowiązek zwrotu nieprawnych korzyści nie dał się w toku postępowania karnego bez trudności ustalić, należy — jak motywy zaznaczają — mając na względzie przyspieszenie postępowania, zmierzającego do wymierzenia kary, przewidzieć możliwość

orzeczenia takiego obowiązku w przedmiotowym postępowaniu dodatkowym po myśli art. 37.

Stosowanie powyższych przepisów, w szczególności art. 34, można pominąć, gdy uzyskana przez sprawcę korzyść jest nieznaczną.

Art. 37.

Gdy ściganie winnego nie da się uskutecznić, można, nie stosując art. 32, ust. 2 i 35, ust. 1, orzec samoistnie konfiskatę przedmiotów, do których przestępstwo się odnosi, lub konfiskatę wartości (art. 33), jakoteż postąpić w myśl art. 34.

Do powzięcia uchwały (decyzji) powołany jest sąd, który byłby właściwy do osądzenia przestępstwa w pierwszej instancji; przed powzięciem uchwały (decyzji) należy przeprowadzić potrzebne dochodzenia, nie wyłączając przesłuchań pod przysięgą przez sędziów śledczych lub sędziów pokoju (powiatowych).

Uchwałę (decyzję) powziąć należy bez rozprawy; należy jednak uprzednio w miarę możliwości dać sposobność interesowanym złożenia wyjaśnień i poczynienia wniosków osobiście lub przez pełnomocnika.

Od uchwały (decyzji) służy w ciągu dni 14 po doręczeniu zażalenie do sądu bezpośrednio przełożonego, który rozstrzyga ostatecznie przy odpowiednim zastosowaniu przepisu ust. 2 i 3 niniejszego artykułu.

Art. 37 wprowadza postępowanie przedmiotowe, mające na celu a) konfiskatę przedmiotów, do których przestępstwo się odnosi, lub ich równowartości, tudzież b) ściągnięcie kwoty, odpowiadającej wysokości nieprawnej korzyści, uzyskanej z przestępstwa, od osób, nie będących uczestnikami przestępstwa.

Warunkiem wdrożenia postępowania przygotowawczego jest okoliczność, że „ściganie winnego nie da się skutecznie” bądź to z powodów faktycznych (nieobecność sprawcy), bądź też z powodów prawnych (ze względu na okoliczności, wykluczające stosowanie prawa karnego); o ile chodzi o ściągnięcie zwrotu nieprawnej korzyści, uzasadniają wdrożenie postępowania przedmiotowego po myśli art. 35 już trudności, połączone z oznaczeniem tej kwoty i zobowiązanego do jej zwrotu w toku postępowania karnego.

Postanowienie, analogiczne do przepisu art. 37, ust. 1, zawiera art. 38 ros. kod. kar. z r. 1903 i § 42 niem. kod. kar. z r. 1871; normy postępowania, określa art. 37, ust. 2—4, analogicznie do §§ 477—479 niem. proc. karnej z r. 1877. Stosowanie art. 37 w drodze nakazu karnego jest niedopuszczalne (art. 45, ust. 2).

Art. 38.

W razie skazania za przestępstwa, przewidziane w art. 24, 25 i 26, ust. 2 na karę ciężkiego więzienia (domu karnego) lub karę śmierci można orzec na rzecz Skarbu Państwa konfiskatę całego majątku skazanego, nabytego do dnia prawomocności wyroku.

Odnosnie do tego majątku postąpić należy, jak ze spadkiem bezdziedzicznym.

Od konfiskaty wolne są niezbędne ruchomości, tudzież gotówka potrzebna do utrzymania przez czas trzech miesięcy skazanego, tudzież osób, które on z mocy ustawy ma obowiązek utrzymywać.

Sędzia karny ogranicza się do orzeczenia konfiskaty majątku, nie oznaczając przedmiotów, tej konfiskacie ulegających lub od niej wolnych.

Gdy orzeka się konfiskatę całego majątku, wówczas wymierzenie grzywny, tudzież orzeczenie konfiskaty wartości (art. 33), lub postąpienie w myśl ust. 1, art. 34 odnośnie do takiego skazanego jest niedopuszczalne.

Art. 39.

Z powodu przestępstw, wymienionych w artykule poprzedzającym, należy zarządzić na

wniosek prokuratora, odnośnie do majątku winnego, ostrzeżenie hipoteczne (adnotację), o wdrożeniu postępowania karnego, a odnośnie do majątku niehipotecznego i ruchomego zabezpieczyć konfiskatę, stosując w tej mierze odpowiednie przepisy prawa cywilnego (zabezpieczenie, tymczasowe zarządzenie).

Do postępowania stosować należy odpowiednio art. 37, ust. 2—4.

Art. 40.

Konfiskata, orzeczona w myśl art. 38, uprawnia Skarb Państwa do żądania w drodze postępowania cywilnego uznania bezskuteczności:

1) darowizn, uczynionych przez skazanego po dniu popełnienia przestępstwa i w ciągu roku przed tymże dniem;

2) odpłatnego przeniesienia majątku, dokonanego przez skazanego po dniu popełnienia przestępstwa i w ciągu trzech miesięcy przed tymże dniem na rzecz krewnych linii wstępnej lub zstępnej bez ograniczenia, tudzież krewnych bocznych do czwartego, zaś powinowatych do drugiego stopnia, żony, dzieci przybranych, osób wziętych na wy-

chowanie, tudzież osób, z któremi skazany pozostawał w związku pozamałżeńskim, chyba, że osoby te udowodnią, że w chwili nabycia majątku o zamiarze skazanego uchylenia majątku z pod konfiskaty nie wiedziały, ani z zachodzących okoliczności tego domniemywać się nie mogły; nie stanowi różnicy, czy chodzi o pokrewieństwo ślubne czy naturalne i czy związek małżeński, uzasadniający powinowactwo, nadal istnieje;

3) wszelkiego przeniesienia majątku, jeśli wykazanem będzie, że osoby nabywające o zamiarze skazanego uchylenia majątku z pod konfiskaty wiedziały lub z zachodzących okoliczności tego domniemywać się musiały.

W wypadku p. 2—3, obowiązany do zwrotu majątku odpowiada, jak posiadacz w złej wierze; to samo tyczy się darowizn, działywanych na rzecz osób, wymienionych w p. 2, jeśli darowiznę działywano w czasie w tymże p. 2 określonym.

To samo tyczy się dalszych nabywców, którzy:

1) nabyli majątek od osób, wymienionych w p. 2, jeśli sami, względem skazanego, pozostają w stosunku, określonym w tymże p. 2;

2) majątek, wymieniony w p. 1—3, nabyli od zobowiązanego do zwrotu drogą spadku lub darowizny. Jeśli korzyść otrzymano jako darowiznę, nabywca odpowiada do wysokości istniejącego jeszcze wzbogacenia, chyba, że wiedział o okolicznościach, wymienionych w p. 2, lub zamiarze skazanego uchylenia majątku z pod konfiskaty.

Zażądanie uznania bezskuteczności odnosić się może jedynie do majątku, ulegającego konfiskacie; w żadnym wypadku Skarb Państwa nie jest obowiązany do zwrotu zapłaty lub świadczeń wzajemnych, które skazany lub dalszy pozbywca otrzymał z mocy aktu odpłatnego.

Obok kary, przewidzianej w ustawie za przestępstwa z art. 24, 25 i 26, ust. 2. wprowadza ustawa fakultatywnie (v. „można“) jako karę dodatkową konfiskatę całego majątku skazanego na rzecz Skarbu Państwa. Motyw ustawodawczy wprowadzenia konfiskaty stanowi charakter tej kary, zawierającej wedle motywów dwa elementy: odebranie ryczałtowe zysków, tudzież — o ile chodzi o majątek nabyty nie z bezprawnych zysków — element kary.

Trudno uznać doniosłość argumentów, które skłoniły ustawodawcę do wprowadzenia konfiskaty, kary od dawna i słusznie porzuconej we wszystkich

państwach kulturalnych ze względów kryminalno-politycznych i ekonomicznych; konfiskatę wyjątkowo tylko znają współczesne systemy ustawodawcze nie jako karę, ale jako zarządzenie prowizoryczne, służące do zabezpieczenia roszczeń skarbu państwa do sprawcy (por. § 93 k. n., § 2 austr. ces. rozp. z 9 czerwca 1915, D. p. p. Nr. 156).

Motywy powołują się na przykład ustawy francuskiej z 14 listopada 1918, wszelako nie wolno zapominać, że różność przestępstw, karanych przez tę ustawę i przez naszą ustawę o lichwie wojennej, wyklucza wszelką analogję.

Jako rzecz charakterystyczną podnieść należy, że komisja sejmowa uznała za zbyt łagodne postanowienia projektu rządowego, który ograniczał możliwość orzeczenia konfiskaty do przypadków skazania na karę ciężkiego więzienia (domu karnego) powyżej dwu lat lub na karę śmierci, a to nie za wszystkie przestępstwa, wymienione w art. 38.

Po myśli ustawy ulega konfiskacie majątek nabyty do dnia prawomocności wyroku; majątek ten z mocy fikcji prawnej ma być traktowany jako spadek bezdziedziczny, to znaczy do majątku tego nie stosują się ewentualne rozporządzenia ostatniej woli, zdziałane przez skazanego, ani też nie ma być z majątku tego zaspokojona część obowiązkowa (legitima). Prawa wierzycieli tak osobistych, jak i mających realne zabezpieczenie, pozostają nienaruszone.

Chcąc zapobiec machinacjom, mającym na celu usunięcie majątku z pod konfiskaty, ustawa przewiduje, że skarb państwa będzie mógł uzyskać w drodze

procesu cywilnego orzeczenie o bezskuteczności pewnych aktów prawnych, o których mowa w p. 1—3 art. 40; zakres osób podejrzanych (p. 2 art. 40) określa ustawa, jak motywy podnoszą, zgodnie z postanowieniem jednej z najnowszych ustaw, traktujących o zaskarżaniu czynności prawnych dłużnika (obowiązujące w Małopolsce ces. rozp. z dnia 10 grudnia 1914, Nr. 337 D. p. p.).

Art. 41.

Grzywna zamieniona będzie na wypadek niemożności jej ściągnięcia na areszt według słusznego uznania sędziego, jednak na czas nie dłuższy niż trzy miesiące.

Na wypadek niemożności ściągnięcia grzywny, orzeczonej obok kary pozbawienia wolności, należy orzec przedłużenie tej kary według słusznego uznania sędziego, nie przekraczając jednak jej najwyższego wymiaru, przewidzianego za dane przestępstwo.

Jeżeli jednak ustawa przewiduje jako najsurowszą karę, pozbawienie wolności nie ponad 6 miesięcy, przedłużenie nastąpić może; kara zastępcza nie może jednak w połączeniu z orzeczoną karą pozbawienia wolności przekraczać podwójnego najwyższego wymiaru tejże kary, przewidzianego za dane przestępstwo.

Art. 42.

Grzywny, konfiskaty, kwoty stanowiące konfiskatę wartości (art. 33, 37), tudzież odpowiedzialność, przewidziana w art. 34 (37), obciążają majątek spadkowy.

Grzywny wpływają do Skarbu Państwa.

Art. 43.

Ze skazaniem w myśl ustawy niniejszej za przestępstwa, przewidziane w art. 19, 21—25 i 26 ust. 2, na karę więzienia (art. 3 ust. 3 przepisów przechodnich z 7 sierpnia 1917 r. do kodeksu karnego z 1903 r.) połączone są ograniczenia praw, przewidziane w art. 30 kod. kar. ros. z r. 1903.

W byłej dzielnicy austriackiej ze skazaniem za występki i przekroczenia, wymienione w ustępie poprzedzającym, łączą się te same skutki, co ze skazaniem za przekroczenie oszustwa.

W byłej dzielnicy pruskiej można w tych wypadkach orzec utratę obywatelskich praw honorowych; w wypadkach zbrodni orzeczenie takie winno zawsze nastąpić.

Przepis niniejszego artykułu nie stosuje się, gdy karę wymierzono w myśl postanowień art. 45.

W razie stosowania art. 41 w drodze nakazu karnego można orzec areszt • najwyżej dwumiesięczny (ob. art. 45, ust. 3).

Art. 42 zawiera wyjątkowy przepis, że grzywna przechodzi na spadkobierców; ustawa wprowadza to postanowienie, sprzeczne „z wynikami najnowszych prac teoretycznych“, celem zaostrzenia poniekąd — jak motywy podnoszą — represji karnej.

Art. 30 kod. kar. ros. z r. 1903 brzmi:

„Skazanie na karę: ciężkiego więzienia albo więzienia na czas od jednego roku i miesięcy sześciu do lat sześciu (dom poprawy), lub też więzienia, połączonego z pozbawieniem praw stanu (art. 27), pociąga za sobą utratę prawa:

1) udziału w uchwałach i wyborach zebrań stanowych oraz praw wyborczych czynnych i biernych na zebraniach ziemskich, miejskich i społecznych;

2) służby państwowej, stanowej, ziemskiej, miejskiej lub społecznej;

3) służby w armji lądowej i marynarce;

4) zajmowania godności kościelnych;

5) wykupywania świadectw procederowych na przedsiębiorstwa handlowe pierwszych dwóch, a na przedsiębiorstwa przemysłowe — pierwszych pięciu kategorii, jako też na odpowiadające im przedsiębiorstwa żeglugi;

6) pełnienia obowiązków opiekunów i kuratorów;

7) zajmowania posad dyrektorów, wychowawców i nauczycieli w szkołach publicznych i prywatnych;

8) zajmowania stanowisk: sędziego polubownego, kuratora lub syndyka upadłości, administratora z ramienia władzy, sędziego przysięgłego, adwokata, lub pełnomocnika w sprawach, toczących się w instytucjach państwowych, ziemskich, miejskich lub społecznych;

9) stawania w charakterze świadka przy umowach lub aktach, wymagających obecności świadków“.

W b. dzielnicy austriackiej łączą się ze skazaniem za przekroczenie oszustwa, a zatem i ze skazaniem za występki i przekroczenia, wymienione w art. 43, ust. 1, skutki zniesławiające, określone w różnych specjalnych ustawach.

Najważniejsze z tych skutków są:

1) Utrata czynnego i biernego prawa wyboru do reprezentacji gminnej (art. IX pow. ust. gm. z 5 marca 1862, D. p. p. Nr. 18, § 19 gal. ust. kraj. z 13 lipca 1896, D. u. kr. Nr. 51), tudzież połączone z utratą tego prawa skutki, jak niezdolność do sprawowania urzędu sędziego przysięgłego (§ 2 ust. z 13 maja 1873, D. p. p. Nr. 121), niezdolność do wykonywania urzędu nauczycielskiego, wykluczenie od uczęszczania na giełdę i od urzędu sędziego rozjemczego giełdowego, utrata czynnego i biernego prawa wyboru do izb handlowych, do izby lekarskiej, do stowarzyszeń przemysłowych, niezdolność do funkcji odpowiedzialnego redaktora (§ 12 ust. prasowej).

2) Utrata czynnego i biernego prawa wyboru do rady powiatowej (§ 11 ord. wyb. gal. z 12 sierpnia 1866, D. p. p. Nr. 9).

3) Utrata urzędu maklera handlowego lub sen-
zala (§ 1. art. 84 c ust. z 4 kwietnia 1875, D. p. p.
Nr. 68).

4) Utrata urzędu duchownego lub beneficjum
(§ 8 ust. z 7 maja 1874, D. p. p. Nr. 50 i § 12 ust.
z 20 maja 1875 D. p. p. Nr. 68).

5) Wykluczenie od wyboru do komisji szac. po-
datku zarobkowego i osobisto-dochodowego (§ 14
rozp. min. skarbu z 28 stycznia 1897, D. p. p. Nr. 35).

6) Niezdolność do sprawowania urzędu sędziow-
skiego i uzyskania jakiegokolwiek posady przy sądzie
(§ 3 ces. rozp. z 3 maja 1853 l. 81).

7) Niezdolność do sprawowania urzędu sędziego
fachowego (§ 21 ust. z 27 listopada 1896 D. p. p.
Nr. 217) i i.

Niezdolność do odzyskania tych praw gaśnie po
trzech latach po odciernieniu kary (§ 6 ust. z 15 listo-
pada 1867, D. p. p. Nr. 131).

Oдноśnie do utraty obywatelskich praw hono-
rowych w b. dzielnicy pruskiej por. §§ 32—36 niem.
kod. karnego.

Skazanie za przestępstwa, wymienione w art. 43,
w drodze nakazu karnego po myśli art. 45 nie po-
ciąga za sobą skutków karnych, określonych w art. 43.

Przepisy dotyczące właściwości i postępowania.

Art. 44.

Przestępstwa, przewidziane w art. 15—19,
21—27, należą do właściwości sądów.

W wypadkach, w których przepisy o postępowaniu karnem przewidują zasięgnięcie opinii znawców, winien sąd lub Urząd walki z lichwą zasięgnąć z urzędu lub na wniosek stron zdania komisji dla badania cen i zysków.

W sprawach zastrzeżonych właściwości sądów okręgowych, rozstrzygać należy o winie i karze we wszystkich instancjach w składzie trzech sędziów państwowych, z których jeden przewodniczy; przepisy dzielnicowe o wyrokowaniu przez sędziego jednoosobowego mają zastosowanie.

Odnosnie do przepisów dzielnicowych o wyrokowaniu przez sędziego jednoosobowego, por. ustawę z 21 października 1919 o postępowaniu uproszczonym w sprawach o zbrodnie i występki na ziemiach b. zaboru austriackiego, Dz. ust. z 21 listopada 1919, Nr. 87 poz. 473.

Art. 45.

W sprawach o przestępstwa, przewidziane w art. 15, 16, 17, 18, 19 ust. 1, w art. 21—23, o ile zagrożona jest kara w myśl ustępu 1, art. 19, tudzież w art. 25 ust. 2 i 27 może Okręgowy Urząd walki z lichwą (administracyjna władza powiatowa art. 7) wydać pisemny nakaz karny, jeśli uważa za dostateczną

karę aresztu do jednego miesiąca i grzywnę, lub jedną z tych kar.

W nakazie karnym można również orzec konfiskatę przedmiotów lub wartości (art. 33); stosowanie art. 34 i 37 w drodze nakazu jest niedopuszczalne.

W wypadkach, wymienionych w art. 33 ust. 2 i 41 należy orzec areszt na czas, nie przewyższający nigdy dwu miesięcy.

Sąd może przed wdrożeniem postępowania karnego skierować sprawę do Okręgowego Urzędu walki z lichwą (powiatowej władzy administracyjnej); nie dotyczy to spraw, przekazanych sądowi przez prokuratora.

Art. 46.

Nakaz karny wydać należy bez przeprowadzenia formalnej rozprawy; przed orzeczeniem kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary zastępczej, należy dać obwinionemu możliwość przedstawienia swojej obrony. Okręgowy Urząd walki z lichwą może w wyjątkowych wypadkach zwracać się do sędziów pokoju (powiatowych) o przesłuchanie świadków i biegłych pod przysięgą, jeśli istnieją dostateczne

podstawy do mniemania, że jedynie tą drogą można dowiedzieć się prawdy.

Szczegółowe przepisy o postępowaniu wyda Minister Apropowizacji w drodze rozporządzenia w porozumieniu z właściwymi Ministrami.

Na żądanie prokuratora należy w poszczególnym wypadku przekazać sprawę do postępowania sądowego.

Art. 47.

Nakaz karny zawierać winien oznaczenie osoby skazanej, krótkie określenie przestępstwa, wskazanie dowodów winy i przepisu prawnego, będącego podstawą orzeczenia, określenie kary, tudzież uwiadomienie skazanego o przepisie art. 48, 49 i 50.

Nakaz karny należy doręczyć przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o doręczaniu w sprawach karno-sądowych.

Wydanie nakazu przerywa przedawnienie ścigania.

Art. 48.

Wydanie nakazu karnego po wszczęciu postępowania w sądzie jest niedopuszczalne;

nakaz taki nie staje się prawomocnym i nie wstrzymuje dalszego postępowania sądowego.

Wszczęcie sądowego postępowania po wydaniu nakazu karnego jest niedopuszczalne i wyrok, wydany w takim postępowaniu, nie staje się prawomocnym; nie dotyczy to spraw, w których wydanie nakazu karnego było niedopuszczalne (art. 45 i 46 ust. 3).

Art. 49.

Przeciw nakazowi karnemu może skazany wnieść ustnie lub na piśmie sprzeciw do urzędu, który nakaz wydał, w ciągu dni trzech po doręczeniu, w przeciwnym bowiem razie nakaz staje się prawomocny i ulega wykonaniu; wystarczy — jeśli w ciągu trzech dni po doręczeniu nakazu sprzeciw nadano na pocztę.

Ze sprzeciwem połączyć można prośbę o przywrócenie terminu.

Sprzeciw należy w ciągu dni trzech wraz z aktami przesłać właściwemu sądowi.

Art. 50.

Sprzeciw, wniesiony przez osobę, której to prawo nie służy, tudzież sprzeciw spóźniony odrzuci władza, która nakaz karny wydała.

Przeciw decyzji można wnieść zażalenie (art. 49 ust. 1).

Art. 51.

Gdy sprzeciw na czas wniesiono, sąd właściwy oznaczy rozprawę tak, jakby nakazu karnego nie wydano.

Sąd wyznaczy również rozprawę, gdy dopuści przywrócenie terminu lub dojdzie do wniosku, że sprzeciw niesłusznie odrzucono; przed rozstrzygnięciem prośby o przywrócenie terminu lub zażalenia na odrzucenie sprzeciwu, tak sąd, jak i urząd, który nakaz wydał, może wstrzymać wykonanie nakazu.

Wymierzając karę, sąd nie jest ograniczony wymiarem, zastosowanym w nakazie karnym.

Art. 45—51 normują postępowanie nakazowe w formie warunkowych nakazów karnych, wydawanych przez okręgowe urzędy walki z lichwą, względnie przez powiatowe władze administracyjne. Zgłoszenie (nieformalnego) sprzeciwu przeciw nakazowi karnemu ma za skutek, że sprawę należy skierować na drogę normalnego, t. j. sądowego, postępowania.

Kwestję kolizji, jakaby się mogła wyłonić między postępowaniem sądowym a postępowaniem nakazowym, normuje art. 48.

Dla postępowania nakazowego zakaz „*reformationis in peius*“ nie obowiązuje (art. 51 ust. 3).

Art. 52.

W byłej dzielnicy rosyjskiej:

1) sprawy o występki, przewidziane w art. 15, 16, 17, 18, 19 ust. 1, w art. 21, 22 i 23, o ile wymierzyć należy karę w myśl ust. 1, art. 19, w art. 25 ust. 2, 27, należą do właściwości sądów pokoju; w sprawach tych nie stosują się ograniczenia, przewidziane w części 2 art. 2 przepisów przechodnich do ustawy postępowania karnego z 7 sierpnia 1917 r.;

2) w sprawach o przestępstwa, przewidziane w ustawie niniejszej, śledztwo wstępne zarządzić można jedynie w wypadkach wyjątkowych; celem stwierdzenia, czy istnieje dostateczne podejrzenie do wniesienia oskarżenia, może prokurator przeprowadzić niezbędne dochodzenia, zwracając się także do sędziów śledczych i sędziów pokoju o przedsięwzięcie szczególnych czynności śledczych, a w miarę potrzeby przesłuchań pod przysięgą;

3) jako środek zapobiegawczy stosowany być może areszt lub środek łagodniejszy;

odnośnie do środków zapobiegawczych należy w toku dochodzeń prokuratorskich stosować odpowiednio przepisy o środkach zapobiegawczych w toku śledztwa wstępnego, zwracając się w tej mierze do właściwego sędziego śledczego;

4) akt oskarżenia zastąpiony być może wnioskiem o zarządzenie rozprawy; wniosek winien zawierać okoliczności, wymienione w art. 520 ust. 1—3 i 5 u. p. k., tudzież wymienienie osób, które do rozprawy wezwać należy;

5) terminy przewidziane w art. 557, 560 i 575 u. p. k. skraca się do dni trzech;

6) oskarżonemu nie służy zażalenie przewidziane w art. 527 u. p. k.;

7) jeśli zachodzi obawa uchylenia się świadków lub biegłych od stawiennictwa, można zabezpieczyć ich przybycie, wydając władzom policyjnym zlecenie czuwania nad stawieniem się tych osób do sądu; osoby wezwane można każdej chwili do rozprawy przymusowo sprowadzić;

8) w razie koniecznej potrzeby mogą być odczytane akta dochodzeń;

9) ogłoszenie wyroku motywowanego winno nastąpić w ciągu dni siedmiu po ogłoszeniu sentencji;

10) wyroki sądów okręgowych są ostateczne i mogą być zaskarżone jedynie przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o zaskarżeniu wyroków w drodze kasacji;

11) wyroki sądów okręgowych, wyrokujących w drugiej instancji, są prawomocne;

12) termin do wniesienia apelacji i kasacji wynosi dni 8;

13) względem osób, skazanych nieprawomocnie na karę pozbawienia wolności przynajmniej przez trzy miesiące, należy stosować areszt jako bezwzględny środek zapobiegawczy;

14) przedmioty, mogące ulec konfiskacie, należy jeszcze w toku postępowania sprzedać po cenach, oznaczonych przez naczelnika okręgowego Urzędu walki z lichwą (kierownik, ekspozytury), jeśli dalsze przechowywanie tych przedmiotów mogłoby je narazić na zepsucie; w toku postępowania sądowego sprzedaż zarządzi sąd (prokurator w toku dochodzeń prokuratorskich), zresztą naczelnik Okręgowego Urzędu walki z lichwą (kiero-

wnik ekspozytury); przeciw zarządzeniu niema zażalenia; uzyskana cena wstępuje w miejsce przedmiotu;

15) w toku postępowania sądowego można zarządzić sprzedaż przedmiotów powszedniego użytku, mogących ulec konfiskacie, jeśli dłuższe wycofanie ich z obiegu utrudnić może zaopatrzenie ludności w owe przedmioty; decyzja sędziego śledczego, powzięta w toku śledztwa wstępnego, ulega wykonaniu po prawomocności; termin jej zaskarżenia wynosi trzy dni; decyzja sądu okręgowego nie ulega w żadnym wypadku zaskarżeniu.

Art. 52 zawiera szereg uproszczeń zwyczajnego postępowania karnego.

W szczególności ustawa stara się o przeniesienie punktu ciężkości na rozprawę główną; w stadium przygotowawczem śledztwo wstępne stanowi wyjątek, natomiast postępowanie z reguły opiera się na dochodzeniach prokuratorskich. Wszelako o stosowaniu środków prewencyjnych, w szczególności aresztu śledczego, orzeka zawsze sędzia śledczy, który byłby właściwy do przeprowadzenia śledztwa wstępnego; od postanowień sędziego śledczego dopuszczalne są oczywiście środki prawne, według ogólnych zasad ustawy postępowania karnego.

Nadto stanowisko oskarżonego o przestępstwo lichwy wojennej jest bardziej upośledzone, niż stano-

wisko oskarżonego w zwyczajnem postępowaniu i tak akt oskarżenia można zastąpić wnioskiem o zarządzenie rozprawy, w którym prokurator nie musi podawać treści dowodów i poszlak, zebranych w sprawie przeciw oskarżonemu; termin żądania uzupełnienia listy świadków wynosi dla oskarżonego, jak i dla powoda cywilnego zamiast siedmiu dni trzy dni; podobnie termin do wniesienia apelacji i kasacji wynosi tylko ośm dni; oskarżonemu nie służy skarga przeciw decyzji sądu o otwarciu rozprawy głównej; dalej wyroki sądów okręgowych w sprawach o przestępstwa lichwy wojennej są ostateczne i mogą być zaskarżone jedynie w drodze kasacji, a wyroki tych sądów, orzekających w drugiej instancji są prawomocne; wreszcie ustawa wprowadza jako obligatoryjny środek zapobiegawczy — areszt względem osób, skazanych nieprawomocnie na karę pozbawienia wolności przynajmniej przez trzy miesiące.

Wkońcu ustawa nakazuje sprzedaż przedmiotów powszedniego użytku, których dalsze przechowywanie mogłoby je narazić na zepsucie (p. 14) lub których dalsze przechowywanie i wycofanie z obiegu mogłoby odbić się niekorzystnie na zaopatrzeniu ludności (p. 15).

Art. 53.

W byłej dzielnicy austriackiej:

- 1) należy stosować odpowiednio przepisy p. 2, 3, 7, 13, 14, 15 poprzedzającego artykułu;

2) akt oskarżenia zastąpić można wnioskiem o zarządzenie rozprawy głównej; wniosek zawierać winien okoliczności, wymienione w § 207 p. 1—4 p. k., przytoczenie środków dowodowych, których prokurator zamierza użyć i przytoczenie osób, które do rozprawy wezwać należy;

3) sprzeciw przeciw aktowi oskarżenia jest niedopuszczalny;

4) odwołanie od kary jest dopuszczalne bez względu na to, czy nadzwyczajne złagodzenie kary nastąpiło lub nie nastąpiło.

Ze względu na możliwość zastąpienia aktu oskarżenia wnioskiem o zarządzenie rozprawy głównej (wnioskiem o ukaranie), a przede wszystkim ze względu na usunięcie sprzeciwu przeciw aktowi oskarżenia w postępowaniu w sprawach o przestępstwa lichwy wojennej należy stwierdzić zbliżenie tego postępowania do postępowania uproszczonego, wprowadzonego na ziemiach b. zaboru austriackiego ustawą z dnia 21 października 1919, Dz. ust. R. P. Nr. 87 poz. 473. Istotnie przyjąć należy, że znaczną ilość spraw o przestępstwa lichwy wojennej osądzać się będzie na wniosek prokuratora (art. 1 cytowanej ustawy z 21 paźdz. 1919) wedle norm, obowiązujących w postępowaniu uproszczonym. Wszelako pozostają sprawy o przestępstwa lichwy wojennej, które

prokurator skieruje do trybunału pierwszej instancji lub które należą do orzecznictwa sądów przysięgłych; pozbawienie oskarżonego możliwości wniesienia sprzeciwu przeciw aktowi oskarżenia i w tych wypadkach łączy się dla niego z pozbawieniem go środka prawnego na wypadek, jeżeli sąd uznał się niesłusznie miejscowo właściwym. Jest to dalsze dotkliwie ukrócenie praw oskarżonego, które przypisać należy przeoczeniu ustawodawcy.

Zresztą por. uwagi do art. 52.

Postanowienia przechodnie.

Art. 54.

Z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą: dekret z 5 grudnia 1918 r. (Dz. Pr. Nr. 19 poz. 50), tudzież dekret z 11 stycznia 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 7 poz. 109), obowiązujące w byłej dzielnicy austriackiej rozp. ces. z 24 marca 1917 r. (Dz. p. p. Nr. 131), tudzież rozporządzenie Tymczasowego Komitetu Rządzącego we Lwowie z dnia 27 grudnia 1918 r. (33 Prez. i 36 Prez.) o zwalczaniu lichwy towarowej i lichwy robocizny i w sprawie powołania do życia Urzędu do zwalczania lichwy towarowej i lichwy robocizny (Gazeta Lwowska Nr. 4/19), wreszcie dekret z 30 stycznia 1919

(Dz. Pr. Nr. 11 poz. 130) i przepisy byłej dzielnicy austriackiej dotyczące karania przez władze i sądy skarbowe potajemnego wyrobu ze środków żywności płynów wysokokowych.

Do przestępstw, popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosować należy przepisy dotychczas obowiązujące, o ile nie są surowsze; przepisy ustawy niniejszej, dotyczące trybu postępowania, będą do tych spraw zastosowane, chyba że wyrok pierwszej instancji zapadł przed dniem wejścia w życie tej ustawy.

Art. 55.

Rozporządzenia, wydane na zasadzie ces. rozp. z 24 marca 1917 (Dz. p. p. Nr. 131), tudzież dekretu z 11 stycznia 1919 Dz. Pr. Nr. 7 poz. 109, o ile mogły być wydane na zasadzie przepisów ustawy niniejszej przez Radę Ministrów (Ministra Apropowizacji), zachowują nadal moc prawną, dopóki nie zostaną uchylone w sposób, przewidziany w art. 2 i 3; przekroczenia tych rozporządzeń będą karane w sposób, określony dotychczasowymi przepisami, o ile czyn ten niniejszą ustawą nie jest zastrzeżony właściwości sądów.

Art. 56.

Aż do ustanowienia okręgowych Urzędów walki z lichwą (art. 5) dotychczasowe Urzędy do walki z lichwą i spekulacją utworzone na podstawie dekretu z 11 stycznia 1919 r. Dz. Pr. Nr. 7 poz. 109, wykonują obowiązki, nałożone niniejszą ustawą na Okręgowe Urzędy walki z lichwą.

Art. 57.

Rada Ministrów na wniosek Ministra byłej Dzielnicy Pruskiej oznaczy w miarę potrzeby dzień, w którym ustawa niniejsza wejdzie w życie w miejsce rozporządzenia Rady Związkowej z dnia 8 maja 1918 r. (Dz. p. p. str. 395) tudzież innych przepisów, uchylonych ustawą niniejszą, bądź na całym obszarze byłej dzielnicy pruskiej, bądź na poszczególnych jej obszarach; określi przepisy, dotyczące organizacji i właściwości władz, powołanych do orzekania w sprawach o przestępstwa, przewidziane w ustawie niniejszej, tudzież określi tryb postępowania.

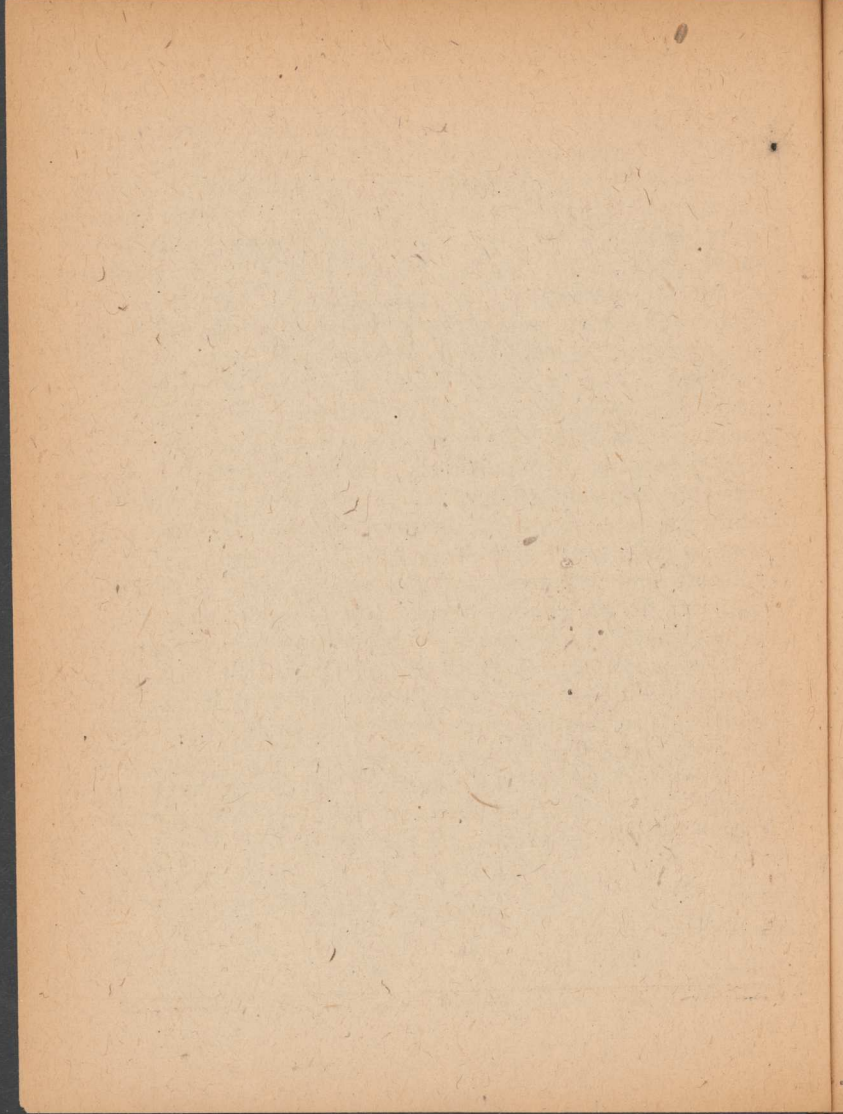
Rada Ministrów może na wniosek Ministra byłej Dzielnicy Pruskiej przed wprowa-

Odnośnie do b. dzielnicy pruskiej przewiduje art. 57 późniejsze wprowadzenie ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej. Motywy uzasadniają słusznie to zarządzenie w następujący sposób: „Prawo karne, a szczególnie prawo wyjątkowe nie powinno ani o krok pójść poza miarę istotnej potrzeby. Jeśli tedy ogólna opinia i władze b. dzielnicy pruskiej są zdania, że ustawodawstwo tam obowiązujące, a w szczególności sozporządzenie rady związkowej z 8 maja 1918 r. rtr. 395 Dz. p. p. na razie odpowiada w zupełności potrzebie zwalczania lichwy wojennej, wystarczy na razie przewidzieć możliwość wprowadzenia projektowanej ustawy do tej dzielnicy na ten wypadek, gdyby wskutek zmiany obecnego stanu rzeczy okazała się potrzeba zastosowania silniejszej represji. Ustawa upoważnia rząd (radę ministrów) do poczynienia pewnych zmian celem przygotowania jej wejścia w życie, w szczególności do określenia organizacji i właściwości władz, powołanych do orzekania w sprawach o przestępstwa lichwy wojennej, tudzież do określenia trybu postępowania. Nadto upoważnia art. 57 ust. 2 rząd do wydania w drodze rozporządzenia przepisów, dotyczących trybu postępowania są d o w e g o w sprawach o przestępstwa lichwy wojennej, a to jeszcze przed ewentualnem wprowadzeniem ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej w b. dzielnicy pruskiej.

II. ROZPORZĄDZENIE

Ministra Aprowizacji

z dnia 17 września 1920

w sprawie trybu postępowania w Urzędach Walki z Lichwą,

Dz. Ustaw Nr. 95 poz. 627.

Na zasadzie art. 11 cz. I i art. 46 cz. 2 ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. (Dz. Ustaw Nr. 67 poz. 449) zarządzam co następuje:

I. Przepisy ogólne.

Art. 1. Okręgowy Urząd Walki z Lichwą (Ekspozytura) przystępuje do rozpoznawania sprawy:

- 1) raportów organów służby zewnętrznej i własnych spostrzeżeń;
- 2) zawiadomień władz i urzędów;
- 3) skarg osób prywatnych;
- 4) głosów publicznych.

Art. 2. Sprawy o wykroczenia przeciw rozporządzeniom, wydanym na zasadzie art. 2, 3 i rozporządzeniom, wskazanym w art. 55 ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej, kierowane są do oddziału ad-

ministracyjno-karnego, sprawy zaś o przestępstwa z art. 15 do 28 tejże ustawy, podlegające właściwości sądów — do oddziału śledczego.

II. Tryb postępowania w oddziale administracyjno-karnym.

Art. 3. W oddziale administracyjno-karnym referent, bądź poprzestaje na danych doniesienia w razie ustalenia istoty wykroczenia i osoby sprawcy tegoż raportem organów służby zewnętrznej, własnym spostrzeżeniem, zawiadomieniem władzy lub urzędu, bądź zarządza przeprowadzenie dochodzeń przez organa służby zewnętrznej w kierunku ściśle określonym, bądź wreszcie sam je bezpośrednio przeprowadza.

Art. 4. W toku dochodzeń należy zebrać i zbadać dowody rzeczowe, przesłuchać świadków i oskarżonego i wogóle uczynić wszystko, co może posłużyć do ustalenia istoty wykroczenia, zarzuconego oskarżonemu, oraz dowodów jego winy, względnie niewinności.

Art. 5. Zaaresztowanie prewencyjne oskarżonego w toku dochodzeń jest niedopuszczalne.

Art. 6. W wypadkach, w których prowadzenie dochodzeń jest zbędne, w innych zaś po ich ukończeniu, zawiadamia się o tem oskarżonego, z pouczeniem, iż może w terminie dni 3-ch od dnia doręczenia

zawiadomienia przejrzeć akta sprawy i przedstawić na piśmie lub ustnie do protokołu swą obronę.

Z obroną mogą być związane wnioski o przeprowadzenie, względnie uzupełnienie dochodzeń z przytoczeniem środków dowodowych oraz okoliczności, które mają być stwierdzone.

Art. 7. Takie samo prawo przysługuje obrońcy oskarżonego, wybranemu z pośród zapisanych na listę adwokatów (obrońców w sprawach karnych, prywatnych obrońców), a za nieletnich i pozbawionych możliwości używania swych praw — rodzicom, małżonkom, opiekunom i kuratorom.

Art. 8. Niema przekroczenia terminu, jeśli przed jego upływem obronę wysłano pocztą; w danym wypadku decyduje data nadawczego stempla pocztowego.

Art. 9. Wnioski obrony, wniesione po terminie, lub przez osobę, nie uprawnioną do tego, lub wreszcie wnioski, zmierzające widocznie do przewleczenia i zaciemnienia sprawy nie będą uwzględniane.

Art. 10. Po upływie wyżej określonego terminu, względnie po uzupełnieniu dochodzeń, o ile były one zarządzone, referent wypracowuje orzeczenie, które może:

- 1) bądź wstrzymać postępowanie, jeżeli czyn zarzucony oskarżonemu nie stanowi wykroczenia przeciwko rozporządzeniom, wydanym

na zasadzie art. 2, 3 i rozporządzeniom, wspomnianym w art. 55 ustawy o lichwie (Dz. Ust. 67/r. 1920 poz. 449), lub nie ulega karze wskutek przedawnienia lub innej przyczyny prawnej, pociągającej za sobą umorzenie sprawy, albo jeżeli zachodzi brak dowodów winy oskarżonego;

2) bądź skazać, jeżeli oskarżonemu udowodniono spełnienie wykroczenia.

Art. 11. Osnowa orzeczenia administracyjno-karnego winna zawierać:

- 1) imię, nazwisko, wiek, oraz stan rodzinny i zawodowy oskarżonego;
- 2) krótkie określenie zarzuconego mu wykroczenia;
- 3) wskazanie dowodów winy oraz przesłanek, na których je oparto;
- 4) postanowienie karne z przytoczeniem' odpowiednich przepisów prawnych;
- 5) postanowienie co do dowodów rzeczowych, oraz kosztów postępowania i wykonania kary;
- 6) pouczenie o środkach prawnych, przysługujących ukaranemu.

Art. 12. Orzeczenie podlega aprobacie kierownika oddziału, a w sprawach szczególnej wagi — naczelnika okręgowego Urzędu Walki z Lichwą (Ekspozytury), który może je bądź zatwierdzić, bądź zmienić

w całości lub częściowo, bądź wreszcie zarządzić przeprowadzenie dodatkowych dochodzeń i przygotowanie po ich ukończeniu nowego orzeczenia.

Art. 13. Postanowienia art. 6 i następnych niniejszego rozporządzenia obowiązują również w wypadkach dodatkowych dochodzeń.

Art. 14. Zaaprobowane orzeczenie karne doręcza się w odpisie oskarżonemu, względnie wykazanemu w aktach jego zastępcy (art. 7).

Art. 15. Od orzeczenia skazującego przysługuje oskarżonemu, względnie jego zastępcy odwołanie do Głównego Urzędu Walki z Lichwą tak co do orzeczenia o winie, jak i o karze; odwołanie to należy wnieść na piśmie w ciągu dni trzech od dnia następnego po doręczeniu odpisu orzeczenia do tego Okręgowego Urzędu Walki z Lichwą (Ekspozytury), który wydał orzeczenie. Artykuł 8 ma w danym wypadku analogiczne zastosowanie.

Art. 16. Odwołanie jest niedopuszczalne, jeżeli orzeczono jedynie grzywnę nieprzewyższającą 1.000 marek, lub na wypadek niemożności ściągnięcia jej, areszt nie wyżej dni 7-miu.

Art. 17. Wniesione w terminie (art. 8 i 15) odwołanie przez oskarżonego lub osobę, której to prawo przysługuje, wstrzymuje wykonanie kary pozbawienia wolności.

Art. 18. Pouczenie oskarżonego, o postanowieniach art. 15 i następnych niniejszego rozporządzenia, winno znajdować się przy odpisie orzeczenia.

Art. 19. Odwołanie niedopuszczalne (art. 16) lub wniesione przez osobę, do tego nie uprawnioną, względnie spóźnione, będzie odrzucone i zwrócone skarżącemu, inne natomiast zostaną bezzwłocznie przedłożone Wydziałowi Odwoławczemu Głównego Urzędu Walki z Lichwą.

Art. 20. Wydział Odwoławczy rozpatruje odwołanie w składzie dwóch członków na posiedzeniu niejawnem, ograniczając się w zasadzie do zbadania materiałów, zawartych w aktach sprawy i odwołania.

W razie istotnej potrzeby może zarządzić przeprowadzenie dodatkowych dochodzeń w ściśle określonym kierunku przez orzekający I-ej instancji oddział administracyjno-karny, lub w wyjątkowych, ze względu na doniosłość interesów ogólnych ważnych sprawach przeprowadzić je bezpośrednio u siebie na posiedzeniu jawnem. W tym wypadku zawiadamia oskarżonego względnie jego zastępcę (art. 7), iż wolno mu interwenjować przy przeprowadzeniu dopuszczonych dowodów.

Art. 21. Uchwały Wydziału Odwoławczego w przedmiocie orzeczenia podlegają aprobacie naczelnika Głównego Urzędu walki z Lichwą, względnie

jego zastępcy, który ma prawo bądź zatwierdzić orzeczenia I-ej instancji, bądź je zmienić, bądź wreszcie zarządzić ponowne rozpatrywanie sprawy w innym składzie.

Art. 22. Prawomocne orzeczenia I-ej instancji tudzież decyzje Głównego Urzędu podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

III. Tryb postępowania w oddziale śledczym.

Art. 23. W oddziale śledczym referent, jeżeli źródło doniesienia jest wyraźnie podejrzone, lub cechy przestępstwa wątpliwe, zarządza poufne wywiady, przez organa służby zewnętrznej, nie uciekając się ani do rewizji, ani sekwestrowania przedmiotów z mieszkań, lokali przemysłowych lub handlowych, a w razie stwierdzenia poszlak, lub jeśli w doniesieniu ustalone są dostatecznie cechy przestępstwa, wdraża stosowne dochodzenia i zawiadamia o tem prokuratora przy sądzie okręgowym.

Art. 24. W toku dochodzeń należy zebrać i zbadać dowody rzeczowe, przesłuchać świadków i oskarżonego, a w miarę potrzeby przeprowadzić rewizję i sekwestr przedmiotów, przestrzegając w tej mierze przepisów postępowania karnego, obowiązującego w poszczególnych dzielnicach Państwa.

Art. 25. W razie przewencyjnego zaareztowania oskarżonego, należy odstawić go w ciągu 24 godzin właściwemu sędziemu śledczemu, względnie najbliższemu sędziemu pokoju (sądowi powiatowemu), celem powzięcia decyzji w przedmiocie środków zapobiegawczych, komunikując mu jednocześnie wyniki dotychczasowych dochodzeń.

Art. 26. Po ukończeniu dochodzeń referent:

- 1) bądź umarza dalsze postępowanie w razie braku cech przestępstwa, śmierci oskarżonego, lub braku dostatecznych poszlak winy tegoż;
- 2) bądź wydaje nakaz karny z art. 45 i następnych ustawy o lichwie;
- 3) bądź wreszcie kieruje sprawę wraz z dowodami rzeczowemi do prokuratora przy sądzie okręgowym, lub do sądu pokoju (powiatowego) w miarę właściwości, stosownie do przepisów art. 52, ust. 1 i art. 29 cz. 2 ustawy o lichwie.

Art. 27. Wydanie nakazu karnego następuje bez przeprowadzenia ustnej rozprawy, atoli należy dać możliwość oskarżonemu w toku dochodzeń przy jego przesłuchaniu przedstawienia swej obrony.

Nakaz karny wymaga zatwierdzenia naczelnika Urzędu.

Zresztą w postępowaniu nakazowym obowiązują przepisy art. 47 do 50 ustawy o lichwie.

IV. Postanowienia wspólne.

Art. 28. Zarówno w toku dochodzeń administracyjno-karnych, jak i śledczych powołuje się świadków, znawców i oskarżonych pisemnymi wezwaniami, w których winno być wyszczególnione:

- 1) imię i nazwisko osoby wezwanej,
- 2) czas i miejsce stawiennictwa,
- 3) sprawa, której wezwanie dotyczy,
- 4) skutki niestawiennictwa, określone w art. 13 cz. 2 ustawy o lichwie.

W wypadkach szczególnych ograniczyć się można do ustnych wezwań.

Art. 29. Doręczenie wezwań, zawiadomień, odpisów orzeczeń, nakazów karnych i decyzji uskuteczniają organy służby zewnętrznej do rąk adresatów za potwierdzeniem odbioru, a w razie ich nieobecności do rąk dorosłych domowników.

Art. 30. Dla osób, znajdujących się w służbie państwowej i samorządowej, uskutecznia się doręczenia za pośrednictwem bezpośrednich władz przełożonych.

Art. 31. W razie uchylenia się oskarżonego od doręczenia mu wezwań, zawiadomień, odpisów orzeczeń i decyzji, oraz nakazów karnych i niemożności doręczenia ich zastępczego (art. 29), organa służby zewnętrznej zawiadamiają pisemnie o akcie, który ma być doręczony, dozorcę domu, lub sąsiada oskarżonego z zaznaczeniem, że akt ten zostaje złożony w kancelarii Urzędu, i czynią o tem wzmiankę na odpowiednim akcie.

Z chwilą złożenia takiego aktu w kancelarii Urzędu uważa się go za doręczony, i od tego dnia rozpoczyna się bieg terminów, przewidzianych niniejszym rozporządzeniem.

Art. 32. Doprowadzenie pod przymusem może nastąpić jedynie po uprzednim zagrożeniu.

Uskuteczniający doprowadzenie organ służby zewnętrznej winien okazać nakaz doprowadzenia osobie, której on dotyczy i na żądanie wręczyć jej odpis tegoż za potwierdzeniem odbioru.

Art. 33. Świadków, biegłych i oskarżonego bada się w tym okręgowym Urzędzie Walki z Lichwą (Ekspozyturze), gdzie toczą się dochodzenia z wyjątkiem wypadków choroby i innych przyczyn, wykluczających bezwzględnie stawiennictwo tychże.

Przesłuchanie w drodze rekwizycji przez inne okręgowe Urzędy (Ekspozytury) jest dopuszczalne.

W wyjątkowych wypadkach za aprobatą naczelnika Okręgowego Urzędu Walki z Lichwą można zwracać się także do sądów pokoju (powiatowych) o przesłuchanie świadków i biegłych pod przysięgą, jeżeli istnieją dostateczne podstawy do mniemania, że jedynie tą drogą można dowiedzieć się prawdy.

Art. 34. Z każdej czynności, dokonywanej w toku dochodzeń, winien być sporządzony krótki protokół z uwidocznieniem daty i miejsca jego sporządzenia, imienia i nazwiska oraz charakteru służbowego sporządzającej go osoby i osób biorących udział przy jego sporządzaniu, określający ściśle treść dokonanych czynności, złożonych zeznań, oświadczeń i wniosków osób, przesłuchanych w charakterze stron.

Art. 35. Protokół podpisują po uprzednim jego odczytaniu wszystkie osoby, obecne przy sporządzaniu go.

Poprawki w protokule winny być poczynione i omówione przed podpisaniem.

Art. 36. Organom służby zewnętrznej przysługuje prawo w miejsce formalnych protokołów badania świadków i oskarżonego sporządzać jedynie krótkie sprawozdania z czynności, przez nie wykonanych.

Art. 37. Wykonanie orzeczeń administracyjno-karnych oraz nakazów karnych należy do organów służby zewnętrznej.

Art. 38. Wykonanie kar aresztu reguluje się według przepisów, dotyczących wykonania kar, orzeczonych przez sądy pokoju (powiatowe).

Art. 39. Uiszczanie grzywnien następuje stosownie do tymczasowych przepisów o sposobie pobierania przychodów i dokonywania wydatków przez władze i urzędy państwowe z dn. 26 stycznia 1920 r. (Monitor Polski Nr. 59—64 1920 r.).

Art. 40. Grzywny nieuiszczone w terminie ściągają się przymusowo przez organa służby zewnętrznej przy odpowiednim zachowaniu trybu postępowania administracyjnego, obowiązującego w tej mierze w poszczególnych dzielnicach Państwa.

Art. 41. W razie wątpliwości, nie rozstrzygniętych powyższymi przepisami, należy odpowiednio stosować przepisy ustaw postępowania karnego, obowiązującego w poszczególnych dzielnicach Państwa.

Art. 42. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw R. P. i stosować się będzie do wszystkich spraw z wyjątkiem tych, których orzeczenie administracyjno-karne I-ej instancji zapadło przed dniem jego wejścia w życie, atoli i w tych sprawach zastosowanie art. 16 rozporządzenia z dnia 23 kwietnia 1920 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 43 poz. 260) jest wykluczone.

Art. 43. Wykonanie niniejszego rozporządzenia w szczególności porucza się naczelnikowi Urzędu Głównego Walki z Lichwą.

III. ROZPORZĄDZENIE RADY OBRONY PAŃSTWA

z dnia 6 sierpnia 1920 r.

w przedmiocie upoważnienia Ministra Apropowizacji do wydawania rozporządzeń apropowizacyjnych, związanych z prowadzeniem wojny
Dz. Ustaw Nr. 73, poz. 500.

Art. 1. W art. 3, ust. z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. Ust. R. P. Nr. 67, poz. 449) skreśla się wyrazy „w porozumieniu z Komitetem opiniodawczym, złożonym z właściwych Ministrów oraz delegatów organizacji społeczno-gospodarczych, a mianowicie: rolniczych, przemysłowych, handlowych, rzemieślniczych i robotniczych“.

Naczelnik Państwa
i Przewodniczący Rady Obrony Państwa:
J. Piłsudski

Prezydent Ministrów:

Witos.

IV. ROZPORZĄDZENIE**Ministra Apropowizacji**

z dn. 14 sierpnia 1920 r.

w przedmiocie przewozu żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, grochu, fasoli, gryki, prosa, peluszek, soczewicy, kukurydzy i przetworów tych ziemiopłodów, znajdujących się w obrocie pozakontyngentowym.

Dz. ustaw Nr. 79, poz. 534.

Na zasadzie art. 2, 3, 4, 7 i 11 Ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. Ustaw R. P. Nr. 67—1920 r., poz. 449) i na mocy Rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 roku w przedmiocie upoważnienia Ministra Apropowizacji do wydawania rozporządzeń apropowizacyjnych, związanych z prowadzeniem wojny (Dz. Ust. R. P. Nr. 73—1920 r., poz. 500) zarządza się co następujące:

Art. 1. Przewóz żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, grochu, fasoli, gryki, prosa, peluszek, soczewicy, kukurydzy i przetworów tych ziemiopłodów w ruchu kołowym ograniczeniom nie podlega.

Art. 2. Przewóz wymienionych w art. 1 ziemiopłodów i ich przetworów kolejami i statkami w ilościach do 2 kg. włącznie, jest wolny.

Przewóz tychże ziemiopłodów i ich przetworów kolejami i statkami w ilościach od 2 do 100 kg. łącznie — odbywa się na mocy każdorazowego zezwolenia władzy aprowizacyjnej I instancji.

Art. 3. Przewóz wymienionych w art. 1 ziemiopłodów i ich przetworów kolejami i statkami w ilościach, przekraczających 100 kg. odbywa się na mocy listów przewozowych Ministerstwa Aprowizacji, opatrzonych właściwym podpisem, pieczęcią i kolejnym numerem perforowanym z nadpisem ukośnym „ładunek prywatny“.

Wypełnione listy przewozowe wydawane będą przez władze aprowizacyjne I instancji organizacjom samorządowym, osobom, mającym upoważnienie do prowadzenia hurtownego handlu ziemiopłodami, wymienionymi w art. 1 i ich przetworami, przetwórciom przemysłowym, zużywającym lub przetwarzającym też same ziemiopłody lub ich przetwory, zrzeszeniom lub stowarzyszeniom spożywców na przewóz w b. zaborze rosyjskim ze wszystkich stacji w powiatach: Błonie, Ciechanów, Gostynin, Grójec, Kutno, Lipno, Łowicz, Maków, Mińsk-Mazowiecki, Mława, Nieszawa, Płock, Płońsk, Przasnysz, Pułtusk, Radzymin, Rawa, Rypin, Sierpc, Skierniewice, Sochaczew, Włocławek, Biłgoraj, Hrubieszów, Janów, Krasnystaw, Lubartów, Łuków, Puławy, Sokołów, Tomaszów, Węgrów, Włodawa,

Brzeziny, Kalisz, Koło, Konin, Łask, Łęczycza, Piotrków, Nowo Radomsk, Sieradz, Słupca, Turek, Wieluń, Bielsk, Kolno, Ostrów, Sejny, Sokółka, Szczuczyn, Mazowieck, Iłża, Jędrzejów, Kozienice, Miechów, Opoczno, Opatów, Pińczów, Sandomierz, Stopnica, Włoszczowa ;

do wszystkich stacji w powiatach: Biała-Podlaska, Chełm, Garwolin, Konstantynów, Radzyń, Augustów, Ostrołęka, Będzin, Częstochowa, Kielce, Końskie, Olkusz i stacji miast: Warszawa, Żyrardów, Lublin, Siedlce, Zamość, Łódź, Pabjanice, Zgierz, Białystok, Łomża, Suwałki.

W Małopolsce — Generalny Delegat Rządu określi miejscowości, z których ziemiopłody, wymienione w art. 1 i ich przetwory mogą być wywożone i do których mogą być dowieziane.

Obrót pomiędzy b. zaborem rosyjskim a Małopolską odbywa się między miejscowościami, z których wywóz jest dozwolony i miejscowościami, do których ziemiopłody i ich przetwory mogą być skierowane.

Przewóz ziemiopłodów, wymienionych w art. 1 i ich przetworów z innych i do innych miejscowości, odbywać się może jedynie na mocy każdorazowego zezwolenia Ministra Aprowizacji.

Art. 4. Przekroczenie powyższego rozporządzenia będzie karane w myśl art. 4, Ustawy z dnia

2 lipca 1920 r. „o zwalczaniu lichwy wojennej“ (Dz. Ust. R. P. Nr. 67 — 1920 r., poz. 449).

Do przeprowadzenia postępowania karnego i wydawania orzeczeń powołane są władze administracyjne pierwszej instancji, które winny w tej mierze stosować się do przepisów, zawartych w art. 6 Ustawy z dnia 9 lipca, „o aprowizacji na rok gospodarczy 1920/21“ (Dz. Ust. R. P. Nr. 56, 1920 r., poz. 348) i w art. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 i 22 Przepisów Wykonawczych do tejże Ustawy (Dz. Ust. R. P. Nr. 70 — 1920 r., poz. 474).

Art. 5. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej“.

V. ROZPORZĄDZENIE

Ministra Arowizacji

z dn. 12 sierpnia 1920 r.

**w przedmiocie ustanowienia cen maksymalnych za
przemiał ziemiopłodów**

Dz. ustaw Nr. 81, poz. 546.

Na zasadzie art. 2, 3, 4, 7 i 11 Ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. „O zwalczaniu lichwy wojennej“ (Dz. Ust. R. P. „Nr. 67 — 1920 r., poz. 449“) i na mocy

rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. w przedmiocie upoważnienia Ministra Apropowizacji do wydania rozporządzeń administracyjnych, związanych z prowadzeniem wojny, (Dz. Ust. R. P. Nr. 73 — 1920 r., poz. 500) zarządza się, co następuje:

Art. 1. Ceny na przemiał ziemiopłodów nie mogą przekraczać następujących odsetek od ceny kontygentowej żyta, a mianowicie:

- a) dla młynów wodnych i wiatraków za przemiał na razówkę — 8%, za przemiał na pytel — 10% i za przerób na kaszę — 12·5%,
- b) dla młynów parowych i motorowych za przemiał na razówkę — 10%, za przemiał na pytel — 12·5% i za przerób na kaszę — 15%.

Art. 2. Przekroczenie cen maksymalnych zarówno przez żądającego, jak i przez ofiarującego — będzie karane w myśl art. 4 Ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej („Dz. Ust. R. P.“ Nr. 67 — 1920 r., poz. 449). Do przeprowadzenia postępowania karnego i wydawania orzeczeń powołane są władze administracyjne pierwszej instancji, które winny w tej mierze stosować się do przepisów, zawartych w art. 6 Ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. „o aprowizacji na rok gospodarczy 1920/21“) („Dz.

Ust. R. P. Nr. 56 — 1920 r. poz. 348) i w art. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 i 22 Przepisów Wykonawczych do tejże Ustawy („Dz. Ust. R. P. Nr. 70 — poz. 474“).

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej“.

VI. ROZPORZĄDZENIE

Ministra Apropowizacji

z dn. 18 sierpnia 1920 r.

**w przedmiocie obrotu ziemiopłodami i przetworami,
pozostałymi u producentów po dokonaniu świadczeń
na rzecz Państwa.**

Dz. ustaw Nr. 81 poz. 548.

Na zasadzie art. 2, 3, 4, 7 i 11 Ustawy z dnia 2 lipca 1920 roku („Dz. Ustaw“ Nr. 67, poz. 449) i na mocy Rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. w przedmiocie upoważnienia Ministra Apropowizacji do wydawania rozporządzeń apropowizacyjnych, związanych z prowadzeniem wojny („Dz. Ustaw R. P.“ Nr. 73 — 1920 r., poz. 500).

Art. 1. Wszystkie nadwyżki żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, grochu, fasoli, gryki, prosa, peluski,

soczewicy, kukurydzy i przetworów tych ziemiopłodów, pozostałe u producenta po dokonaniu świadczeń na rzecz Państwa i zaspokojeniu niezbędnych własnych potrzeb spożywczych i gospodarczych, mogą być sprzedawane :

- a) osobom lub też instytucjom, prowadzącym hurtowny handel, (art. 2),
- b) Stowarzyszeniom lub Zrzeszeniom Spożywców,
- c) konsumentom bezpośrednio,
- d) właścicielom młynów, o ile prowadzą hurtowny handel, (art. 2),
- e) zakładom przemysłowym, przerabiającym ziemiopłody (palarnie kawy, fabryki przetworów owsianych, odżywczych, makaronu, drożdżowni, browary, gorzelnie).

Art. 2. Do prowadzenia handlu hurtownego upoważnione są tylko te osoby lub instytucje handlowe, które uzyskają na to pozwolenie władzy aprowizacyjnej I-szej instancji na podstawie opinii Komisji Apropowizacyjnej i Okręgowego Urzędu Walki z Lichwą i Spekulacją.

Art. 3. Wszyscy handlujący hurtowo wymienieni w art. I-szym ziemiopłodami lub ich przetworami winni prowadzić księgi przychodu i rozchodu ziemiopłodów i ich przetworów z dokładnymi szczegółami co do pochodzenia gatunku, ilości, ceny na-

bycia i sprzedaży, oraz przechowywać i wydawać rachunki.

Wszystkie powyżej wymienione dane winny być przez handlujących przedstawiane władzom na ich żądanie.

Art. 4. Ziemiopłody, nabywane przez firmy hurtowe od producentów, mogą być w stanie surowym lub po przemiale sprzedawane jedynie bezpośrednio do: piekarń i przetwórni przemysłowych, wymienionych w p. e. art. 1 do handlu detalicznego, lub bezpośrednio konsumentom.

Art. 5. Gromadzenie ziemiopłodów lub ich przetworów w handlu detalicznym w ilościach ponad 500 kg., a w gospodarstwie domowym nieproducentów i producentów, mieszkających poza obrębem swego gospodarstwa rolnego ponad 15 kg. — na osobę — jest zakazane.

Art. 6. Wszelkie zbyteczne gospodarczo i tylko dla osiągnięcia zysku podjęte pośrednictwo w handlu wymienionymi w artykule 1 ziemiopłodami lub ich przetworami jest zakazane.

Art. 7. Wypiek pieczywa pozakontyngentowego odbywać się może jedynie w piekarniach, posiadających pozwolenia na wypiek od władz aprowizacyjnych pierwszej instancji.

Art. 8. Sprzedaż pieczywa pozakontyngentowego przez piekarnię dozwolona jest: a) we własnych sklepach, b) do sklepów detalicznych, c) lub bezpośrednio konsumentowi, względnie ich zrzeczeniom. Wszelkie pośrednictwo w handlu pieczywem pozakontyngentowym jest zakazane.

Art. 9. Piekarniom zabrania się dostarczania do sprzedaży lub sprzedawania na miejscu chleba wcześniej jak w 12 godz. po wypieku.

Art. 10. Chleb pszenny, żytni, pytowy, t. zw. „sitkowy“ i razowy winien być wypiekany w formie bochenków o wadze dokładnie określonej, być opatrzoney w etykietę piekarni z podaniem firmy, adresu i ceny za określoną wagę bochenka w 12 godz. po wypieczeniu.

Art. 11. Komisja badania cen przy okręgowych urzędach W. z L. i Sp. (art. 10, ust. o zwalczaniu lichwy wojennej z dnia 2 lipca 1920 r.) lub aż do ich powstania — Komisje Apropowizacyjne Powiatowe lub Miast wydzielonych będą ustanawiały i ogłaszały ceny maksymalne na ziemiopłody i ich przetwory, znajdujące się w obrocie pozakontyngentowym.

Art. 12. Przekroczenie niniejszego rozporządzenia, a w szczególności cen maksymalnych zarówno odnośnie do sprzedających, jak i ofiarujących goto-

wość zapłacenia przy kupnie, karane będzie na zasadzie art. 4, ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej z.d. 2 lipca 1920 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 67 — 1920 r. poz. 449) aresztem do 6 miesięcy i grzywną do 1.000.000 mk. lub jedną z tych kar, a nadto konfiskatą towaru. Dochodzenie i karanie przekroczeń, popełnionych w obrębie miast: Warszawa, Łódź, Lublin, Kraków i Lwów — należy do okręgowych Urzędów Walki z Lichwą, które stosować mają przepisy postępowania karno-administracyjnego obowiązujące te urzędy, zaś przekroczeń, popełnionych w innych miejscowościach, — do władz administracyjnych pierwszej instancji.

Władze administracyjne pierwszej instancji winny w tej mierze stosować przepisy postępowania karno-administracyjnego, zawarte w art. 6, Ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 56 — 1920 r. poz. 348) i w art. 14 do 22 włącznie przepisów wykonawczych do tejże ustawy (Dz. Ust. R. P. Nr. 70 — 1920 r. poz. 474).

Art. 13. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w „Dz. Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej“.

VII. ROZPORZĄDZENIE

Ministra Apropowizacji

z dn. 28 września 1920 r.

w przedmiocie obrotu bobem, wyką, rzepakiem ozimym i letnim, łubinem i seradelą i ich przetworami.

Dz. ustaw Nr. 95 poz. 632.

Na zasadzie art. 3, 4, 7 ustęp 1 i 2 i 11 ustawy z dnia 2 lipca 1920 roku („Dz. Ust. R. P.“ Nr. 67, poz. 449), uchwały Rady Ministrów z dn. 5/VIII 1920 r. i na mocy rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. („Dz. Ust. R. P.“ Nr. 73, poz. 500) zarządza się co następuje:

Art. 1. Wszelkie zarządzenia, ujęte w rozporządzeniach Ministerstwa Apropowizacji z dnia 14 sierpnia 1920 r. („Dz. Ust. R. P.“ Nr. 79, poz. 534) i z dnia 18 sierpnia 1920 r. („Dz. Ust. R. P.“ Nr. 81, poz. 548), a dotyczące żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, grochu, fasoli, gryki, prosa, peluszek, soczewicy, kukurydzy i przetworów tych ziemiopłodów, — zostają rozciągnięte i na bób, wykę, rzepak ozimy i letni, łubin, seradelę i ich przetwory.

Art. 2. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej“.

VIII. ROZPORZĄDZENIE

Ministra Apropowizacji

z d. 4 października 1920 r.

w przedmiocie pierwokupu przetworów ziemniaczanych

Dz. Ustaw Nr. 98 poz. 648.

Na zasadzie art. 3, 7 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 2 lipca 1920 roku „o zwalczaniu lichwy wojennej“ (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 67, poz. 449), uchwały Rady Ministrów z dnia 8 października 1920 r. i rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 73, poz. 500) zarządza się, co następuje:

Art. 1. Ministerstwu Apropowizacji przysługuje prawo pierwokupu przetworów ziemniaczanych, a mianowicie: krochmalu wszystkich gatunków, płatków i krajanki ziemniaczanej, wyprodukowanych w roku gospodarczym 1920/21.

Art. 2. Nabywanie i zbywanie przetworów ziemniaczanych, wymienionych w art. 1-ym, może się odbywać jedynie na mocy każdorazowego zezwolenia Ministerstwa Apropowizacji.

Art. 4. Przewóz wymienionych w art. 1-ym przetworów ziemniaczanych kolejami lub statkami odbywać się może jedynie na podstawie listów prze-

wozowych lub certyfikatów, wystawianych na zlecenie Ministerstwa Apropowizacji przez Państwowy Urząd Ziemniaczany.

Art. 4. Przekroczenie powyższego rozporządzenia będzie karane w myśl art. 4-go ustawy z dnia 2 lipca 1920 roku o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 67 — 1920, poz. 449).

Do przeprowadzenia postępowania karnego i wydawania orzeczeń powołane są władze administracyjne I-ej instancji.

Art. 5. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

IX. ROZPORZĄDZENIE

Ministra Apropowizacji

z dn. 17 września 1920 r.

w sprawie przerobu ziemiopłodów na piwo w browarach b. Kongresówki i Małopolski w roku gospodarczym 1920/21.

Dz. ustaw Nr. 98 poz. 657.

Na zasadzie art. 3, 7 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 2 lipca 1920 roku o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. Ust. R. P. Nr. 67, poz. 449), uchwały Rady Ministrów

z dn. 8 października 1920 r. oraz rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. w przedmiocie upoważnienia Ministra Aproprowizacji do wydawania rozporządzeń aprowizacyjnych, związanych z prowadzeniem wojny (Dz. Ust. R. P. Nr. 73, poz. 500), zarządza się, co następuje :

Art. 1. Przerób ziemniaków w poszczególnych browarach w roku gospodarczym 1920/21 zostaje ograniczony do ilości, odpowiadającej $\frac{1}{3}$ (jednej trzeciej) przerobu słoju w roku 1913.

Zarządom poszczególnych browarów na przerób ziemniaków na piwo wyda Ministerstwo Aproprowizacji zezwolenia, określające dokładnie ilość ziemniaków, jaka może być przez nie w roku gospodarczym 1920/21 nabyta z ponadkontyngentu i przerobiona. Nabywanie i przerabianie większych ilości ziemniaków, niż wskazane w zezwoleniach, jak również przerabianie bez zezwoleń, jest zakazane.

Art. 2. Pozbywanie ziemniaków, jak również zużywanie ich na inne cele, niż wyrób piwa, oraz nabywanie i pozbawienie słoju przez browary — jest zakazane.

Art. 3. Zezwolenia na przerób całej ilości ziemniaków — w myśl art. 1 zostaną wydane tym tylko browarom, które w roku gospodarczym 1919/20

nie przekroczyły rocznego kontyngentu jęczmienia, przyznanego im przez Ministerstwo Apropowizacji. Browarom, które w roku 1919/20 przekroczyły przewidziany dla nich roczny kontyngent jęczmienia, Ministerstwo Apropowizacji zaliczy przerobione nadwyżki roku zeszłego na poczet kontyngentu bieżącego roku gospodarczego.

Art. 4. Przy obliczaniu ilości jęczmienia, zużytego do wyprodukowania słodu, przyjmuje się wydajność 75 części suszonego słodu ze 100 części jęczmienia.

Art. 5. Browary winny prowadzić ścisłą ewidencję ksiązkową, wykazującą przychód i rozchód ziemiopłodów i słodu, oraz pochodzenie i cenę zakupionych ziemiopłodów.

Art. 1. Kontrolę ksiąg ewidencyjnych oraz wag automatycznych Ministerstwo Apropowizacji przeprowadza przez podległe mu władze administracyjne.

Art. 7. Przekroczenie niniejszego rozporządzenia będzie karane w myśl art. 4-go ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. — o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. Ust. R. P. Nr. 67, poz. 449 — 1920 r.).

Do przeprowadzenia postępowania karnego i wydawania orzeczeń powołane są władze administracyjne I-ej instancji.

Art. 8. Rozporządzenie niniejsze uzyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

X. ROZRORZĄDZENIE

Ministra Aprowizacji

z dn. 17 sierpnia 1920 r.

w sprawie zmiany cen obiadów, ustanowionych w Rozporządzeniu z dnia 24 marca 1920 r. (Monitor Polski Nr. 96), obowiązujących w m. st. Warszawie, oraz — częściowego uchylenia Rozp. Ministra Aprow. z dn. 31 grudnia 1919 r. Dz. Ust. Nr. 4. (poz. 21).

Dz. ust. Nr. 79 poz. 536.

Na zasadzie art. 3 Ustawy z dnia 3 lipca 1920 r. Dz. Ustaw Nr. 67 poz. 449 i upoważnienia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r. Dz. Ust. Nr. 73 doz. 500 zarządzam:

I.

Art. 2. rozp. z 24. III 1920 r. zmienia się, jak następuje:

Ceny obiadów w restauracjach, pensjonatach, garkuchniach, jadłodajniach, barach, publicznych bufetach i klubowych, mleczarniach, kawiarniach, hotelach:

I-szej kategorii t. j. I rzędu z wyższemi kosztami administracyjnymi nie mogą przekraczać — 25 marek.

II-ej kategorii t. j. I rzędu z mniejszemi kosztami administracyjnymi — 23 marki.

III-ej kategorii t. j. drugiego rzędu — 17 marek.

II.

Art. 3. rozp. z 24. III. 1920 r. Cena marek 8 w tym artykule zmienia się na cenę marek 10.—.

III.

Uchyla się moc obowiązującą postanowienia zawartego w art. I punkt E pod literą c) Rozporządzenia Ministra Aprowizacji z dnia 31 grudnia 1919 Dz. Ust. Nr. 4 poz. 21, o ile zakazuje wydawania potraw na porcję w porze obiadowej.

Wydawanie porcji w przepisanej porze obiadowej przy równoczesnej odmowie wydania obiadu jest zakazane.

IV.

Przekroczenie powyższego Rozporządzenia będzie karane na podstawie Art. 4 Ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. Ust. Nr. 67 poz. 449) aresztem do 6 miesięcy i grzywną do miliona marek lub jedną z tych kar.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

XI. ROZPORZĄDZENIE

Ministra Aprowizacji

z dn. 13 września 1920 r.

w sprawie podawania potraw mięsnych w restauracjach w Warszawie w porze od 7-ej do 10-ej wieczór.

Dz. ustaw Nr. 89 poz. 589.

Na zasadzie art. 2 i 3 ustawy z dn. 2 lipca 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 67, poz. 449) i rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dn. 6 sierpnia 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 73 poz. 500) zarządzam :

Art. 1. W restauracjach, garkuchniach, jadłodajniach, barach, bufetach publicznych i klubowych, mleczarniach, kawiarniach i hotelach, w których podawane są w godzinach od 7-ej do 10 wieczorem potrawy mięsne gorące, winna być umieszczona w cenniku i podawana jedna z następujących potraw :

Pieczeń cielęca,
„ barania,
„ wieprzowa,
„ wołowa,

Golonka z grochem.

Nóżki cielęce smażone.

Ragout baranie

Art. 2. W restauracjach I i II kategorii dania powyższe winny być wagi nie mniej jak 150 gr. mięsa

niesiekanego, bez kości w stanie gotowym. w restauracjach III kategorii o wadze 100 gr. mięsa, z dodatkiem odpowiedniej ilości jarzyn.

Art. 3. Dania mogą być podawane kolejno z wyżej wymienionego spisu, przyczem jedno z tych dań nie może być częściej podawane niż co 4-ty dzień.

Art. 4. Cena za wymienione dania nie może przekraczać:

Dla restauracji I kategor. (t. j. I rz. z wyższemi kosztami adm.) . . .	Mk. 30
Dla restauracji II kategor. (t. j. I rz. z niższemi kosztami admin. . . . .)	Mk. 27
Dla restauracji III kategor. (t. j. drugorzędnych)	Mk. 20

Do ceny tej nie wolno doliczać żadnych dodatków, rozumie się ona wraz z usługą.

Art. 5. Przekroczenia powyższego rozporządzenia będą karane na podstawie art. 4 ustawy z dn. 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. Ust. Nr. 67 poz. 449) aresztem do 6 miesięcy i grzywną do 1.000.000 marek lub jedną z tych kar.

Rozporządzenie powyższe obowiązuje z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

XII. ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 25 listopada 1920 r.

w przedmiocie przekazania Ministrowi Aproprowizacji prawa do wydawania zarządzeń w zakresie regulacji i ograniczenia sprzedaży oraz spożycia nabiału i mięsa.

Dz. ustaw Nr. 114 poz. 754.

Na podstawie art. 2 i 3 ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. Ust. Rz. P. z 1920 r. Nr. 67 poz. 449) oraz rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 16 sierpnia 1920 r. w przedmiocie upoważnienia Ministra Aproprowizacji do wydawania rozporządzeń aprowizacyjnych, związanych z prowadzeniem wojny (Dz. Ust. Rz. P. z 1920 r. Nr. 73 poz. 500) Rada Ministrów zarządza, co następuje:

§ 1. Na czas trwania trudności aprowizacyjnych, wywołanych wojną, przekazuje się Ministrowi Aproprowizacji prawo do wydawania rozporządzeń obowiązujących w przedmiocie regulacji, a w razie potrzeby ograniczania sprzedaży tudzież spożycia nabiału i mięsa, w tej liczbie do ustanawiania dla wszelkich zakładów publicznych ze spożyciem na miejscu dni beznabiałowych i bezmięsnych lub z ograniczonymi normami spożycia nabiału i mięsa.

§ 2. Moc rozporządzeń, wskazanych w § 1, rozciągać się może na cały obszar Rzeczypospolitej lub jego część albo na poszczególne miejscowości.

Zarządzenia, dotyczące obszaru b. dzielnicy pruskiej, wyda Minister Apropowizacji wspólnie z Ministrem tej dzielnicy.

§ 3. Rozporządzenia, wyszczególnione w § 1, Minister Apropowizacji w miarę przemijania okoliczności, wywołujących potrzebę ograniczeń spożycia, władny będzie uchylać własną władzą.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

XIII. ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 6 grudnia 1920 roku

w przedmiocie przekazania Ministrowi Apropowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie regulacji i ograniczenia przewozu ziemiopłodów i ich przetworów w obrocie pozakontyngentowym.

Dz. ustaw Nr. 115 poz. 764.

Na podstawie art. 2 i 3 ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. o zwalczaniu lichwy wojennej (Dz. Ust. Rz. P. z 1920 r. Nr. 67 poz. 449) oraz rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 6 sierpnia 1920 r.

w przedmiocie upoważnienia Ministra Aproprowizacji do wydawania rozporządzeń aproprowizacyjnych, związanych z prowadzeniem wojny (Dz. Ust., Rz. P. z 1920 r. Nr. 73 poz. 500) Rada Ministrów zarządza, co następuje:

§ 1. Na czas trwania trudności aproprowizacyjnych, wywołanych wojną, przekazuje się Ministrowi Aproprowizacji prawo do wydawania rozporządzeń w zakresie regulacji i ograniczenia przewozu ziemiopłodów i ich przetworów w obrocie pozakontygentowym z zastrzeżeniem, że przewóz ziemiopłodów do dwóch kilogramów wagi wogóle, a w ruchu kołowym bez względu na ilość nie będzie podlegał ograniczeniu.

Zastrzeżenie to nie dotyczy uprawnień Ministra Aproprowizacji w zakresie regulowania nadgranicznego przewozu żywności w myśl art. 5 ustawy o aproprowizacji na rok gospodarczy 1920/1 (Dz. Ust. Rz. P. z 1920 r. Nr. 56 poz. 348).

§ 2. Moc rozporządzeń, wskazanych w § 1, rozciągać się może na cały obszar Rzeczypospolitej lub jego część albo na poszczególne miejscowości.

Zarządzenia, dotyczące obszaru b. dzielnicy pruskiej, wyda Minister Aproprowizacji wspólnie z Ministrem tej dzielnicy.

§ 3. Rozporządzenia, wyszczególnione w § 1, Minister Aprowizacji w miarę przemijania okoliczności, wywołujących potrzebę ograniczeń spożycia, władny będzie uchylać własną władzą.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

XIV. OKÓLNİK

MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI Nr. 297.

z dn. 13 sierpnia 1920 r.

**w przedmiocie zastosowania ustawy o zwalczaniu
lichwy wojennej.**

Dz. urz. Min. Spraw. Nr. 7, 8, 9, str. 172.

z dn. 1 października 1920 r.

Do Urzędów wymiaru Sprawiedliwości b. zaboru rosyjskiego i austriackiego na ręce Panów Prezesów i Prokuratorów sądów apelacyjnych i okręgowych.

Ustawa z dnia 2 lipca b. r. Nr. 67 Dz. Ust. poz. 449 o zwalczaniu lichwy wojennej, która wchodzi w życie w terminie określonym w art. 4 ustawy z 31 lipca 1919 r. Nr. 66, Dz. Ust. t. j. z dniem 19 sierpnia, składa represję karną zasadniczo w ręce sądów zwyczajnych, usuwając niejasność położenia prawnego jaką zwłaszcza na obszarze b. zaboru rosyjskiego — wywołał dekret z 11 stycznia 1919 r. o utworzeniu

Urzędu walki z lichwą i spekulacją przy Ministerstwie Apropowizacji.

Omówienie poszczególnych przepisów nowej ustawy nie jest możliwe w piśmie niniejszem, choćby ze względu na liczne i skomplikowane zagadnienia, jakie w obecnym stanie rzeczy ma do rozwiązania ustawodawstwo dotyczące lichwy wojennej; motywy do projektu rządowego, które podzielił Sejm (a które przedrukowane będą w części nieurzędowej Dziennika Urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości) stanowiąc będą niewątpliwie ważną wskazówkę interpretacyjną.

Ministerstwo Sprawiedliwości zwraca przede wszystkim uwagę na sprawę należytego ujęcia zakresu przedmiotów powszedniego użytku (art. 1), następnie zaś na przepisy art. 15 i nast. dotyczące postanowień karnych materialnych i formalnych.

Zasadnicze jest postanowienie art. 19 ustawy z 2 lipca b. r. określającego istotę t. zw. lichwy wojennej, którą ustawa upatruje w cenach lub świadczeniach wzajemnych „oczywiście nadmiernych“. Pierwiastek subiektywny (nadmierny zysk), jako kryterjum wyłącznie decydujące przy określeniu istoty przestępstwa (porówn. rozp. Rady Zw. z 8 maja 1918 r. Nr. 66, Dz. Ust. obowiązujące w b. zaborze pruskim i dekret z 5 grudnia 1918 r. Nr. 19, Dz. Pr. poz. 50 obowiązujący w b. Zaborze rosyjskim) ustąpił miej-

sca innej zasadzie, w której i momenty obiektywne odegrać mogą poważną rolę. Jest rzeczą jasną, że przy ustalaniu istoty przestępstwa sędzia musi uwytywować okoliczności, które skłaniają go do przyjęcia, że dana cena lub świadczenie należy „do oczywiście nadmiernych”. Niewątpliwie nadmierny zysk przedsiębiorczy będzie jednym z bardzo ważnych momentów przy ustalaniu istoty czynu; stwierdzenie takiego nadmiernego zysku wystarczy oczywiście do przyjęcia ceny lub świadczenia nadmiernego. Stylizacja ustawy pozwala jednak na uwzględnienie również innych momentów nie wyłącznie natury subiektywnej i nie krępuje sędziego wyłącznie jednym kryterjum t. j. kryterjum nadmiernego zysku. Jeśli tedy sędzia dojdzie do przekonania, że przedsiębiorca wskutek oczywistej, nie dającej się niczem usprawiedliwić lekkomyślności, niedbalstwa i t. p. podwyższa ceny w sposób nie odpowiadający zasadom racjonalnej wytwórczości lub racjonalnego handlu, wówczas ostrze ustawy może go również dotknąć bez względu na wysokość osiągniętego zysku (por. przykłady cytowane w motywach do art. 19 projektu).

Art. 20 ustawy zawiera zasadnicze postanowienia prawne, dotyczące stosunku t. zw. cen taryfowych do cen i świadczeń nadmiernych w rozumieniu art. 19 i nast.

Przemysłnictwo i tajne gorzelnictwo ustawa traktuje jako bardzo ciężkie przestępstwo (art. 25, 26), na co zwrócić należy uwagę zwłaszcza w tej dzielnicy, w której odnośne postanowienia ustawowe są nowością.

Wśród kar dodatkowych należy zwrócić szczególną uwagę na przepis art. 34 i 38 ustawy z 2 lipca b. r. i przez odpowiednie wykonanie odnośnych postanowień pozbawić sprawcę zysku, uzyskanego drogą przestępstwa.

Stosunek urzędów wymiaru Sprawiedliwości do urzędów walki z lichwą określa ustawa w sposób, który — jak spodziewać się należy — zapobiegnie na przyszłość nieporozumieniom; należyte współdziałanie urzędów wymiaru Sprawiedliwości z opartymi na nowej podstawie prawnej urzędami walki z lichwą jest jednym z pierwszych warunków należytego przeciwdziałania przestępstwu.

Z treści ustawy wynika, że ustawodawca kładzie nacisk nie tylko na wymierzanie kar surowych, często o wyraźnym typie odstraszenia, lecz także na możliwą szybkość postępowania (art. 52 i 53). Bezwzględność w tępieniu lichwy wojennej, zwłaszcza tych jej objawów, które ustawodawca określił jako zbrodnie, nakazuje, by sprawcę spotkała surowa kara w czasie stosunkowo krótkim po wykryciu przestępstwa, wzglę-

dnie pochwyceniu sprawcy. Bezwzględność ta objawić się winna także w skrupulatnem rozważeniu, czy nie należy drogą środka zapobiegawczego zapewnić sobie osobę obwinionego.

W szczególności w wypadkach zbrodni wskazane jest szczegółowe rozważenie sprawy aresztu śledczego ze względu na obawę ucieczki, uzasadnioną momentem surowej kary; należy zwrócić uwagę na postanowienia art. 52 ust. 2 i 3.

W wypadkach, w których istnieje podejrzenie dostateczne do wniesienia aktu oskarżenia (wniosku zastępującego akt oskarżenia) wniesić należy z reguły akt oskarżenia (wniosek) z pominięciem śledztwa wstępnego, a dopiero, gdy dochodzenia — których z natury rzeczy nie należy przewlekać — nie dały dostatecznych podstaw do wniesienia oskarżenia, należałoby sprawę skierować do śledztwa, względnie umorzyć (w b. zaborze rosyjskim w wypadkach, przewidzianych w art. 250 upk. bez ingerencji sądu).

Z zestawienia p. 2 i 3 art. 52 wynika, że tak w b. zaborze rosyjskim jak i austriackim środek prewencyjny (areszt śledczy lub środek łagodniejszy) stosowany być może nawet bez wdrożenia śledztwa wstępnego (zasada, która zyskała sobie prawo obywatelstwa w najnowszych ustawach w postępowaniu karnem). Na wniosek prokuratora sędzia decyduje

na zasadzie przedstawionego mu materiału o zastosowaniu środka prewencyjnego (repertorium pomocy prawnej); w postępowaniu tem stosuje się w myśl art. 52, p. 3 odpowiednie przepisy o środkach prewencyjnych stosowanych podczas śledztwa wstępnego, w poszczególności co do zażeń na odnośne postanowienia.

Należy wreszcie zwrócić uwagę na postanowienie p. 14 i 15, art. 52, dalej art. 39, tudzież czuwać nad energicznym i rychłym ściąganiem grzywien.

Konieczność stosowania bezwzględnej represji karnej w zakresie przestępstw, przewidzianych w ustawie z 2 lipca b. r. nie wymaga uzasadnienia; Ministerstwo Sprawiedliwości sądzi też, że wykonawcy ustawy zapewnią społeczeństwu oczekiwaną ochronę przed przechodzącym wszelką miarę wyzyskiem.

Uwagi powyższe zechcą panowie prezesi i prokuratorzy sądów okręgowych podać do wiadomości podwładnych sędziów (sędziów pokoju, powiatowych) i podprokuratorów i czuwać nad należytem, sprawnem i szybkim wykonaniem ustawy; należy o ile możności sprawę tego rodzaju skoncentrować w ręku specjalnych podprokuratorów (sędziów śledczych).

Panowie prokuratorzy zechcą informować Ministerstwo Sprawiedliwości o ważniejszych wypadkach przestępstw, przewidzianych w ustawie z 2 lipca b. r. (w szczególności o wypad-

kach zbrodni tudzież zabezpieczenia z art. 39), w wypadkach szczególnej wagi przed uczynieniem decydujących wniosków w sądzie porozumiewać się w miarę możliwości z p. prokuratorem sądu apelacyjnego.

UWAGA!

Zmiany zaszły po ukończeniu druku.

Rozporządzenie Ministra Apropowizacji z dnia 14 sierpnia 1920 r. w przedmiocie przewozu żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, grochu, fasoli, gryki, prosa, peluszek, soczewicy, kukurydzy i przetworów tych ziemiopłodów, znajdujących się w obrocie pozakontyngentowym (Dz. Ust. R. P. z 1920 r. Nr. 29 poz. 534), podane wyżej pod IV. str. 120 — zostało uchylone, a w jego miejsce wstąpiło Rozporządzenie Ministra Apropowizacji z dnia 25 stycznia 1921, Dz. Ust. R. P. z 1921 r. Nr. 12 poz. 69.

Rozporządzenie Ministra Apropowizacji z dnia 12 sierpnia 1920 r. w przedmiocie ustanowienia cen maksymalnych za przemiał ziemiopłodów (Dz. Ust. R. P. z 1920 r. Nr. 81 poz. 546), podane wyżej pod V, str. 123 — zostało zniesione rozporządzeniem Ministra Apropowizacji z dnia 21 stycznia 1921 r., Dz. Ust. R. P. z 1921 r. Nr. 13 poz. 80.

SPIS RZECZY.

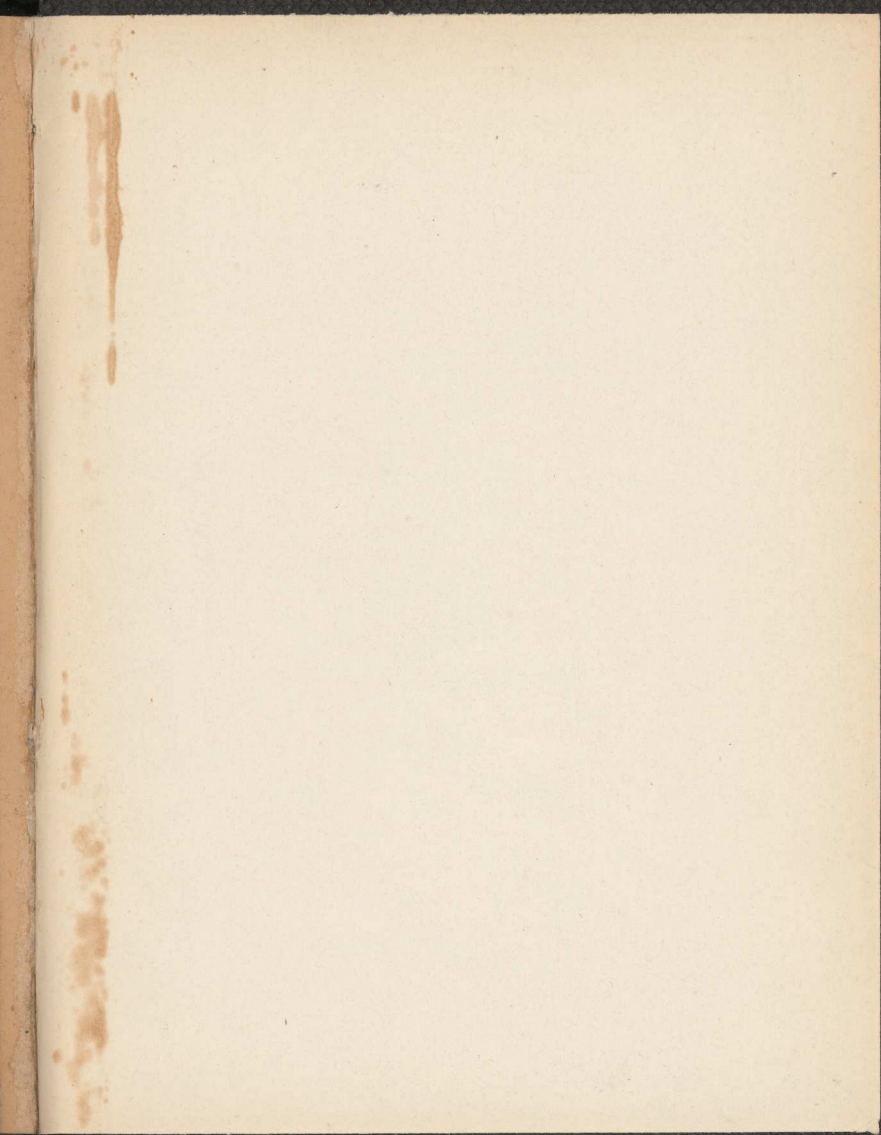
	Str.
Uwagi wstępne.	
Materiały do ustawy	3
Zadanie i znaczenie ustawy	4
I. Ustawa o zwalczaniu lichwy wojennej.	
Zaopatrywanie ludności w przedmioty powsze- dniego użytku (art. 1—4)	9
Urzędy walki z lichwą (art. 5—14)	19
Postanowienia karne (art. 15—30)	27
Kary dodatkowe, zastępcze, skutki skazania i od- powiedzialność osób trzecich (art. 31—43)	71
Przepisy dotyczące właściwości i postępowania (art. 44—53)	89
Postanowienia przechodnie (art. 54—57)	101
Wykonanie ustawy (art. 58)	104
II. Rozporządzenie Ministra Apropowizacji w sprawie trybu postępowania w Urzędach walki z lichwą.	
I. Przepisy ogólne (art. 1—2)	107
II. Tryb postępowania w oddziale administra- cyjno-karnym (art. 3—22)	108
III. Tryb postępowania w oddziale śledczym (art. 23—27)	113
IV. Postanowienia wspólne (art. 28—43)	115
III. Rozporządzenie Rady Obrony Państwa w przed- miocie upoważnienia Ministra Apropowizacji do wydawania rozporządzeń apropowizacyjnych, zwią- zanych z prowadzeniem wojny	119

- IV. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie rzewozu żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, grochu, fasoli, gryki, prosa, peluszki, soczewicy, kukurydzy i przetworów tych ziemiopłodów znajdujących się w obrocie pozakontyngentowym . 120
- V. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie ustanowienia cen maksymalnych za przebieg ziemiopłodów . 123
- VI. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie obrotu ziemiopłodami i przetworami, pozostałymi u producentów po dokonaniu świadczeń na rzecz Państwa . 125
- VII. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie obrotu bobem, wyką, rzepakiem ozimym i letnim, łubinem i seradelą i ich przetworami . 129
- VIII. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w przedmiocie pierwokupu przetworów ziemniaczanych 131
- IX. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w sprawie przerobu ziemiopłodów na piwo w browarach b. Kongresówki i Małopolski w roku gospodarczym 1920/21 132
- X. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w sprawie zmiany cen obiadów, ustanowionych w Rozporządzeniu z dnia 24 marca 1920 r., obowiązujących w m. st. Warszawie, oraz — częściowego uchylecia Rozp. Min. Aprow. z dn. 31 grudnia 1919 r. 135
- XI. Rozporządzenie Ministra Aprowizacji w sprawie podawania potraw mięsnych w restauracjach w Warszawie w porze od 7-ej do 10-ej wieczór 137
- XII. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przekazania Ministrowi Aprowizacji prawa do wydawania zarządzeń w zakresie regulacji i ograniczenia sprzedaży oraz spożycia nabiału i mięsa 139

	Str.
XIII. Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie przekazania Ministrowi Aprowizacji prawa do wydawania rozporządzeń w zakresie regulacji i ograniczenia przewozu ziemiopłodów i ich przetworów w obrocie pozakontyngentowym	140
XIV. Okólnik Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie zastosowania ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej	142
Uwaga	149

Co.

KSIAŻNICA POMORSKA

H 113c

DZ579

Oddział DZS